

I

NICOLAI BVRGVNDI I. C.

CÆSAREÆ MAIESTATIS ELECTORISQVE

BAVARIÆ, CONSILIARI ET HISTO-

RIOGRAPHI, COMITIS PALATINI;

NECNON PROFESSORIS CO-

DICIS IN ACADEMIA IN-

GOLSTADIENSI

ELECTORATVS

BAVARICVS

SIVE

APOLOGIA

CHRISTOPHORI GEWOLDI

DE SEPTENVIRATV

ADVERSVS

ANONYMV

Christophorum Gevvoldum,
virum in Germanicâ antiqui-
tate accuratissimum; vel vnus
ille libellus quem de Septem-
uiratu scripsit, publica celebritas posteri-
tati

[1634]

tati commendat. Nemo ferè Musarum limina tam negligenter calcavit, qui non libauerit: nemo tam parcus in laudando fuit, qui in præconium eius non eruperit. Et tamen hodie post tot eruditorum præiudicia, nescio quis, magnâ & procaci stili libertate in opusculum illud atrocissimè detonuit, publicoque iudicio accusatum, ausus est etiam ad damnationem iudicibus obtrudere. Sed nunquam tam bene cum ingenijs agitur, vt omnibus placeant. Si auctor ipse adhuc inter homines ageret, partum suum nullo negotio vindicare posset ab iniuriâ, errorumq; nebulas quæ aduersarium deceperunt, irato calamo discutere. Quia autem ille iam loqui desijt, partes meas esse duxi consurgere ad defensionem, tutelamque à cæteris desertam, iure quasi publico suscipere: ne innocentia in ius vocata sine patrono laboret, & sub fasce cauillationum ingemiscat depressa veritas.

Vos Reges, vos Principes, vos quot-
quot

quot estis litterarum & veritatis studiosi, vos inquam appello, ad vestrum tribunal causam deferro. Videte, conferte quæ opposui, & de totâ lite sine præuaricatione vel affectu decernite.

Ante omnia tamen obtestor, me in alienum ruborem stilum non acuere. Apage isthæc inuerecunda malignitas. Vnum meum est propositum, maiorum suorum ornamenta armato calamo Bauaris restituere, quæ Antagonista noster Palatinis assignat. Nemini tamen, dum hoc facio, iniuriam inferam. Nam quotquot hodie sunt Palatini Comites, originem suam debent Bauaris, & Ludouicum Seuerum Bauariæ Ducem eundem omnes progenitorem agnoscunt.

Imperio à Caroli Magni posteritate auulso, vniuersi Proceres ad comitia admissi, rerum summæ caput destinare consueuerant promiscuis suffragijs. Sed ne in tantâ multitudine, studia Procerum in contrarium distracta, intestinis armis inuolue-

rent Germaniam, Otto Tertius, sub initia imperij factiones Procerum, Henrici Bauari æmulatione expertus, huic incommodo primus occurrit. Stimulante quippe Gregorio Quinto Pontifice Maximo, natione Germano, & proximo sanguine sibi annexo, Apostolicæ sedis auctoritate Electores instituit, penes quos esset in posterum & sola, & tota eligendi potestas. Hæc sunt incunabula Septemuirorum, in quibus fundatum est Romanum Imperium, quod per sexcentos annos & amplius inconuulsum stetit. Hæc est eorum origo, quæ in hanc usque ætatem, ex antiquâ necdum satis refutatâ traditione descendit. Excute Theologos, excute iuriconsultos, Politicos & Historicos excute, centum & amplius inuenies, qui eò referant hoc exordium, & inter illos admodum multos, in quibus nec ætatem, nec scientiam desideres. Nihil opus est enumerare singulos. Esset enim actum agere, stomachoque lectoris creare fastidium, Hoc

Hoc ante me fecerunt multi, & in primis
 noster Antagonista veterum scriptorum
 sententias, alienâ diligentia collectas, fi-
 delissimè recensuit. Pauci tamen sunt, qui
 contrariam sententiam amplexi, à san-
 ctissimâ illâ antiquitatis reuerentiâ fecere
 diuortium. Sed & hi de tantâ re discor-
 des, non magis à nobis, quàm à se ipsis
 dissentiant. Decem & amplius sententiæ
 numerantur, omninò diuersæ, omni-
 nò contrariæ. Quidam ex illis Carolo
 Magno, quidam Conrardo Salico origi-
 nem imputant. Sunt qui ad Fredericum
 Primum, sunt qui ad Fredericum
 dum, vel Rudolphum Primum ini-
 ieiunt. Quibus argumentis ipsi
 rint. Nec enim refutare est in animo,
 Scardium, *a* Gretserum, *b* & Gev-
 dum *c* exactissimâ curâ explosisse vi-
 deam. Neq; mihi denique hac de re cum
 aduersario rixa est. Eâ enim in parte no-
 bis accedit, disertisque verbis, Ottonem
 Tertium huius instituti auctorem agno-
 scit.

a tractat. de
 Princip. quib.
 electio in
 Germ. com.
 est.

b defens. lib.
 3. cap. 12. de
 Septemuir.
 elector. im-
 per.

c de Septem-
 uir. cap. 7.

De eo & solo litigamus, vtrum Electo-
ratus ipso iure ad domum Bauaricam,
an Palatinam pertineat. Nos ad Bauari-
cam spectare meritò contendimus. Osten-
dam enim primum, ad Principes Bauariæ
spectasse à suâ origine: deinde in eodem
Principatu continenter perseuerasse, vsque
ad Caroli Quarti Imperatoris ætatem:
postremò inde non potuisse auelli. Hæc
cum docuero, aduersarij telis armatus oc-
curram, vulneribûsque medebor, quæ
tantâ cum proteruiâ veritati inflixit.

Ergo vt ab origine incipiam, nihil cer-
tius, nihil verius, quàm munus Electora-
le à primâ suâ institutione Dapiferi offi-
cio, quasi vinculo quodam adamantino
fuisse coniunctum. *d* Quæris quis huius
rei sit testis? idem qui nobis acerrimus ad-
uersarius. *e* Hinc tritum illud, & in ore
omnium, Palatinus eligit, quia Dapifer:
Dux Saxonix, quia Marischalcus: Marchio
Brandeburgensis, quia Camerarius: Rex
Bohemix, quia Pincerna. Non eligit Pala-
tinus,

d VVindeke.
de elect Imp.
cap. I.

e in suo di-
scursu ad resp.
argum. 2.

tinus, quia Comes: non eligit, quia Palatinus: sed ideo eligit, quia Dapifer est. Dapiferum Imperij esse oportet, qui hanc sibi prærogatiuam vindicat. Et ideo in vetustis annalibus, haud alio fere titulo Electores, quàm Officiati, vel Officiales appellantur: quod maiores nostri probè intelligerent, Electorale munus officio annexum.

Cum enim Caroli Magni, & sequentium Imperatorum ætate, Palatina illa officia Dapiferi, Marischalci, & Camerarij, personalia essent & arbitraria; Otto Tertius perpetua & hereditaria fecit: *f* certo denique territorio affixit: *g* & imperij feuda Electorali munere adornata constituit. *h*

f Freher. de origin. Palat. part. I. c. 15.
g Molinæ ad consuet. Paris. tit. I. in princip. n. 6.
h Martin. Hofman. in Chronic. Bambergen.

Hæc cum ita se habeant, mi Antagonista, quid tibi videtur? Libet enim te tanquam præsentem, & in conspectu positum deinceps alloqui. Quid si ostendero, officium Dapiferi semper spectasse ad Bavaros, vel Ducatui Bauariæ fuisse annexum, nonne habemus quod quærimus?

Henri.

z Chronic.
lib. 4.

z Lib. 1. de
Origin. Sa-
xon.

m Part. 2.
lib. 8. annal.
Boicor.

Henricum Rixosum Bauariæ Ducem
Ottonis Tertij Dapiferum fuisse liquidò
constat. Vin scire unde? ex Ditmaro, z ex
Georgio Fabricio, / ex Andrea Brunero. m
Vis amplius? ex tuâmet confessione con-
stat. Habemus ergo Dapiferum Bauarum
Ottonis Tertij ætate: & habemus quidem
sine contradictione. Habeas, inquis, quid
postea? Idem enim Otto deinde mutauit
hæc omnia. Itanè verò? Unde id probas?
nullum certum adfers indicium. Quò e-
nim confugisti inopiâ argumentorum?
ad vanas & nescio quas coniecturas, qui-
bus respondebo post paullò. Hoc vnum
nunc dico, si coniecturis agendum est,
causâ cadis, victoria nostra est. Conuenia-
mus obsecro inter nos, in cuius persona
acciderit ista mutatio. Num ademptum
putas Dapiferatum Henrico Rixoso, an ne-
gatum filio eius Henrico Sancto? Vtrum
vis? Dices Rixoso fuisse ademptum? Non
est credibile Ottoni Tertio in mentem vn-
quam venisse, vt suum Bauaro officium
cri-

eriperet. Quid ita? Quia sine contumelia eius fieri non poterat. Contendis Bauarum extrusum de possessione: aut hoc iniuriosum est, aut non intelligo. Da mihi Principem aliquem tam mitis animi, qui contumeliam non sentiat: da tam pusillanimum, qui si possit, non vlciscatur. Alterum horum fatearis necesse est, aut dissimulasse Bauarum, aut vindicasse. Vis dissimulasse? ab ingenio eius aberras: Rixosus erat, non Philosophus. Iniurias philosophi concoquere solent, Principes non solent. Vis igitur vindicasse? Peccas in historiam. Nam ex quo cum Ottone Tertio in gratiam redijt, quietum & tranquillum in flagrantissimâ eius gratiâ vixisse legimus: vsque adeo, vt cum antea diceretur Rixosus, Pij postea nomen acceperit. Quid ergo? Si Ottonis maiestatem sanctissimè obseruauerit, si pacem & amicitiam cum illo coluerit, nihil ei planè ademptum oportuit, quod manente concordia eripi non poterat.

Superest igitur vt respondeas, Henricum sanctum non successisse patri in Dapiferatu. Sed id multò incredibilius videtur. Quamuis enim ante Electorum institutionem, officia illa necdum facta essent hereditaria: consuetudine tamen inualuerat, vt si digni essent liberi, in parentum locum subrogarentur. De Henrico Sancto quæro quid sentias? An is, qui potentissimum Ducatum à Patre acceperat, qui magno armatorum numero proficiscentem in Italiam Ottonem secutus fuerat, qui caput eius protexit, qui à Romanis in prætorio obsessum, summo cum vitæ suæ discrimine liberauit, & præsentissimo mortis periculo eripuit, is inquam Dapiferatu tibi indignus videtur? Cui successio potius debebatur quàm Duci, & filio? qui magnitudine & potentiâ, qui gradu & loco cæteros omnes Principes antecedebat? qui regio sanguine ortus, & agnationis vinculo Ottoni iunctus, prouinciæ præerat, quæ Carolinorum ætate in nomen regni

gni sedemq; concesserat, & primum semper Imperij statum fecerat? Confer ista, & vide, quàm procul distent à tuâ coniecturâ. Sed quid ais? Henricus Sanctus à paterno officio exclusus fuit? Dic quare. Frustra enim contendis contra maiorum consuetudinem factum esse, quod nullam habuit causam vt fieret: immo quod sine Bauari contumeliâ, ne dicam scelere fieri non poterat. Scire deinde velim, cum Electoratus officia inter Proceres Otto distribuit, vtrum Henricum Sanctum, & sibi fidelissimum, & florentissimum iuuenem, gloriæque & ambitionis stimulis in illâ ætate non mediocriter pulsatum, præterire potuerit sine iniuriâ? Si nemo hoc dicturus sit, quis in animum inducere potest, tam ingratum extitisse Imperatorem optimum, vt charissimo sibi capiti, pro summo beneficio, summam referret contumeliam? Quo animo laturum id Henricum fuisse existimas? ægerrimo certè. Sed nullum indignationis indicium ostendit,

nullam iracundiæ aut doloris vocem edidit, de pristina amicitia nihil detraxit. Quin immo sua virtute, suis consilijs, sui capitis periculo Imperatorem ab interitu vindicavit. Vis amplius? Viuo adhuc Ottonem delatum sibi consensu Procerum Imperium constanter repudiavit. Putas'ne tam insigni contumelia violatum, in hæc obsequia potuisse descendere? aut in illa turbulentissima tempestate pietatem & fidem sine hæsitatione conseruare? Cæteri mortales dum Imperium affectant, ne amicis quidem parcere sustinent; ille dum ultro sibi deferretur, acerrimum inimicum reformidasset violare? Fingamus tamen Ottonem Tertium simile quid voluisse tentare. Quid tandem Gregorius Pontifex Maximus, cuius auctoritate Electores instituti sunt? Illene præteriturus erat Bavarum, sanguine sibi & amicitia coniunctum? Nam Gregorij Quinti proauus, atque auus Ottonis Tertij, & Henrici Sancti fratres fuerant, quorum stemma hic subiicio.

HEN-

HENRICVS AVCEPS

OTTO MAGNVS

HENRICVS DVX
BAVARIAE.OTTO SECVNDVS
IMPERATOR.

LVDOLPHVS.

HENRICVS RIXOSVS
DVX BAVARIAE.OTTO TERTIVS
IMPERATOR *fine*
*Liberis.*OTTO DVX SVE-
VIAE ET BAVA-
RIA.HENRICVS CLAVDVS
alias SANCTVS DVX BA-
VARIAE ET IMPERA-
TOR *fine* *Liberis.*HENRICVS IV-
NIOR DVX BA-
VARIAE.CONRARDVS
DVX CARAN-
TANORVM.BRVNO PONTI-
FEX MAXIMVS
alias GREGORIUS
QVINTVS.WILHELMVS
EPISCOPVS
ARGENTI-
NENSIS.CONRARDVS
SALICVS IM-
PERATOR.CONRARDVS DVX
CARANTANORVM
Et competitor Conrardi
Salici.

Ego sanè sic existimo, si neque tan-
ta ingratitude in optimum Imperatorem
cadere queat: neque ægritudinis signa in
Henrico emicauerint, perspicuum esse, ne-
que ei quidquam ereptum quod iure qua-
si suo vindicare, neque ab Ottone quid-

quam prætermissum, quod ad dignitatem eius augendam spectare poterat. Vides ergo, si coniecturis agendum est, verissimum esse quod paullo ante dixi, conclamatum esse de tuâ causâ.

Sed desinamus aliquando ea scrutari, quæ sunt inania ad plenam probationem. Possum omnia liquidò ostendere. In hac re nihil coniecturis est opus. Volo contumaciam tuam verberare fortiori ariete: volo certissimis argumentis causæ nostræ iustitiam astruere.

Dic mihi, quando Henricus Sanctus Ottonis Tertij successor, comitatum Bambergensem in episcopatum erexit, nonne Officiales & Electores Imperij, simul Officiales & vasallos constituit Bambergensis Ecclesiæ? Nonne certa feuda singulis assignavit, quæ eo nomine & titulo, ab Episcopo Bambergensi in clientelam acciperent *n*? Ea res est celebratior, quàm ut probatione indigeat: cum te maximè nec velle, nec posse negare videam. Nihil e-

nim

n Martin
Hofman in
Chronic.
Bamberg.
Gevvold in
Septemuir.
cap. x.

nim respondisti ad hoc argumentum. Neque hæc feuda adeo sunt in obscuro, vt nullum sui reliquerint monumentum, aut memoriam. In Frehero tuo vestigia inuenies o. Sed esto, inquires, constituerit hoc Henricus Sanctus. Quid inde sequitur? Quid? id ipsum quod maximè quærimus. Vide obsecro, cum id concedis, an non & illud concedas oportet, Dapiferatum Imperij Henrici Sancti ætate, spectasse ad Bauaros. Nam cum Dapiferatus Imperij annexus fuerit Dapiferatui Bambergensis Ecclesiæ: Bauari fuerunt, non Palatini, qui ab Henrico Sancto Bambergensis Ecclesiæ Dapiferatum adepti sunt. Quæris vnde id colligam? Nempe ex eo colligo, quod ciuitates in Nortgoiâ sitæ, super quibus fundatus est Dapiferatus Bambergensis Ecclesiæ, semper spectauerint ad Bauaros, ad Palatinos verò nunquam, nisi ex quo in vnam eandemque concessere familiam. Paucis id tibi demonstrabo. Hermannò Comite Palatino Rheni

o Origin.
Palatin. Lib.
I. cap. xv.

¶ Vide diploma 75. à Gevvoldo allegatum cap. 6.

Rheni sublato, Fredericus Primus Palatinatum Rheni vti optimus maximusque fuit, circa annum MCLX. *p.* Conrardo fratri suo in fidem & clientelam contulit. Nunquid tunc Dapiferatum Ecclesiæ Bambergensis possedit Henricus Leo Dux Bauariæ? Constat id, & liquidò constat. Quoniam anno demum MCLXXX. Fredericus Primus Henrico eripuit. Et vt totam historiam breuiter accipias, Henrico Leone Bauariæ Duce tertio calend. Iulij anno MCLXXX. in publicis comitijs Ratisbonensibus criminis læsæ maiestatis accusato & proscripto, Fredericus Imperator beneficia ferè eius omnia in Principes contulit, quos absente se bello afflixerat: Dapiferatum tamen Bambergensis Ecclesiæ sibi & posteris reseruauit, eoque nomine inuestituram accepit ab Episcopo *q.* Cæso autem Conrardino in Italia, Berchtoldus Episcopus deuolutum rursus ad Ecclesiam Dapiferatum, Ludouico Bauariæ Duci iure quasi postliminio restituit *r.*

¶ Vide diploma apud Gevvold. c. 10.

¶ Vide supradict. diplom.

Age

Age nunc mi Antagonista, & expende, quomodo Electoratum Palatinatui Rheni possis assuere. Si Fredericus Imperator omne ius Palatinatus Rheni Conrardo fratri suo transcripserit, qui fit, quòd Conrardus non acceperit Dapiferatum Ecclesiæ Bambergensis? An non is qui feudum alicui tradit, omne ius simul tradere intelligitur feudo annexum, nisi quid specialiter exceperit? Fredericum Imperatorem nihil sibi reseruasse constat: & tamen Dapiferatum Ecclesiæ Bambergensis ad Conrardum non peruenisse constat quoque. Quomodo igitur Dapiferatum Imperij cum Palatinatu Rheni copulatum fuisse potes dicere: cum ibi Dapiferatum Imperij fuisse necesse sit, vbi fuit Dapiferatus Bambergensis Ecclesiæ? Erant enim ex olim coniuncti atque vniti ab Henrico Sancto. Vbi autem fuit Dapiferatus Bambergensis Ecclesiæ, cum Fredericus Primus Palatinatum Rheni in fratrem contulit? nonne penes Henricum Leonem Ducem

Bauariæ? Ideo enim Berchtoldus Episcopus, Ecclesiæ suæ Dapiferatum Bauaro restituit, quia Fredericus Primus eundem à Bauariâ auulserat. Quid igitur adhuc dubitas, Dapiferatum Imperij à primâ Electorum institutione spectasse ad Bauaros, cum eò spectauerit annexus illi Dapiferatus Bambergensis Ecclesiæ? Ex constitutione Henrici Sancti, nemo potuit esse Dapifer Bambergensis Ecclesiæ, nisi esset Dapifer Imperij. Ante separationem Frederici Primi nemo inuentus est Dapifer Bambergensis Ecclesiæ præter Bauarum. Oportuit igitur Bauarum fuisse & Dapiferum, & Electorem Imperij. Nam si Dapiferatus Bambergensis Ecclesiæ cum Dapiferatu Imperij coniunctus fuerit: Dapiferatus autem Imperij cum Electoratu: cum quid horum in controuersiam cadit, dicendum est, ad eum spectasse hæc omnia, qui vel vnicum officium ex istâ catenâ suum fuisse possit ostendere. Ecce ambigitur ad quem spectet Electoratus Imperij. Da mihi ali-

hi aliquem ex Palatinis • Rheni Ecclesiæ Bambergensis Dapiferum ante Frederici Primi tempora, & in hac tibi rixâ palmam concedam. Da mihi, inquam, aliquem. Non potes? Quare non potes? adeone res incerta est, aut obscura? Non. Cur igitur? nisi quòd neminem habeas? Sed ego iam perspicuum feci, Dapiferatum illum spectasse ad Bauaros. Confitearis igitur necesse est, Bauarum ex tunc & Dapiferum fuisse, & Electorem Imperij.

Sed quid ego tam anxie hac in lite disputo, cum à multis sæculis transierit in rem iudicatam? Habemus authenticum instrumentum ad manum, quod statim & euestigio totum negotium pro nobis decidere, & contumaciam tuam comprimere potest. Nega si potes, publicum est. Quid dico publicum? immo plusquam publicum, quod Rudolphi Primi Imperatoris & tot amplissimorum testium signa corroborant. Intuere diligenter, & examina, circumfer oculos in omnem partem,

utrum latebras, & effugium, vel cauillandi materiam inuenias. Quid multis? ceddò diploma.

Rudolphus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, vniuersis presentia inspecturis: in perpetuum declaramus, quod presidentibus nobis curia, apud Augustam, idibus Maij solemniter celebrata, & constitutis ibidem in presentia nostra Illustrissimorum Principum Ottokari Regis Bohemiae nuncijs, & Henrici Ducis Bauariae procuratoribus, subortaq; inter eos questione super quasi possessione iuris eligendi Romanum Regem, per procuratores predicti Ducis Henrici, & Illustrissimum Ludouicum Comitem, Palatinum Rheni Ducem Bauariae, filium nostrum charissimum, fuit propositum RATIONE DUCATVS BAVARIAE hoc eis competere EX ANTIQVO. Idemq; noster filius Ludouicus, coram nobis, cunctisq; Principibus, Prelatis Baronibus, militibus & vniuerso populo qui eidem curiae assidebant, extitit publice protestatus, quod predictus Dux Henricus

frater

frater ipsius, olim electioni inclyti Richardi Romanorum Regis nostri prædecessoris, unà tum ipse præsentialiter, cum cæteris Principibus Cœlectoribus interfuit, & in eum uterq; direxit votum suum legaliter, eundem in Romanum Regem unà cum alijs comprincipibus ius in hoc habentibus, eligendo. Deinde verò electionis tempore apud Francofurt de nobis ab omnibus Principibus, ius in electione habentibus, concorditer celebrata, per nuncios & procuratores eiusdem Ducis Henrici, videlicet Henricum Præpositum Oetingen, & Fredericum rectorem Ecclesiæ Landtsbut, ipsius absentiam propter impedimenta legitima legitimè excusantes, præsentè venerabili Berchtoldo Bambergensi Episcopo, procuratore prædicti Regis Bohemiæ, & contradicente quidem ipsis procuratoribus: sed ipsius contradictione à Principibus Electoribus omnibus tam Ecclesiasticis quam secularibus non admissa, in dictum Ludouicum Comitem Palatinum Rheni nostrum filium, unà cum alijs Principibus omnibus qui in nos direxerant

sua vota, prout iam dicti procuratores in mandatis receperant, concorditer extitit compromissum, qui commissum eiusmodi in se recipiens, suo & dicti Henrici Ducis fratris sui, ac omnium aliorum Principum ius in electione habentium auctoritate & nomine, in Romanum Regem solenniter nos elegit, vocibus eorundem fratrum Ducum Bavariae, Comitum Palatini Rheni RATIONE DUCATVS pro una, in septem Principum ius in electione Regis Romani habentium numero computatis, prout etiam in praedicta Curia Augustensi, viva nostra vocis eloquio, utriq; ipsorum in praesentia nunciorum praefati Regis Bohemiae, videlicet venerabili Wernhardo Seckouensi Episcopo, magistro Henrico Praeposito Werden, & commendatore domus Teutonicae per Austriam, & Wolfango Magistro Hospitali sancti Ioannis de Murperge, ac omnium ibidem praesentium Principum Prelatorum ac Baronum recognovimus, & recognoscimus manifestè. In huius rei testimonium ac perennem memoriam praedictorum, praesentes eis litteras donavi-

donauimus, nostro Regali sigillo, necnon subscriptorum testium sigillis munitas. Qui sunt, Hartmannus Augustensis Episcopus, Hiltprandus Eistetensis Episcopus, Henricus Tridentinus Episcopus, N de sancto Gallo de Auggea Abbates, Rudolphus Cancellarius noster. Ex laicis verò filius noster Ludouicus Comes Palatinus Rheni Dux Bauaria, Philippus Dux Karinthia, Meinhardus Comes Tyrolensis, Fredericus Burgrauus de Nurnberg, Henricus Marchio de Burgraue, Ulricus de Helfenstein, Ludouicus de Oetingen, Albertus & Bucharus de Hohenberg, Henricus de Fustenberg, Tybaldus de Tirreto, & Ludouicus de Hohenberg, comites Henricus & Berchtoldus de Nissen, Albertus de Pruckperch. Hermannus de Haginginberg, Wolckmarus de Chemnaten, & Marquartus filius suus, Winthardus Secundus de Rorbach, Henricus de Prisingen, & alij quam plures. Actum & datum Augusta, anno Dominicæ Incarnationis Millesimo Ducentesimo septuagesimo quinto, Regni verò nostri anno secundo.

Quid vis amplius? quid planius? quid aper-

apertius? si hoc diploma causam tuam non iugulet, non video quid ad plenam probationem possit sufficere. Totam causam intentis oculis contemplare. Ottocarus ambitiosus & efferus iuuenis, cum Henrico Bauariæ Duce à frequentibus querelis in rixam, à rixâ in bellum, à bello, quod anno MCCLVIII. inter se acerrimum gesserant s, in litem descenderat. Ludouicus Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ, fraternæ causæ se coniunxerat. Eius enim pariter intererat. Quia Electoratum cum Ducatu Bauariæ communem fecerant. Causa litis hæc erat: Contendebat Ottocarus Electoratum sibi deberi ratione Ducatus Austriæ, quæ pars Bauariæ quondam fuerat, à Frederico Primo inde auulsa, & in Ducatum erecta. Erat quidem Ottocarus Rex Bohemiæ, eoque nomine pariter Elector: Ducatum tamen Austriæ vxorio nomine ad se traxerat: & Luitpoldus Austriæ Dux, vnâ cum Ludouico Bauariæ Duce & Ottocaro Bohemiæ Rege, suffra-

s Sero in analib.
ad ann.
1258.

suffragio suo. Fredericum Secundum ad Imperium extulerat. Hoc colore, hoc prætextu assererat suam esse possessionem vtriusque Electoratus, hoc est, tam Bohe-
miæ, quam Bauariæ. Sed ex aduerso Baua-
ri nitebantur, suum esse Electoratum *RATI-
ONE BAVARIAE, & AB ANTIQVO*; hoc
est, à primâ suâ origine Bauariæ annexum.
Ottocarum non possidere Ducatum Ba-
uariæ; sed Austriæ. Electoratum non de-
beri alijs quàm Bauariæ Ducibus, eoque
titulo insignitis. Hoc nomine & esse se,
& prædecessores suos semper fuisse in con-
tinuâ & pacificâ possessione. Lis erat de
possessione, non de proprietate. De pos-
sessione dubitari vix poterat, de proprie-
tate magis poterat. Quoniam Fredericus
Primus in Bauariæ segregatione nomina-
tim non cauerat, cui portioni Electoratus
accederet, vtrum Orientali, an Occidenta-
li, vel an communis esset vtrique Duci &
indiuisus. Causa diligentissimè acta est, in
comitijs publicis Augustæ celebratis,
D coram

coram Imperatore pro tribunali sedente, magnâque Principum, Prælatorum, Baronumque cateruâ stipato. Ad solemnitatem iudicij nihil deerat. Aderant procuratores ab Ottocaro legitimè constituti. Audita sunt quæ pro se quisque dixerat. Probatum est elegisse Bauaros Richardum & Rudolphum Imperatores. Conclufum deinde in causâ. Excuffisque omnibus, adiudicata est possessio Henrico & Ludouico Bauariæ Ducibus *RATIONE BAVARIAE: Vocibus tamen eorundem fratrum, RATIONE DVCATVS, pro vnâ computatis in numero septem Principum ius in electione habentium.* Quibus verbis hoc significatur, cum ijsdem fratribus electio competat ratione Ducatus Bauariæ, cuius possessores inter septem Electores vnum tantum habent suffragium; sic computandam esse vtriusque vocem, vt pro vnâ tantummodo accipiat, septimumq; in electione suffragium constituat.

Cum hæc audis, cum hæc intelligis,
audes

audes adhuc nobis obstrepere, & cum supercilio exigere, vt nominemus qui Bauarorum Principum Electoratum gesserint? Henricus & Ludouicus nonne fuerunt Duces Bauariæ, quorum alter superiorem alter inferiorem infederat? Et ex his Ludouicus nonne Palatinatum Rheni in eriscundâ familiâ solus acceperat? Reclamauit tamen ille, ius sibi ad Electoratum competere non ratione Palatinatus Rheni: Sed

RATIONE DVCATVS BAVARIAE. Illo sæculo de quo agimus, vt in re recenti, constare certò poterat, quo nomine possideret Electoratum, vtrum ratione Bauariæ, an Palatinatus. Si ratione Palatinatus, cur non confugit ad hanc exceptionem? vnico isto telo Ottocarum Regem conficere poterat, qui nullum vnquam ius sibi in Palatinatum Rheni vindicauit. Quid opus erat eò decurrere, vt contenderet Electoratum sibi competere ratione Ducatus Bauariæ, nisi quòd adeo publicum esset, vt constaret omnibus, & sine pudendâ ca-

lumniâ negari non posset, ius illud peculiare fuisse Bauaris *AB ANTIQVO*? Ita dico *AB ANTIQVO*: hoc ipsum enim disertis verbis diploma complectitur. Sed quid est *AB ANTIQVO*? An ex quo Bauariæ Duces Palatinatum Rheni adepti sunt? Nequaquam, nequaquam. Hoc enim non erat antiquum; sed recens. Quippe pater eorum Otto Dux Bauariæ Palatinatum demum familiæ suæ per nuptias asseruerat. Quid est igitur *AB ANTIQVO*? nisi Electoratum ab omni hominum memoriâ; Immo à primâ statim institutione coniunctum fuisse Ducatui Bauariæ? Bene ergo se res habet, sufficit, vicimus. Habemus enim quod quærimus.

Quæ cum ita sint, quid adhuc egemus testibus? Quid Bauaris ultra controuersiam facis? Quid tantâ verborum pompâ veritatem obnubilas? Quid indoctis fucum obtrudis? Quid doctis studes imponere? Frustra, frustra. Tanto verborum strepitu, tanto cauillationum molimine, tot machi-

machinis, tot technis nihil adhuc omnino egisti. Inuenisti qui laruam illam detrahere ac reijcere, qui cerussam illam ac sententiarum pigmenta detergere possit. Tu adhuc ille non es, qui eloquentiâ tuâ alienam rem domino auellas, reuerentiam antiquitatis explodas, historiam obscuras. Veritas ad tempus dissimulari potest, suppressi non potest. Deprime quantum libet, emerget tamen, & nebulas illas veluti sol fulgore suo facillimè discutiet.

Satis puto ostendi quod primum pollicitus sum, Electoratum Imperij ad Bauaros pertinuisse à suâ origine. Attende nunc quomodo in eodem Ducatu continenter hæserit inconcussâ possessione, usque ad Caroli Quarti ætatem. Hoc autem commodè præstare non possum, nisi vt ad singulos Imperatores descendam, & cuiusque electionem, quantum res nostra patitur, quàm diligentissimè expediam.

Vnde autem incipiam, nisi ab Henrico Sancto Bauariæ Duce, quem vulgò Clau-

dum nominant? Ille enim successit Ottoni Tertio, primusque ad Imperium sublat-
 tus est Electorum suffragijs. Sed vt intel-
 ligas Electorem fuisse, à Coelectoribus e-
 ius Moguntiae congregatis dilata est tanti-
 isper electio, quoad eluso Hermannno Sue-
 uiae Duce (à quo transitu Rheni prohibe-
 batur) applaudentibus omnibus Mogun-
 tiam intrauit *a.*

a *Andrea Bruner. annal. Boicor. part.*
2. lib. 7.

Succesorem habuit Conrardum Sali-
 cum, quem supremis suis mandatis Hen-
 ricus Sanctus monstraauerat Principibus
 tanquam optimum. Henricus Mosella-
 nus Bauariae Dux ad electionem eius con-
 uenit. Quippe VVippo *b*, scriptor opti-
 mus, & coetaneus inter praesentes repo-
 suit Boios & Saxones: hoc est, vt plerique
 omnes hunc locum accipiunt, Bauariae &
 Saxoniae Duces, gentis suae nobilitate suc-
 cinctos.

b *in vita Conrard. Salici.*

Conrar-

Conrardus Salicus Henricum Tertium filium suum Bauariæ imposuit c, & paulo post in societatem regni accepit d.

c *Andreas Bruner. in annalib. Boio. part. 2. lib. 9. d Sigebert. in Chronic. ad ann. 1027.*

Henricus Tertius defuncto patre habenis potitus, filium quoque suum Henricum Quartum, admodum puerum Bauariæ Ducem dedit e, paternoque exemplo in consortium sceptri assumpsit f.

e *Auent. in annal. Boicor. lib. 5. Andr. Bruner. in annalib. Boior. part. 2. lib. 10. f Auent. d. lib. 5. & Bruner. d. lib. 10.*

De Henrico Tertio & Quarto quid existimas? vis eos se ipsos elegisse? possessionem nostram continuas: Bauari fuerunt. Vis non elegisse? non interrumpis. Pueri fuerunt, qui per ætatem non admittebantur ad electionem.

Cæterum Henrico Quarto excommunicato, VVelpho Dux Bauariæ g, suo & Coelectorum suffragio, diadema regni in
comi.

comitijs Forcheimienſibus Rudolpho Sue-
uiæ Duci contulit.

g *Abbas Vrſperg. Lambert. Scaſnabur-
genſis Onuphrius Panuinus lib. de imperat.
comit. Io Cuſpinianus in Henric. Quart.
Schard. de elect. German. Princip. quidam
tamen ex his Ottonem ſubſtituunt. Sed quid-
quid ſit, Dux tamen fuit Bauariæ.*

Rudolpho dein extincto, & Henrico
Quarto Imperium eierante, Henricus
Quintus Quarti filius, faſtigium accepit
Electorum ſuffragijs. Inter quos VVelpho-
nem Secundum Bauariæ Ducem conue-
niſſe conſtat *h.*

*h Vrſpergenſis enim ad annum MCVI.
ſolum Saxonie Ducem Magnum ex omni-
bus Germanie Optimatibus deſideratum tra-
didit.*

Post mortem Henrici Quinti ſine ma-
ſculis, Henrici Aucupis poſteritas Imperio
excidit, in cuius domo hætenus per du-
centos & amplius annos, quaſi per ſucceſ-
ſionem ſteterat. Regnum autem commu-
ni con-

ni consensu in virtutis honorem, Lothario Saxonum Duci ultro delatum est *i*, Henrici Bauariæ Ducis studijs adiuto *l*.

i Otto Frising. Chronic. lib. 7. continuator Sigeberti, ad annum 1125. *l* noster aduersarius in resolut. argum. 2.

Hic ille Henricus, dictus à facie Niger, à moribus Superbus, ex nimio fastu omnium ferè Principum odia contraxerat. Lothario eius socero è viuis sublato, indicta quidem Moguntia fuerunt comitia Imperij: Sed potentiam eius Coelectores veriti *m*, ne Imperium ad se vi traheret, Electoralia Comitia Confluentia anticipant: ac Theodovvino Pontificis Maximi legato adnitente, Conrardo Tertio tradidere fastigium *n*. Eam Electionem contra fas, & leges, maiorumque morem per obreptionem factam, Henricus Superbus ratam non habuit *o*. Insignia tamen manente contumacia Conrardo restituit.

m Auentin. in Annalib. Boicor. lib. 6. Chron. Weingartense de Guelfis principib. c. 13.

E apud

*apud Canis. antiquar. lect. tom. 1. n. Auent.
d. lib. 6. Weingart. Chronic. loc. citat. Otto
Frisingens. lib. 7. cap. 22. o. Auent. & Wein-
gart. Chron. loc. cit. Abbas Ursperg. & Onu-
phrius Panuin.*

Veruntamen Henricus Leo Bauariæ
Dux, Henricum Conrardi Imperatoris fi-
lium in Cæsarem extulit *p.* Eoque ante
patrem immaturâ morte prærepto, Frede-
ricum Primum Barbarossam Conrardo
substituit. *q*

*p. Otto Frisingen. de reb. gest. Freder. Pri-
mi cap. 43. lib. 1. q. Gunter. Ligurm. lib. 1.
in verb. Norica rura regentes.*

Henricus Sextus à Frederico patre in so-
cietatem regni assumptus fuit. Sed tunc
Ludouicus Bauariæ Dux Ottonis Magni fi-
lius, pubertatis annos non attigerat. Quem
Henricus Sextus in VVormatiensibus co-
mitijs gladio cinxit *r.* Iuniores enim Prin-
cipes eâ tempestate gladium à parentibus,
aut Cæsare accipere consueuerant, ut mem-
brum exinde reipublicæ essent, qui pars fa-
milix tantum fuerant. *r. Auent.*

r *Auentin. in Annalib. Boicor. lib. 7.*

Idem tamen Ludouicus Bauariæ Dux, Philippum Frederici Primi filium, Romanorum Regem postea renunciauit s. Philippo verò ab Ottone VVittelspacensi miserabiliter cæso, Ottonem Quartum quorundam factionibus æmulum Philippo datum, suffragio suo confirmauit, & nutantibus alijs Aquisgranum deduxit t. Excommunicato deinde Ottone Quarto, Fredericum Secundum, Henrici Sexti filium, in regno subrogauit u, & ab eodem Frederico in Apuliam progresso, Vicarius Imperij constitutus fuit x.

s *Michael Benterus, & Auent. in annalib. Boicor. lib. 7.* t *Auent. d. lib. 7.* u *Abb. Vrspergens. Onuphr. Panuin: Cuspin. in Freder. Secund. Auent. d. lib. 7.* x *Conrard. de fabaria de casib. monast. Sancti Gall. c. 20. Cuspinian. in Freder. Secund.*

Henrico deinde Palatino sine masculis defuncto, Palatinatum Rheni ab Imperatore impetrauit. Sed ab incolis vi repul-

sus, quod armis perpetrare non poterat, nuptijs perfecit. Agnetem enim Henrici Palatini Comititis filiam filio suo Ottoni despondit, eumque heredem in solidum habuit. Qui inuolutâ discordijs Germaniâ, & in perturbatione rerum omnium, abstinere maluit ab electione, quàm Fredericum destituere, quem suffragio suo pater extulerat, è cuius denique domo tot beneficia parentes adepti fuerant.

Itaque Frederico Secundo excommunicationis fulmine percusso, constanter illi adhæsit, cum superioris Germaniæ Principibus. A quibus cum dissiderent Principes inferioris Germaniæ, Moguntinus, Coloniensis, & Treuirensis, stimulantibus Pontificis Maximi legatis, Henricum Hassiæ & Turingiæ Landtgrauium Summæ rerum admouere z: eoq̃ue morte fortuitâ absumpto, ad V Vilhelmum Hollandiæ Comitem purpuram deferunt, qui post mortem Frederici Secundi à Summo Pontifice Lugduni coronatus est a.

z *Auent.*

z Auentin. in annalib. lib. 7. Stero in annalib. à Canisio editis tom. 1. antiqu. lect. a Conrard. Episcop. in Chronico rerum Moguntiacar. Stero in annalib.

Post finem VVilhelmi, studia Electorum Principum in factiones distracta sunt. Eâ tempestate Ludouicus Seuerus, & Henricus Ottonis filij, paternam familiam inter se diuiserant. Ludouico Palatinatus Rheni cum superiore Bauariâ, inferior Bauaria Henrico obuenerat *b*. Ducis verò nomen, cum Electoratu communiter & indiuisim retinebant *c*. Proinde cum quæreretur VVilhelmo successor, Treuirensis, Bohæmus, & Saxo, tam suo, quàm Brandeburgensis nomine, Alphonsum Castellæ Regis filium fastigio destinant. Ludouicus verò, & Henricus Bauariæ Duces *d*, cum Moguntino & Coloniensi, in Richardum Regis Angliæ fratrem, suffragia dirigunt, & armatâ manu Aquisgranum deducunt, atque in Caroli Magni solio collocant *e*. Sed breui post tempore interijt.

b anno scilicet 1255. *Stero in annalib. à Canis. edit. c Stero ibid. Chronic. Augustan. d anno 1257. Stero in Annalib. & Chroni. August. Auent. in annalib. Boicor. lib. 7. Rudolphi Imperatoris diploma supra allegatum, cuius hæc sunt verba: quod predictus Dux Henricus frater Ludouici, olim electioni Richardi Romanorum Regis nostri predecessoris, unà cum ipso Ludouico, cum ceteris Principibus Coelectoribus interfuit, & in eum uterque legaliter direxit votum suum; eundem in Romanum Regem, unà cum alijs Principibus ius in hoc habentibus, eligendo. e Stero in Annalib. Auent. in Annalib. Boicor. d. lib. 7.*

Igitur Electores Imperij Francofurti conueniunt. Præter Henricum Bauariæ Ducem nemo deerat. Sed ille speciales procuratores ad comitia miserat f, qui cum fratre suo Ludouico Seuero Bauariæ Duce suffragarentur. Moguntino adnitente, Rudolpho Comiti Habsburgensi communi calculo Imperium traditur.

f Supradictum diploma Rudolphi Impe-
 ratoris. Eberhardus Altabensis Ratisbon.
 Eccles. archidiaconus in Annalib. ad annum
 1273. à Canisio editis tom. 1. Verba eius
 sunt ista: Mortuo Richardo Romanorum
 Rege, Principes Electores circa Octauam
 Sancti Michaelis ad eligendum alium Regem
 in Francofurt conueniunt. Et dum omnes,
 qui vocandi erant conuenerunt, præter Hen-
 ricum Ducem Bauariæ, qui & solennes mi-
 serat nuncios, & per ratihabitionem, suum ei-
 dem electioni præbuit assensum. Electus est
 Comes de Habsburg in Romanum Regem;
 postea in Imperatorem consecrandus, & Al-
 bert. Argentinens. Auent. in annalib. Boicor.
 lib. 7. Supradictum diploma, cuius ea sunt
 verba: deinde verò electionis tempore apud
 Francofurt de nobis, ab omnibus Principibus
 ius in electione habentibus, concorditer cele-
 brata, per nuncios & procuratores Henrici,
 videlicet Præpositum Oetingen, & Frederi-
 cum rectorem Ecclesiæ de Landtsbut, ipsius
 absentiam propter impedimenta legitima legi-
 time

timè excusantes. Cum quo diplomate consentit Eberhardus loc. allegat.

Henricus Bauariæ Dux deinde decessit, & post eum Rudolphus Imperator. Comititia Electoralia Francofurti indicta sunt. Moguntinus pro cognato suo Adolpho Nassouio nitebatur. Ludouicus Seuerus Bauariæ Dux, Alberti Austriaci Rudolphi Imperatoris filij partes suscepit. *h* Præualuit tamen plurium sententia. Adolphus ad fastigium extollitur.

h Auent. in annalib. lib. 7.

Nec multò post, Ludouicus Seuerus Bauariæ Dux Comesque Palatinus de vitâ migravit. Duo illi fuere filij, Rudolphus viginti annos natus, & Ludouicus admodum puer, longâ posterorum serie insignes. Rudolphum hodierni omnes Palatini Rheni Comites; Ludouicum autem Bauariæ Duces, familiæ suæ auctores agnoscunt. Machtilda Ludouici filij tutelam suscepit, & cum Rudolpho paternam diuisit familiam. In eâ partitione, Palatinatus

tus Rheni, cum portione Superioris Bauariæ Rudolpho obuenit. Quidquid in Bauariâ reliquum pater reliquerat, Ludouico cessit *i.* Electoratus verò communis remansit.

i. Auentin. in Annalib. Boico. lib. 7.

Adolpho Imperatore in prælio cæso, Albertus Austriacus anno MCCICIX. Imperium adeptus est. Ludouicus Bauariæ Dux electioni eius non interfuit propter impubertatem. Vix enim attigerat vndecimum ætatis annum. Pater enim defunctus anno MCCICIIII. pupillum eum reliquerat annorum septem.

Cæterùm Alberto extincto, Ludouicus Dux Bauariæ, cum Rudolpho fratre septem. calend. Decemb. anno MCCCVIII. Henricum Septimum Luxenburgensem elegit. Vnde id probem interrogas? ex diplomate quod extat in archiuo Serenissimi Bauariæ Ducis, à Gevvoldo publicatum in septemuiratu. cap. x. Certior probatio
F haberi

haberi non potest. Maior est omni exceptione. Accipe ipsum diploma.

Nos Brecht Comes de Henneberch, necnon Conrardus de Reyder miles, procuratores Illustrium Principum Ottonis & Wolde-
mari Marchionum Brandenburgensium, super futuri Regis Romanorum electionis negotio constituti: ad uniuersorum notitiam volumus peruenire: Quod potestate nobis & mandato, ab iisdem Marchionibus nomine eorum, necnon Illustris Principis Rudolphi Ducis Saxonia, qui suum votum in electione Romanorum Regis sibi competens, in predictum Ottonem Marchionem ista vice noscitur transtulisse, datis traditis & concessis; amicitiae, unionis, & concordiae foedera cum Illustribus Principibus Rudolpho & Ludouico Comitibus Palatinis Rheni, ut ipsi Regno Romano salubrius & cautius consulatur, sic duximus ineunda: Videlicet, quod ipsis promissimus, & presentibus promittimus, corporali super hoc, & in animas predictorum Dominorum nostrorum Marchionum praestito

stito iuramento, quod in electione futuri Regis Romanorum, unum cum ipsis esse debeamus: sic videlicet, quod quemcumque ex Principibus, vel personis infra scriptis, videlicet Illustribus Principibus Ottone & Woldemaro Marchionibus Brandenburgensibus, Nobili viro Alberto Comite de Anhalt, necnon Illustribus Principibus Rudolpho & Ludouico Comitibus Palatinis Rheni, & Frederico Duce Austria, plura vota de Principibus Ecclesiasticis Electoribus habere contigerit, ille praeferatur, & votis nostris eidem debemus adherere, ipsum sine omni contradictione in Regem Romanum eligendo. Extra verò numerum praedictarum personarum non eligemus, nisi concurrentibus votis Comitum Palatinorum, atque nostris. Sanè est adiectum, & iuramento firmatum, quod si aliquem nostrum Marchionum praedictorum, vel alium ad nostram promotionem in Regem Romanorum eligi contingeret, quod praefatis Comitibus Palatinis in suo iure assistet, & ipse nobis vice versâ, & ipsorum contra omnes ho-

mines erit in perpetuo coadiutor. Est etiam
promissum & iuramento firmatum, quod si
aliquem ex Marchionibus predictis, vel
alium ad eorum promotionem in Regem eligi
continget, quod predictis Palatinis Comitibus
conferet omnia bona sua, & eos in iisdem ma-
nutenebit, & defendet, & predictos Comites
Palatinos in possessione omnium bonorum,
quæ genitor eorum possedit, & in eâ posses-
sione sicut ea tempore clara memoria quondam
Rodolphi Romanorum Regis possiderunt, non
molestabit, vel turbabit. De expensis verò
quæ contemplatione Electionis facta fuerunt,
ad arbitrium venerabilis Principis Domini
Ioannis Episcopi Argentiniensis, & nostri
Brecht Comitis de Henneberch satisfiet. Ad
confinia verò Imperij & predictorum Comi-
tum, Officiales pacifici, iuxta arbitrium præ-
dictorum Argentiniensis Episcopi & Brecht
Comitis de Henneberch locabuntur. Est etiam
iuratum, quod nec Illustribus Principibus
Ottoni & Stephano Ducibus Bavaria, nec
nobili viro Eberhardo Comiti de Wittenberg
predicti

predicti Marchiones, si quem ex eis in Regem eligi contingeret, adharebit, vel aliquo genere copulationis & unionis unietur. Porro promissimus & iuramento firmavimus, quod Illustribus Principibus Frederico & fratribus suis Ducibus Austria, omnia eorum bona, & dominia, sicut ea tempore Clara memoria Illustris quondam Domini Alberti genitoris eorum possiderunt, conferet, & eos in eisdem manutenebit & defendet: harum testimonio litterarum nostrorum sigillorum robore munitarum. Datum in Poperdiâ anno Domini millesimo tricentesimo octavo, feria sexta ante Simonis & Iuda Apostolorum.

Audis quid diploma loquatur? Ludouicum Bauariæ Ducem Electorem agnoscit. In futuris igitur comitijs suffragium contulit. Quia sine periurio abesse non poterat ex supradictâ conuentione.

Postea verò, Ludouicus Bauariæ Dux maternam diuisionem ratam non habuit. Pactumque ferro rescissurus, patri suo bellum intulit. Sed leuibus damnis inuicem

acceptis, anno MCCCXIII. pacem ineunt; ut paternâ hereditate in communi fruerentur: Electio tamen durante vitâ Rudolpho cederet. Post mortem eius ad Ludouicum perueniret. Ludouico defuncto, ex vtriusque liberis senior eligeret. Si inter se familiam exciscerent, Electoratus quoque boni viri diuideretur arbitrio. Hæc transactio in tabulas relata, atque vtriusque sacramento sancita est. Ut verbis meis fidem habeas, promo diploma.

Rudolphus Dei gratia Comes Palatinus Rheni, Dux Bauaria, notum facimus vniuersis qui has litteras inspiciunt aut legi audiunt: Quod nos liberè & sponte, bono consilio, amice & pro nobis & heredibus nostris etiam pro coniuge Machtilde transessimus, cum dilecto fratre Ludouico Comite Palatino Rheni & Duce Bauaria: & ille vicissim pro se, suâ coniuge Beatrice & illorum heredibus, super omnibus negotijs, quæ nos & prædictus noster frater ad inuicem habuimus, usque in hodiernum diem: sic quod nos, & dilectus noster

ster frater amicam collationem fecimus ad
Rhenum ubique, & in Bauaria, in Austria
in Sueuia, & ubicumque hereditatem habe-
mus, in hominibus, bonis, dominijs, & qualia-
cumque bona fuerint, parua vel magna, fœ-
dalia seu propria, quæ sita aut inquirenda: sic
quod eadem communiter possidere, habere, il-
lisque uti debeamus, & nos in nostris domi-
nijs permanere, ac simul feuda concedere ac
dare, quamdiu viuimus. Et nos Dux
Rudolphus debemus habere ius in electio-
ne regni ad dies vitæ. Quod si dilectus fra-
ter noster nos supervixerit, tunc debet prædi-
ctarum terrarum & dominiorum circa Rhe-
num & in Bauaria dominus esse, usque ad
obitum suum: & debet quoque electionem in
regno habere: neque debent liberi nostri cum
ipso, neque cum ipsius liberis ullam partem
querere, nec petere, quamdiu ipse vixerit.
Quod si nos nostrum dilectum fratrem super-
vivemus, tunc debemus ei & liberis eius, si li-
beros susceperit, quod Deus det, omnia hæc iu-
ra certa, rata, stabilia ac firma conservare;
&

Et liberi illius nobis vicissim, quemadmodum
noster frater Ludovicus antehac sese erga nos,
Et liberos nostros obligavit. Quando etiam
nos, Et noster dilectus frater utrimque non su-
mus, tunc debet Senior electionem in regno ha-
bere, quamdiu in communione permanserint.
Si autem partem suam peterent, tum debent
equaliter dividere circa Rhenum, in Baua-
riâ, Et ubicumque in alijs terris homines Et
bona habent: Et debet nullus eorum, neque
senior, neque iunior melius ius habere, neque
in electurâ, neque in bonis, neque in dominijs
præ alio. Et is qui Electuram aquâ divisi-
onis sorte obtinuerit, pro parte suâ ille debet al-
teri aut ceteris tam beneuolè Et amicè prædi-
ctam Electuram compensare alijs bonis, vel
dominijs, ut ipsi vel illis sufficiat. Stat etiam
penes nos Ducem Rudolphum, ubi locorum
nostræ dilectæ coniugi aut nostri dilecti fratris
coniugi, utrique harum dotalitium, vidui-
tatis provisionem, Et Morganaticam dabi-
mus, assignabimus, siue in Bavaria, siue ad
Rhenum: Et in quocumque vicedominatus
officio

officio, siue sit in Bauaria, siue ad Rhenum, nostra dilecta coniugi ipsius contradotem, viduitatis prouisionem, & Morganaticam assignauerimus; ibidem debemus nos quoque nostri dilecti fratris coniugi quoque dare & assignare eiusdem contradotem, viduitatis prouisionem & Morganaticam. Debent quoque omnes, qui nostri auxiliares & ministri fuerunt in hoc bello, siue sint domini, siue ministri, pauperes vel diuites, nostri dilecti fratris, absque omni fraude & dolo gratiam, & fauorem habere omnimodo. Sic debent vicissim, & in primis noster Dominus Episcopus Eystetensis, eius Ecclesia, & ministri illius, & hi omnes, qui nostri dilecti fratris auxiliares & ministri fuerunt in isto bello, vel obsidionibus quæ inter nos fuerunt huc usque, siue sint Domini siue ministri, diuites vel pauperes, absque omni fraude gratiam nostram habere totaliter. Et ut præscripta conuentio, compositio, ac communis & amicabilis collatio certa, firma, & inuiolabilis permaneat, nos iuramentum præstitimus ad sanctos, &

unà nobiscum dilectus noster affinis Gerlacus
de Nassouwe, nostrique fideles Hermannus
de Haldenberch, Rudolph de Hassang, &
Godfrid Penler noster Vicedominus in Ba-
uaria & ad Rhenum. Vicissim iuravit no-
ster predictus frater Ludouicus corporaliter,
predictam collationem & conuentionem fir-
miter tenere, sicut prescriptum est: & unà
cum ipso Comes Berchtoldus de Greysbach,
Comes Berchtoldus de Neyffen, Berchtoldus
Dapifer de Chussental & Weigel, Vicedomi-
nus de Amberg. Nos & noster frater pos-
sumus, ac debemus, ad predictam conuentionem
addere cum communi consilio, unde om-
nes nostra res meliores fiant: & quomodo-
cumque euenerit debent predictæ conuentiones
& collatio firma manere, sicut iurauimus, &
neque debent neque possunt transgredi. Et ad
horum notitiam, damus has litteras sigillo no-
stro obsignatas, quæ datæ sunt Monachij cum
à Christi natiuitate numerarentur anni
MCCCXIII. proximâ die iouis ante Sancti
Ioannis Baptiste.

Igitur

Igitur sublato Henrico Septimo, Rudolphus Comes Palatinus & Dux Bauariæ, secundum legem supradictæ conuentionis Francofurtum ad Comitia processit. Ibi cum plurium suffragijs Ludouico Bauariæ Duci deferretur Imperium; Rudolphus, exoso pridem & contempto fratre, pro Frederico Austriaco competitore stetit. Quæ res illi malorum omnium, quæ postea perpeßus est, causa fuit. Frederico enim armis victo, exutis bonis in Angliam pellitur, & in exilio contabuit. Cæterùm Ludouicus Imperator, fraternâ morte compertâ, iram posuit, liberosque eius in gratiam recepit, & Palatinatum Rheni cum portione Bauariæ ijs tradidit. Deprecantibus dein Frederico & Leopoldo Austriacis, eisdem rursus ad Electoratum admisit. In eam rem Papiæ anno MCCCXXIX. transactio facta est; vt sui fraternique liberi, atque vtriusque heredes alternatim suffragia ferrent. His tamen prima daretur electio, deinde perueniret ad Ludouicum &

Stephanum suos filios, inde rursus ad fraternæ lineæ heredes transitura. Poena denique nominatim adiecta est, vt iure suo in perpetuum caderent, qui transgredenter legem conuentionis. Extant tabulæ in archiuo Ducis Bauariæ, vtriusque partis sigillis & sacramento constrictæ: è quibus deprompta sunt quæ sequuntur.

Debemus etiam primum Romanum Regem eligere, pro nobis & nostrâ parte: & debent nostri dilecti Domini & patruï Caesaris Ludouici filij Ludouicus & Stephanus, aut illorum heredes alterum Romanum Regem eligere; & sic debet alternatio electionis Regni inter nos, & nostros heredes posthac perpetuò permanere. Et quando contingit, quod nos Romanum Regem debemus eligere, tunc tenemur nos, & nostri heredes, nostros pradi-ctos patruëles Ludouicum & Stephanum, & eorum heredes tueri, & securos reddere erga Romanum Regem, tanquam nos ipsos, vt illis fiat circa feuda, circa constituta, & circa alia iura, quæ habere debent à Regno, & quæ
ad

ad terram illorum pertinent, quæ utrorumque nostrorum maiores habuerunt, & ad nos, atque illos continuarunt: hoc ipsum debent illi, & eorum heredes nobis, & nostris heredibus vicissim facere toties quoties electio Regni ad eos peruenerit. Et si nos, aut nostra pars, vel nostri heredes, illos aut eorum heredes impediremus, aut circumueniremus in electione Regni, & ipsis non vellemus permittere ut eligerent, quemadmodum iure deberent, & præscriptum est; tunc amisimus nos, nostra pars, & nostri heredes electionem Regni, & debet electio Regni ad illos eorumque heredes reuolui, ac perpetuò apud illos permanere. Similiter debet electio Regni, ad nos, nostram partem, & heredes nostros deuolui, & in perpetuum penes nos permanere, si ipsi aut eorum heredes nos, nostram partem, aut nostros heredes impedirent, aut circumuenirent in electione, quando nos eligere deberemus, &c.

Ecce tibi totam sine fuco, sine fraude historiam, quæ possessionem nobis asserimus, vsque ad Caroli Quarti ætatem. Nam

quæ deinceps sequuntur, eò potissimum tendunt, vt explanem, quod tertio loco facturum me, pollicitus sum; nempe Electoratum non potuisse auferri Bauaris à Carolo Quarto.

Itaque post Papiensem transactionem, Bauari & Palatini inter Electores promiscuè habebantur. Et ideo cum anno MCCCXXXVIII. inter Benedictum Duodecimum, & Ludouicum Imperatorem, Gallorum instinctu orta esset peruicax discordia, Comitia Electoralia Francofurti indicta sunt, in quibus, Henricus Archiepiscopus Moguntinus, Balduinus Colonien-
sis, Valramus Treuirensis, Rudolphus Dux Saxoniae, Stephanus Dux Bauariae, Rudolphus & Rupertus Palatini Rheni Comites, Ludouicus Marchio Brandeburgensis, solemnī sacramento obstricti sunt, non defuturos se Imperatoriae Maiestati, daturosque operam, ne quod ex eâ similitate respublica detrimentum caperet. Proferre possem tabulas singulorum Principum:

pum: sed libelli angustia non patitur. Satis est ad rem quam agimus, si Stephani Bauariæ Ducis diploma exhibeam, quod etiam nolenti tibi ostendet, Electorem eum fuisse, cui honor ille in publico Septemuirorum collegio, & habitus, & approbatus fuit. Recitemus diploma.

Nos Stephanus Dei gratia Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ, notum facimus cunctis hominibus, qui has litteras vident, aut legi audiunt; Quod nos, unâ cum cæteris Electoribus considerauimus, & respeximus, ut dictum Romanum Imperium in suo honore, iuribus, & bonis, atque etiam nos & cæteri Electores, in nostro honore, iuribus, consuetudinibus & priuilegijs, quæ nos à prædicto Imperio habemus, his temporibus, & antea vehementer impediti, & molestati fuimus, ac sumus, & propter communem ac manifestam utilitatem totius Christianitatis, atque ad præmemorati Imperij, ac nostrum, cæterorumque Electorum honorem, iura priuilegia & consuetudines tuendum, defendendum
ac

ac manutenendum, unanimiter convenimus,
Et nos invicem uniuimus, quod prædictum
Regnum, Et nostrum principalem honorem,
quem ab eo habemus. Et obtinemus, videlicet
in Electione Regni, in suis Et nostrorum Ele-
ctorum iuribus, privilegijs Et consuetudinibus,
sicut ab antiquo, ad nos, tanquam Imperij
Electores peruenit, Et deuolutum fuit, manu-
tenere, tueri, Et defendere velimus, pro omni-
bus nostris viribus, ac posse, sine fraude, con-
tra quoslibet nemine excepto: Siquidem hoc
nostrum honorem, Et iuramentum concernit:
neque hoc intermitteremus propter ullum man-
datum, à quocumque, vel quomodocumque
hoc emanauerit; per quod Imperium, nos, Et
ceteri Electores in præscriptis rebus ullo modo
impugnari possemus. Volumus insuper, omnes
Dominos Et amicos, qui ad nos spectant, vel
non, siue sint Ecclesiastici, siue seculares, no-
stros vassallos, ministeriales, Castellanos, Offi-
ciales, Et ciues, ad id faciendum rogare, in-
ducere, illisque hoc mandare, in quantum
valemus: Et ad hoc debet nostrum quilibet
Electo

Electoꝛ, ceteris auxilium prestare, sine fraude, uti isti nobis in his rebus auxilium & adiumentum prabeant, idque propter neminem, intermittant, & ob nullas prohibitiones, mandata, & interdicta, à quocumque illa emanarint. Quod si præterea contingeret ullam dissensionem aut dubium circa hoc negotium, inter nos & ceteros Electoꝛes exurgere, quidquid nos tunc unanimiter, aut maior pars circa hoc definiemus, & statuemus, debet vim habere, idque tenere debemus, sine dolo. Omnia prædicta capita, & unumquodlibet horum, singulatim promissimus bonâ fide, & promittimus præsentibus hisce litteris, per nostrum principalem honorem, necnon iurauimus hoc ipsum ad Sanctos, pro nobis & nostris successoribus certum ac firmum tenere, & nullatenus contrauenire, neque hoc interrompere ullo modo, sicuti in præcedentibus expressum ac scriptum est. Quod si per nos ipsos, aut quemuis alium possemus, valeremus aut efficeremus, ut alius aliquis nobiscum in hanc confederationem veniret; is iurare debet, atque pro-

*H**mittere*

mittere, se omne hoc prestare velle, sicuti in
precedentibus, ac sequentibus scriptum conti-
netur. Quod si verò nos, aut nostrum aliquis,
quod Deus auertat, adeo peruersus esset, ut
vel nos, vel alius quispiam contra faceremus,
aut facere vellemus, contra hoc tueri nos non
debemus ullâ dispensatione, relaxatione, abo-
litione, nec ullo alio beneficio, quocumque no-
mine hoc appellatur, undecumque, aut quo-
modocumque hoc proueniat, & fiat, per no-
stras & aliorum hominum preces, aut quod
latinè vocatur ex Officio, neque ullâ superio-
ritate, quæ sese in hoc intromittere vellet. Et
debemus Deo, ac mundo infames, infideles, ac
periuri esse, ac vocari, ubi, aut quocumque
pacto contra faceremus, aut veniremus ullo
modo: omni dolo ac fraude in præscriptis om-
nibus punctis, & articulis, & eorum singulis
exclusis. Ac in verum testimonium præscri-
ptorum, damus has presentes litteras, secreto
nostro obsignatas, quæ datæ sunt Rhenis in
campo, die Iouis post S. Margaritæ à Na-
tuitate Christi anno MCCCXXXVIII.

Ad

Ad hæc comitia, Ioannes Bohemiæ Rex non conuenerat. Rudolphus Palatinus Rheni Comes veritus, ne in proximis comitijs controuersiam sibi Electionis faceret, transactionis Papiensis tabulas ei insinuans, approbationem exegit. Nihil hac petitione iustius. Ioannes Rex meritò assensus est, solemnesque tabulas Rudolpho tradidit in hanc formam:

Nos Ioannes, Dei gratiâ Bohemiæ Rex, ac Lucenburgensis Comes, notum esse volumus, tenore presentium vniuersis: Nos uidisse ac plenè perlegisse litteras Serenissimi Domini Ludouici Imperatoris Romanorum, & Domini Ludouici Marchionis Brandeburgensis, continentes ordinationem & tractatum de Comitibus Palatinis Rheni, quis ipsorum ius, seu vocem Electionis in Romano Imperatore, seu Rege Romanorum quamprimùm eligendo, habere meritò deberet. Ex quibus siquidem litteris predictis, liquide apparet, Excellenti Principi Domino Rudolpho Comiti Palatino Rheni & Duci Bauariæ,

quamprimum opportunitas ad hoc se offeret, ut Romanorum Rex eligi deberet, competere ius, & vocem in Electione duntaxat, & nulli alteri persona. Eò igitur per prædictum Dominum Rudolphum supplicatum nobis extitit, ut ordinationi præfata, in prædictis litteris contenta, nostrum vellemus præbere consensum beneuolum, & assensum. Nos itaque, tanquam is, ad quem hoc de iure, sicuti ad Principem Electorem Imperij spectare dignoscitur, supplicationibus prædicti Domini Ducis annuere cupientes, præfatam ordinationem, factam per litteras prædictas, ratificamus, & nostrum eis præbemus consensum, assertionem, & assensum expressum, recognoscentes ipsum, in primâ Electione futuri Regis Romanorum faciendâ, habere vocem eligendi, tanquam Principem, & nostrum in ipsâ Electione Coelectorem, harum nostrarum testimonio litterarum. Datum Francofurt quintâ feriâ, proximâ ante diem Palmarum. Anno MCCCXXIX.

Expendamus paullò pressius hæc tabulas:

bulas: Neque enim vlla alia origo reperiri
 potest, quæ totam hanc nobis controuer-
 siam conflauit. Ecce Ioannes Bohemiæ
 Rex testatur, se vidisse Ludouici Roma-
 norum Imperatoris, & Ludouici Brande-
 burgensis ordinationem, & tractatum.
 Quæ est ista ordinatio? Quis iste tractatus?
 Quis? nisi Papiensis transactio? Hæc est
 inita cum Ludouico Imperatore, filiôq; e-
 ius Ludouico Brandenburgensi. Nam cæte-
 ri Imperatoris filij legitimam ætatem nec-
 dum attigerant. In hac conuentum fuit
de Comitibus Palatinis; nempe quis inter
 Ludouici Imperatoris, fratrisque eius libe-
 ros, Palatinos omnes Comites, suffragium
 ferret in proximis comitijs. Testatur de-
 nique Rudolpho Palatino supradicti Ru-
 dolphi filio, tanquam Principi, & suo in
 electione Coelectori suffragandi ius com-
 petere ex dictâ transactione. Sed non te-
 statur ius illi competere in omni electio-
 ne. Nominatim enim addit, *quampri-
 mum ad hoc sese offeret oportunitas, vt Ro-*
H 3
mano-

manorum Rex eligi debeat, hoc est, ut postea explicat *in primâ Electione*. Tacitè insinuans, secundam Electionem spectare ad Ludouici Imperatoris liberos. Sed hac de re non quærebatur, & ideo nominatim non expressit; quia alienum erat à petitione. Nihil ergò hîc scriptum est contra transactionem. Sed transactionem ipsam manifestè confirmat. Quippe ex Papiensi transactione Palatinis, non Bauaris prima debebatur electio.

Post hæc, Carolus Quartus contra maiorum morem, à Clemente Sexto Pontifice Maximo impetrauit Imperium, quod Ludouico eriperet. Sed ad tantum facinus idoneæ vires illi deerant. Itaque nihil ausus, post Ludouici Cæsaris exitum, res iterum mouere cœpit. Cæterùm Electores Principes ius suum conuelli ægrè passi, Gunthero Comiti Schvartzzenburgio fastigium deferunt. In cuius electione Rudolphus Palatinus Comes, abstinentibus ex pacto Bauaris, suffragium contulit.

Interea

l anno
MCCCXLV
II.

Interea Carolus potentiæ auidus, quò
facilius æmulum conficeret, cum Rudol-
pho Palatino Comite foedere inito, filiam
eius vxorem duxit *m*, strenuâque foceri o- *m* Auent. in
perâ in mitigandis Electorum animis ad- Annal. Boi-
iutus, à Gunthero morbis inualido, ingen- cor. lib. 7.
ti pecuniâ redemit Imperium *n*. Hinc Pa- *n* Auent. d.
latinis ad omnia obnoxius, infestior Baua- lib. 7.
ris esse cœpit.

Pauci anni effluxerant, cum Rudolphus
Palatinus fatis concessit *o*. Rupertum fra- *o* Anno
trem successorem habuit. Ille demum Ele- MCCCLIV.
ctoratum sibi peculiariter asserere, & Pala- vel vt alij
tinatui annexum tendere cœpit. Quis cre- MCCCLIII.
dat vnquam Carolum Quartum in senten-
tiam eius tam facilè potuisse concedere?
Est hoc herculè incredibile: Ruperti tamen
causam statim amplexus est. Sed hoc quò
factum sit vis dicam? Tabulas Ioannis Bo-
hemiæ Regis sic accepit, ac si totum Pala-
tinis deferrent Electoratum, tanquam Co-
mitatui Rhenensi affixum. Ecquid mi-
rum? Quippe cum Ruperto Palatino in Ba-
uaro-

Henric.
Rebdorffius
in Annalib.
Henric.
Rebdorffius
in Annalib.

uarorum exitium armorum societatem contraxerat *p*, totamque postea Bauariam miserabiliter vastauit *q*. Cum itaque affectui suo morem gereret, cum animo suo volupe facere vellet, flagrantissimo Bauarorum odio spumans, causam genio suo consonam auidissimè arripuit, quâ ultionem exigeret ab inimicis, atque infra maiorum suorum dignitatem faucios deprimeret.

Audi igitur quid factum sit postea. Primum Ioannis Regis tabulas diligenter recognitas, & collatas, testatus est, & veras esse, & integras hoc diplomate.

Carolus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus; notum facimus vniuersis: quod constitutus in nostrâ presentia Illustris Rupertus Senior Comes Palatinus Rheni, Sacri Imperij Archidapifer, & Dux Bauariae, sororius & Princeps dilectus, nobis quasdam litteras claræ memoriæ Illustris Ioannis quondam Bohemia Regis, genitoris nostri dilecti, curauit ostendere, ut de tenore ipsarum dignareremur testimonium perhibere. Quarum tenor sequi.

sequitur in hac verba: Nos Ioannes Bohe-
 mia Rex, ac Lucenburgensis Comes, notum
 esse volumus tenore presentium, vniuersis.
 Nos vidisse, & plenè perlegisse litteras Sere-
 nissimi Principis Ludouici Romanorum Im-
 peratoris, & Domini Marchionis Brande-
 burgensis, continentes Ordinationem & tra-
 ctatum, de Comitibus Palatinis Rheni, quis
 ipsorum ius seu vocem electionis, in Romano
 Imperatore, seu Rege Romanorum quampri-
 mum eligendo, habere meritò debeat. Ex qui-
 bus siquidem litteris predictis, liquide appa-
 ret, Excellenti Principi Domino Rudolpho
 Comiti Palatino Rheni, & Duci Bauaria,
 quamprimum oportunitas ad hoc se offeret, ut
 Romanorum Rex eligi deberet, competere ius,
 & vocem in electione duntaxat, & nulli al-
 teri personæ. Eò igitur per dictum Rudol-
 phum supplicatum nobis extitit, ut Ordina-
 tioni prefata in predictis litteris contenta, no-
 strum præbere vellemus consensum beneuolum,
 & assensum. Nos itaque, tanquam is ad
 quem hoc de iure, sicut ad Principem & Ele-
 ctorem

ctorem Imperij spectare dignoscitur, supplicationibus prædicti Domini Ducis annuere cupientes, præfatam Ordinationem factam per litteras prædictas, ratificamus, & nostrum præbemus consensum, assertionem, & assensum expressum, recognoscentes ipsum in primâ Electione futuri Regis Romanorum faciendâ, habere vocem eligendi, tanquam Principem, & nostrum in ipsâ Electione Cœlectorem, harum nostrarum testimonio litterarum. Datum Francofurt quintâ feriâ, proximâ ante diem Palmarum An. Dom. MCCCXXXIX. Nos igitur ad uniuersorum notitiam volumus peruenire, quod easdem litteras, sub proprijs figuris, & elementis, & sub sigillo maiori consueto dicti genitoris nostri, in verâ figurâ sigillatas, vidimus, & de veritate & integritate ipsarum testimonium perhibemus præsentium nostro sigillo litterarum. Datum in Keyserſperg, anno Domini MCCCLIV. Cal. Iunij, regnorum nostrarum octauo.

Nihil hætenus peccatum est in hisce tabulis : sed quæ deinde secuta sunt perui-
cacious

caciam eius non excusant. Nolo hoc loco commemorare, quàm multa Carolus Quartus in Imperio perperam gesserit *r*. Quod contra priscam Electorum auctoritatem, contra auitam & inuiolatam Germaniæ libertatem, aduersantibus Principibus multa turbauerit *s*. Quod Maximilianus Imperator noxium Imperio fuisse testatus sit *t*. Quod diplomata ipsius damnauerit omnia, quæ pater eius Fredericus rata non habuerat *u*. Hæc inquam, & similia impræsentiarum omitto. Malo me tacente quiuis intelligat. Utinam herculè possem, quæ in hoc negotio immoderatè fecit, pari silentio prætermittere, ne leuitatem Principibus exprobrare videar. Sed planè dicenda sunt. Quia sine maximo causæ dispendio transgredi non licet. Quid igitur deinde fecit? Quid? ad Rudolphum auunculum suum Saxoniae Ducem, cæterosque Electores litteras dedit. Bone Deus! quas litteras? quæ Ioannis Bohemiae Regis tabulis, nescio quæ verba affingunt, quæ

r Vide Spiegelium.

s Auent. in Annalib. Boicor. lib. 7.

t Commentat ad Ligurin.

u Comment, ad Ligurin.

sensum earum adulterant, quæ solertissimè
Electores imponant. Plura non dico. Pos-
sumus omnia rectius cognoscere ex ipsis
litteris. Longum esset huic operi singulas
inserere. vnas tantum referam ad Saxonem
missas, ex quibus reliquas licebit cognosce-
re. Eodem enim tenore scriptæ sunt om-
nes. Ergo ausculta.

*Karolus Dei Gratiâ Romanorum Rex
semper Augustus, & Bohemia Rex.*

Rudolpho Saxonia Duci, &c.

*Princeps & auuncule dilecte, litteris fe-
licis recordationis Illustris Ioannis olim Bohe-
mia Regis, genitoris nostri charissimi, vero suo
sigillo pendenti sigillatas, vidimus; expresse
continentes, quod felicitis recordationis Illustris
Rudolphus, olim Comes Palatinus Rheni &
Dux Bauaria, Princeps & socer noster dile-
ctus, ratione dicti Comitatus, Imperij esset
Electores; & ex eo iustitiâ suadente, rationabi-
liter declarauimus, Illustrum Rupertum An-
tiquiorem, Comitem Palatinum Rheni, &
Ducem*

Ducem Bauaria, sororium & Principem nostrum dilectum, dicti olim Rudolphi soceri nostri germanum, verum Principem Electorem fore, & unà cum alijs sacri Imperij Principibus Electoribus, veram eligendi vocem Romanorum Regem in Imperatorem promouendum habere, prout in litterà nostro sub expresso sigillo sigillatà, premissa singula lucidius contineri videbis. Et quia præscripta rationem sapiunt, Dilectionem tuam attento studio requirimus, exhortamur, ut super eadem materià, litteras tuo sub sigillo sigillatas, præfato Ruperto Principi nostro, iuxta formam notulæ, quam tibi præsentibus mittimus interclusam, in quâ nihil aliud continetur, quam in nostrâ litterâ est expressum, eo duntaxat excepto, quod Nos sub certis modo & formâ, & tua Dilectio sub alijs loquimur, prout conuenit, velis exhibere. Datum Openheim Anno Domini MCCCLIV. feriâ tertiâ proximâ post Ascensionem Domini, Regnorum nostrorum Octauo anno.

Subsiste parumper, & perpende hæc

litteras. Totam enim laruam detegunt, totum illud artificium explicant, quo posteritati studes imponere. Vide quid scribat statim ab initio Carolus Quartus. Dicit compertum sibi ex Ioannis Bohemiæ Regis tabulis, Rudolphum Palatinum Rheni Comitem, fuisse Electorem ratione Comitatus Rhenensis. Itane verò? obsecro vbi Ioannes Bohemiæ Rex hoc dixit? Falsum, falsum. Nihil simile legimus in eius tabulis. Perscrutare & discute diligenter, quas bonâ fide ad verbum edidi x. Dicce an Ioannes Rex vsquam dixerit, Rudolphum Palatinum ratione Comitatus Palatini debere eligere. Dixit primam electionem illi competere ex Papiensi transactione, præterea nihil. Vnde igitur Carolus Quartus collegit, eligere debere ratione Comitatus Palatini? An ex verbis? Non. An ex sententiâ? Non. Quippe hæ tabulæ eò non spectabant, vt peculiarem sibi Electoratum Rudolphus faceret: Sed vt suo ordine admitti posset ad vicissitudina-

x Supra pagin. 59.

dinariam electionem. Quid igitur fuit? nisi quòd Carolus Quartus persuaderi sibi passus sit, hoc ita esse, quia maximè esse cupiebat, vt sub hac iuris specie Bauaros opprimeret? Sed pergamus. Postulat deinde Carolus, vt Saxonix Dux idem comprobaret suo testimonio. O vafritiem! O calliditatem! Cur precor hoc postulat? An quod Saxonix Dux efficere possit, Ioannem Regem dixisse, quod nunquam dixit, nunquam cogitauit? Scias licet, tametsi Saxonix Dux millies fuisset testatus, Ioannem Regem hoc dixisse suis tabulis, nunquam tamen fidem inuenturum, cum habeamus originales tabulas in contrarium. Sed tamen cur hoc postulat Carolus? Video, profectò video, quò spectet. Præparabat Electorum animos, vt hoc ipsum sine cuiusquam contradictione inferere posset Bullæ Aureæ, quam iam mente conceperat. Addit denique exemplar, in quam volebat formulam Saxonem rescribere. Quid opus fuit hoc exemplari? An nesciebat

bat Saxo, quâ ratione deberet concipere testimonium? Minimè, minimè. Sed aliud esse causæ suspicamur. Hoc vnum Carolus maximè volebat, hoc vnum aucupabatur, vt Saxo quoque fateretur, Ioannis Regis tabulas, eò pertinere, quò præuaricatâ interpretatione ipse traxerat.

His in eum modum compositis, cum præoccupati essent Electorum animi; cum flagrantissimâ gratiâ floureret Rupertus Palatinus Comes; cum ancipiti belli periculo Bauari implicarentur; breuiter, cum omnia in eo statu essent, vt nihil Bauaris ad inuidiam, nihil Palatino ad fauorem deesse videretur, Rupertus Palatinus Comes, anno MCCCLVI. in Norenbergen-sibus comitijs diploma quoddam elicuit, quo Electores Principes Dapiferatum & Electoratum Comitatus Rhenensi annexum asseuerant. Nihil sanè facilius fuit quàm id impetrare. Habebat enim Imperatorem in partibus. Imperator verò in sententiam suam Electores traxerat.

Rescr-

Rescripserant enim omnes secundum formulam à Carolo præscriptam. Consensum iam erat à singulis, quod inter omnes quaeri debuerat. Et quid mirum, in priuato negotio, ab æui sui viciniâ remoto, tot denique familiaribus pactis inuoluto, tam feliciter eis potuisse imponi? Viderant enim solum Rudolphum Palatinum Rheni Comitem in electione Ludouici Romanorum Regis tulisse suffragium: Sed ignorabant ex pacto factum esse. Viderant præterea Rudolphum superioris Rudolphi filium, Guntherum Schyvartzenburgium admouisse Imperio: sed hoc factum esse ex vi Papiensis transactionis non nouerant. Videbant denique Ioannem Bohemiæ Regem testimonio suo Rudolphum inter Electores recipere: sed nesciebant dignitatem illi communem esse cum Bauaris. His argumentis decepti, his coloribus obumbrati, decretalem stilum acuerunt in alienam iniuriam.

Nemo erat qui pro Bauaris assurgeret,

& sic responderet: in tabulis Ioannis Regis mentio facta est Papiensis transactionis: instrumentum illud Ruperte cedò, ut sciamus, quid cum patruelibus tuis pactus fueris. Cuius res sua eripi posset, si ea quæ strictim relata sunt in aliquas tabulas, non conferantur cum instrumento originali. Possunt quædam omissa esse in Ioannis Regis tabulis, quæ causæ tuæ officiunt. Fuerint Palatini Comites in possessione: non constat tamen possedisse in solidum. Plures eandem rem pro indiuiso possidere possunt. Audiendi sunt ante omnia Bauari, ut sciamus, quid responsuri sint tuis argumentis.

Hæc, & id genus alia tunc dici potuisse, res ipsa ostendit. Et certè, si iustè, atque ordine facere vellent, Bauaros ad defensionem vocare debuerant. Sed quid? Ut Electoratum Comitatus Rhenensi annexum testarentur, satis argumenti esse putabant, quod Palatinos solos possedisse crederent. Audiamus tamen illud diploma, in quo
totum

totum intentionis suæ fundamentum Palatini constituunt, quò facilius refutari possit.

Nos Carolus Dei gratiâ Romanorum Imperator semper Augustus, & Bohemie Rex, recognoscimus publicè per presentes, & notificamus cunctis ipsas intuentibus, seu legi audientibus: Quod nos cum omnibus Principibus Electoribus, Ecclesiasticis & secularibus, & ipsi nobis cum voluntate communi, & unanimiter, in Imperiali nostrâ Curia Nurenberga deliberauimus, & concordauimus, & cum iure & sententiâ inuenimus, declaramus, & pronuntiamus pro iure, tanquam Rex Bohemie Sacri Romani Imperij Archipincerna, & Coelector prefatorum Principum; ex quo Rupertus senior Comes Palatinus Rheni Sacri Romani Imperij Archidapifer Dux Bauaria, est in possessione vocis, & electionis, in electione Romanorum Regis futuri Imperatoris, & etiam in possessione & Dominio seu usu habet Principatum Palatinatus, Archidapiferiam, terras, vasallagiam,

gia, cum omnibus pertinentijs, super quibus electio, & vox Comitatus Palatini Rheni fundata est, sicut hoc nobis, & omnibus Principibus prefatis, & cuilibet liquidum est, & notum sine hesitatione quacumque; Quod meritò dictus Rupertus admittendus est, & Nos ipsum de iure admisimus, & admittere volumus, & debemus, ad quaslibet causas, & omnia facta, quæ Nos, & antefati nostri Coelectores tractabimus, vel faciemus, pro honore, & utilitate Sacri Romani Imperij, & eiusdem fidelium subditorum, omnimodè, sicut de iure & honestà laudabili consuetudine Comes Palatinus Rheni Archidapifer Sacri Imperij, & Princeps Elector, meritò admitti debet:

Etiam inuenimus, & pronuntiamus tanquam ius, & pro iure, si ita contingeret, quod aliquis antedictum Ducem Rupertum pro eiusdem Electione, & voce Electionis Romani Regis futuri Imperatoris, impetere vellet, quod eiusmodi impetitionem facere non posset, nec deberet, nisi prius impeteret Principatum,

&

Et terras prenarrati Palatinatus, Archidapiferiam, seu officium Dapiferie, vasallagia, Et quidquid huiusmodi ad Pala inatum pertinet, Et eam obtineret, sicut iuris est. Quia nos cum iure Et per sententiam inuenimus, quod Electio Et vox super principatum, Et super terras Palatinatus, Et super Archidapiferiam taliter fundatae sunt, quod unum sine alio persistere non potest: Sed oportet ea, simul in omni impetitione, tam in damno, quam in lucro inseparabiliter permanere. Harum testimonio litterarum, nostro Imperiali sigillo sigillatarum. Datum Nurembergae, anno Domini MCCCLVI. quintâ feriâ post Epiphantias Domini, regnorum nostrorum anno decimo, Imperij verò primo.

Dic sodes, mi Antagonista, quid existimas de hoc diplomate? Vtrum sententia est? an priuilegium? an testimonium? Aliquid horum esse necesse est. Nam quid præterea dici possit, non inuenio. Possem tibi vnico verbo respondere. Sed volo scire quid ipse sentias. Vin' sententiam esse?

Hoc dici quì potest? Vbi nihil ordine, nihil legitimè factum est? Nonne iudicium constitutum, litem contestatam esse oportuit priusquam ferretur sententia? Nullum hìc fuit iudicium, omnino lis nulla fuit. Iudicium incipit à citatione. Si aduersarius non vocetur, non est iudicium. Vbi non fuit iudicium, ibi non est sententia. Quis Stephanum, & Ludouicum Bauariæ Duces in ius vocauit? Præsentes non fuisse constat. Nam sine discrimine comitijs illis interesse non poterant. Bellum ijs indixerat Carolus Imperator: cum Palatino Comite foedus contraxerat, & armatâ manu Bauaros persequi statuerat. Ait enim Henricus Rebdorffius scriptor coætaneus: *Mense Ianuario Imperator Carolus conuocat curiam in Nurenberg: in quâ Archiepiscopi Moguntinensis, Treuirensis, & alij Principes conueniunt Electores, & quàm plures alij. Sed filij Ludouici duo, Ludouicus Marchio Brandenburgensis, & Dux Stephanus ad hanc curiam non conuenerunt, timen-*

tes potentiam predicti Imperatoris. Sententia igitur illa prorsus est nulla: quia lata est, nec citatis, nec auditis aduersarijs *a*. Et consequenter, per eiusmodi sententiam iure suo nemo priuari potest *b*. Forte inquires, Carolo Imperatori integrum fuisse, ex officio in veritatem inquirere. Solet fieri in crimine: in re priuatâ & familiari non solet. Concedamus interim fieri posse. Ex eâ tamen quæstione damnare Bauaros non poterat sine legitimâ citatione. *c* Quippe inauditâ parte non est credendum alieno testimonio *d*.

Sed Bauari appellati fuere ad Comititia. Fuerint appellati ad comitia, vltro tibi id lubens largior. Quid postea? Aliud sunt comitia, aliud priuata iudicia. Comititia ad ordinandum publicum statum indicuntur, ad priuata iudicia non pertinent. Futuram in comitijs illis de Electoratu iudicium, diuinare Bauari non poterant. Multa sanè exiguntur vt damnari absens, & de possessione suâ deijci possit. Vocandus

a l. 2. & ibid.
Bald. C si per
vim vel alio
mod. l. 1. §.
item cum ex
edito D de
sent. quæ sine
appell. rescin.
b c. 1. de feud.
sine culp. non
amitt. An-
chor. consil.
8. & consil. 88.
Alexand.
consil. 33. vol.
1.

c Clem. pa-
storalis de re
iudicat. Ro-
man. consil.

245.

d d Clement.
pastoralis.

• dus est in primis in ius, circumducendum est edictum & reddendus contumax. Alias legibus, & moribus, maiorumque institutis non rectè peruenitur ad sententiam, tametsi Imperator ipse iudicet e.

• d. Clem.
pastoralis
Abb. ad c. i.
de caus. pro-
priet. & pos-
sess. Bald. ad
l. ult. C. de
legib.

Sed quid ego tam anxie in hæc inquirō? Fac nihil horum obstare. Putemus Bauaros fuisse contumaces. Quæro ulterius, quis in eâ causâ iudicem egerit? Si iudicium fuisse contendas, iudicem aliquem fuisse oportuit. Non est iudicium sine iudice. Quis, inquam, iudicem egit in hac causâ? An Carolus Quartus Imperator? Alius nemo de hoc negotio, quàm Imperator cognoscere poterat. Atqui ille tamen disertis verbis ait, se declarare & pronuntiare tanquam Regem Bohemiæ, Sacri Romani Imperij Archipincernam, & Coelectorem? Mitte oculos tuos in diploma: expende obsecro hæc verba: *Declaramus & pronuntiamus pro iure tanquam Rex Bohemiæ, S. R. I. Archipincerna, & Coelector.* Non dicit se pronuntia-

nuntiare tanquam Imperatorem. Quà Imperator legitimus iudex esse poterat: quà Rex Bohemiæ, quà Elector, esse non poterat. Sed quà Imperator non pronuntiavit. Ergo quà Rex Bohemiæ, quà Elector, perperam fecit, & sententiam ipso iure nullam dixit. Nam quod non à suo iudice pronuntiatum est, neminem constringit *f.* Quod neminem constringit, est nullum. *f l. vlt. C. si non à compet. iudic.*

Quæro præterea, si supradictum diploma continet rem iudicatam, cur Rupertus Palatinus Urbani Quinti Pontificis Maximi consensum exegerit? An non satis sibi cautum putabat per sententiam, quæ pro veritate habetur, & retractari amplius non potest, quoties transiit in rem iudicatam? An potius arbitratus est, sententiam de feudo Imperij latam, sine Pontificis auctoritate non posse subsistere? O scrupulum incredibilem, & Principe indignum! Non, non, longè aliud agebatur. Vis dicam quid? Credebat Electoratum in
L sua

suâ origine Pontifice Maximo auctore Bauariæ annexum, sine consensu eius auelli inde non posse.

Quæro denique, cur deinde Ludouicus Palatinus confirmationem supradicti diplomatis implorauerit à Sigismundo Imperatore? Nonne quod satis intelligebat, totum illud negotium retractari posse, si excitati aliquando Bauari, ius suum repeterent? Hoc sanè erat, quod tam anxij & solliciti Palatini semper fuerint: quod tot bullis archiua impleuerint: quod ab vno Imperatore ad alium confirmandi gratiâ conuolauerint.

Quid multis? tu'ne sententiam dicere audebis, quod Sigismundus Imperator in suis tabulis, informationem & testimonium appellat? Putasne si sententiam esse credidisset, fuisse confirmaturum? Nemo mihi persuaferit, illum doctissimum, illum prudentissimum Imperatorem hoc nescisse, sententiam non egere confirmatione.

Sic

Sit ita, inquires, non sit sententia, dummodo priuilegium esse concedas. Si tu priuilegium dixeris, scias licet, Imperatorem cum totâ suâ Maiestate, ius suum alteri per priuilegium auferre non posse, sine iustâ & publicâ causâ. Quò spectat autem hoc priuilegium? Nonne vt Electoratum Bauaris auferat à suâ origine Ducatui affixum? Nonne vt vim transactionis infringat, quam mirâ animi bonitate & clementiâ, & mansuetudine Ludouicus Imperator cum fraternis liberis pepigerat? Nonne vt suam Dominis possessionem extorqueat? Vt naturæ legem violet? *Detrahere aliquid alteri* (inquit Cicero *h*) *magis est contra naturam quàm mors, quàm dolor, quàm paupertas, quàm cetera quæ possunt aut corpori accidere, aut rebus externis.* Iterum dico, cum omnia Cæsari liceant, tantum ei non licet, vt sine iustâ causâ alterum spoliet, & societatem humanam, quæ maximè est secundum naturam disrum-
pat, naturamque ipsam impugnet, atque

h Officior.
lib. 3.

euertat. Antigonus Adulatori dicenti,
omnia iusta esse Regibus, ita, inquit, bar-
baris & tyrannis. Dionysius autem Sicu-
lus, alioqui tyrannus, matri respondit, Sy-
racusanas se leges tollere posse, naturales
non posse. Proprium est Maiestatis posse
quantum velit: naturalis tamen ratio
quantum possit, velle non patitur. Meri-
sunt adulescentes, qui supra leges Principem
eleuant, qui libidini eius cuncta subij-
ciunt, qui clausulas *PROPRIO MOTU, EX*
CERTA SCIENTIA, NON OBSTANTE, de-
torquent in alterius incommodum. De-
mus enim clausulam *MOTU PROPRIO*, vi-
tium obreptionis & subreptionis tollere i:
ius tamen alteri quæsitum non adimit l.
Quoniam ita semper interpretanda sunt
beneficia Principum, ne cuiquam iniuriam
inferant. m. Ius enim gentium hoc non
patitur, quod naturali ratione est immu-
tabile n. Principatus submissus est legi-
bus o: & tantum Principi licet (inquit
Pacatus in Panegyrico Theodosij) quàm
per

i c si motu
proprio de
præbend in 6
l d. c si motu
proprio Bald.
ad c. ad audi-
entiam dere-
script late A-
lex. consil. 215.
volum. 7. n 1.
& 2.
m l. 1. § me-
rito & § si
quid à Princi-
pe D ne quid
in loco publi.
l. rescripta 7.
C de precib.
imperat. offer
l. si priuatus D
qui & à quib.
inanimiss no-
tata ad c abeo
de elect. in 6.
n e sed natu-
ralia Instit. de
iur. natur.
gent. & ciuil.
o l digna vox
C de legib.

per leges licet. Nihil igitur potest in alterius iniuriam, nisi publica necessitas ad hoc eum coegerit, quantumvis maximè utatur plenâ & absolutâ potestate. Quippe plena & absoluta potestas, merè est ordinaria in principe *p.* Aliam absolutam potestatem præter tyrannicam non agnoscimus *q.*

Hinc legibus nostris prudenter constitutum est; priuilegia, beneficia, & rescripta non aliter indulta censerì, quàm si non vergant in alterius damnum vel iniuriam *r.* Et si contra ius elicita fuerint, ab omnibus iudicibus refutari præcipiunt *s.* Quid est rescriptum contra ius elicited: nunquid id, ex quo alicui infertur iniuria? *t.* Usque adeo hæc ita se habent, ut si clausula, *SALVO IVRE TERTI*, omissa fuerit, semper tamen inesse intelligatur *u.* Quæ fuit iusta causa, ut Electoratus auelleretur à Bauaris? Nulla. Quæ fuit causa publica? Nulla. Totum hoc negotium Palatinorum commodum priuatim respexit.

p. Vasqu. lib. 1. illustr. quæst. cap. 28. n. 18.

q. Anton. Thesaur. decisio. Pedemont. 91 n. 1. Couarru. lib. 3. variar. resolut. cap. 6. n. 6.

r. l. nec auus C de emancip. libe. l. prætor § merito & § si quis à principe D ne quid in loc. public. c. super eo x de officio & potestat. iudic. deleg. c. quamvis de rescrip. in 6. *s.* l. rescripta 7. C de præcib. Imperat. offer.

t. Anto. fab. in Cod. lib. 1. tit. xi. defin. 1. *u.* c. si quando § vltim. x de rescript c. super eo x. de criminib. fals. d. l. vlt. C. si contr. ius vel utilit. publ.

Omnis hæc scena in vtilitatem eorum composita & instructa fuit. Quid ergò restat, nisi vt hoc priuilegium dicamus nullum, quod vergit in Bauarorum iniuriam, quod contra legis præscriptum ius suum Bauaris eripit, quod de possessione suâ Bauaros deturbat? Verumtamen si verum volumus, non est priuilegium. Solius est Imperatoris in Germaniâ eiusmodi priuilegia concedere. Diploma hoc non proficiscitur à Carolo Quarto vt Imperatore; sed vt Rege Bohemiæ, & Principe Electore: in quâ qualitate nullam habuit potestatem irrogandi priuilegia.

Quid tandem esse dicemus? Non est sententia, non est priuilegium. Quid igitur? Mera declaratio est, merum testimonium. Sigismundus quoque Imperator, non sententiam, non priuilegium appellat: disertis verbis appellat testimonium. Iam verò scire velim, vtrum existimes declarationem in formâ communi factam, ius aliquod conferre non habentibus. Erras.

ras, profecto erras, si hoc putes. Qui declarat, nihil dat, sed tantummodo datum significat *x*: semperq; hanc conditionem tacitè imponit, si datum sit quod datum significat *z*: breuiter si preces veritate nitantur. Et proinde, si datum fuisse non appareat, nullam planè fidem facit: sed legitimis probationibus ius datum ostendere conuenit *a*. Hæc declaratio tandem quomodo concepta est? scilicet in formâ communi. Quippe decreta est sine causæ cognitione. Nihil igitur Palatinis contulit: ac proinde vobis probandum est, fuisse eis ius datum ante declarationem.

Atqui, inquires, Imperator & Electores Imperij absolutè testantur, Electorum spectare ad Palatinos Rheni, tanquam Palatinatui Rhenensi annexum. Quid postea? Non est vsquequaque credendum testimonijs *b*. Quantusquantus sit Pontifex Maximus, fidem tamen ei omnino non habemus, quoties de alieno facto testimonium scripsit *c*. Aseuerauerit hoc Im-

perator,

x Molinæ:
late ad con-
suetud. Paris.
tit. i. §. 8. gloss.
i. in verb. de-
nombrement
n. 87.

z Molinæ
ibid.

a Molinæ
loc. cit.

b l. 3. §. idem
diuus D de
testib.

c Tiraquell.
de retract.
lignag. §. i.
gloss. 18. in 49.

perator, asseuerauerint Electores Principes-
que Imperij, immo quotquot est usquam
hominum, vno ore, vnâ voce idem pro-
nuntient, an ideo ad Palatinos pertinet,
cum in lucem prodeat manifesta veritas
in contrarium? Quid si ad Hesium aut
Brabantum? Quid si ad Gallum vel An-
glum pertinere dixissent, num aliquid ho-
rum ita esse putares, idcirco quod ita di-
xissent? Non magis, opinor, quàm si pro
Persis vel Turcis tulissent testimonium.
Cum Imperator ius esse decernit, quod ius
non fuit, facile tibi concedam, pro iure
seruandum, quod decreuerit *d.* Quia con-
dere ius potest pro arbitrio. Quoties au-
tem facti quæstio est, & factum esse fate-
tur quod factum non fuit: non magis
quod factum non fuit, effectum facere po-
test, quàm quod factum est, infectum red-
dere.

Sed nonne sacrilegium est, tot Prin-
cipibus fidem adimere? Imperatorem
cum Electoribus in falsi crimen trahere?
Potest.

*d. l. vlt. C de
legib.*

Potestne hoc tantis viris hæere peccatum?
Absit, absit, ego eos reos non facio, falsi
non accuso, sceleris non arguo. Quid er-
go? Vniuersis obreptum esse contendo.
Quia diploma illud impetratum est ex fal-
sâ causâ: quia preces veritate non niteban-
tur: quia Rupertus Palatinus Comes calli-
dissimè subticuit omnia, quæ desiderium
eius excludere poterant. Ignorabatne ma-
iores suos Bauariæ Duces in continuâ hæ-
sisse Electionis possessione? Demus tamen
id ignorasse. An nesciebat, post V Vilhel-
mi Imperatoris mortem Bauaros & Pala-
tinos coniunctis semper elegisse suffragijs?
Demus id nescisse quoque. An saltem
non meminerat, transegisse se cum Lu-
douico Imperatore, vt alternatim elige-
rent? Hoc certè nescire non poterat. Et
tamen in comitijs Nurenbergensibus so-
lertissimè dissimulauit? Transactionem
illam silentio abscondit? Papienses tabu-
las sciens occultauit? Si vellet legitimum
habere rescriptum, explanasse hæc ad vn-
guem

e l. 2. C si
cont. ius vel
utilit. publ.

guem debuerat. Reticere enim non poterat, nisi vt Electoribus manifestè obreperet. Quid aliud est obrepere, quàm iuris aut facti narratione mendacium proponere, vel tacendi fraude veritatem abscondere *e?* Si dixisset transegisse se cum Ludouico Imperatore eâ lege, vt vicissitudinaria esset electio, putasne Principes Electores peruenturos fuisse ad hoc testimonium? Minimè certè. Fuerint inimicissimi Ludouico Imperatori, caput eius diris deuouerint, innocentiam eius palam proscripserint, de folio deturbare tentarint, fecerint ægrè & malignè quidquid potuerint; non habebant tamen cur liberis eius tantopere irascerentur, vt in necem illorum conscientia suæ vim inferrent, & pro alienâ cupiditate & libidine falsum darent testimonium. Quid igitur tibi vis cum isto diplomate? Quæris an Electores asseuerauerint, Electoratum esse Palatinatui coniunctum? asseuerauerunt; sed decepti. Quæris an affirmauerint id se

se comperisse? affirmauerunt; sed circum-
uenti. Quæris an in eam rem testimonium
dederint? dederunt; sed circumscripti.
Omnis antiquitas stat à nobis. Refraga-
tur iusta & continua possessio. Pacta & sa-
cramenta reclamant. Vestiga electiones
omnes ante Caroli Quarti ætatem: inqui-
re in annos, & diligenter computa, sem-
per tibi occurrent Bauari, nusquam eos
inuenies exclusos, nisi vel ætas, vel priuatæ
conuentiones ad tempus remouerint. Fue-
runt ab initio possessores in solidum: di-
uisâ postea cum Palatinis familiâ, pro in-
diuiso possederunt. Quomodo igitur Ele-
ctoratus Comitatus Rhenensi affixus fuit?
cum ante Palatinatum adeptum Bauari
continenter possederint? cum Rudolphus
Imperator longè ante Caroli Quarti æta-
tem solemni sententiâ Bauariæ annexum
pronuntiauerit? Quis inde detraxit, & Pa-
latinatus affuit? Ede tabulas, profer argu-
menta, dic quando, dic quemadmodum,
dic quare. Non curo hoc diploma, ad

quod tanquam ad extremum tribunal so-
letis prouocare. Subreptitium est, nul-
lum est. Patent artes quibus extortum est.
Extulit se interuersa veritas, & è nebula-
rum caligine pura emergit.

Iam verò; quid Bullam Auream no-
bis obijcis, ex eodem fonte traductam, ijs-
dem comitijs conflata, eodem morbo
infectam? Non habes quod in illâ tibi
tantopere applaudas. Si vellem referre sin-
gula, quæ contra responderi possunt, ni-
mis longa esset oratio. Faciemus hoc la-
tius infra suo loco. Quæro hîc tantum,
vtrum potuerit Bulla Aurea Palatinis tri-
buere quod non habebant, necne? si non
potuerit, quemadmodum tribuit? Si po-
tuerit, quemadmodum fecit? Nam de Ele-
ctoratu specialiter non disponit; nec Ba-
uaris directè aufert, nec Palatinis directè
confert. Quid igitur? verbis narratiuis
simpliciter enuntiat ad Palatinos spectare.
At hoc illud est quod quærimus. hoc fal-
sum esse paullo ante probauimus. Verba
narra.

narratiua in rescriptis vel quacumque aliâ dispositione comprehensa, in considerationem per se non veniunt *f.* Et proinde nihil conferunt, nullam denique fidem faciunt in alterius præiudicium *g.* Quia non stant per se, sed propter aliud proferruntur *h.* Sed Bulla Aurea lex est, non rescriptum. Putas'ne interesse inter legem & rescriptum? In cæteris ista differant: hac in re nihil differunt. Si quid gestum narretur in rescripto, non est rescriptum, sed rescripti causa. Si quid in lege, causa quoque est, non sanctio legis. Ideoque si narratio rei propositæ graui incommodo Tertium afficiat, hætenus semper fas fuit, eo nomine prouocare ad Principem. Quoniam non est credendum, Principem sic legem ferre velle, vt eripiat rem alienam, vt de possessione suâ dominos exturbet, & potestatis suæ limites egrediatur. Iam verò quid Bulla Aurea? Pōnit Electoratum spectare ad Comitatum Rhenensem: quia legislator eò spectare

f. l. ex hac & ibi Bartol. alijque D de donat.

g. Crauett. consil. 498. n. 7. VVesenbe. consil. 299. n. 14. vol. 6. *h.* Alexand. consil. 18 lib. 7.

putavit. Sed hic merus est error, qui originem traxit ex supradicto testimonio. Cum igitur constet, testimonium illud nullius esse momenti, Bullam quoq; Auream hac in parte corruere necesse est. Cohærent enim hæc inter se: alterum alterius fundamentum est: nec tempore disiunguntur, nec causâ. Nam eodem loco, iisdem comitijs, ab iisdem Electoribus Bulla Aurea composita fuit, à quibus ipsum testimonium promanavit.

At summus Pontifex, cum Sigismundo Imperatore diploma illud vestrum confirmavit. Concedo interim. Quid tamen facit confirmatio? Si peritis iuris credimus, nihil novi iuris confert; sed quod datum est tantummodo corroborat: tacitamque in se continet conditionem, si res ita se habeat. At verò diploma vestrum est nullum. Vana est igitur, & inanis confirmatio. Nam ubi quod confirmatur nullum est, ibi quoque confirmatio nulla est. Quod enim est nullum,

i Molinæ ad
consuet. Paris
tit. 1. §. 8.
gloss. 1. n. 88.
/ Molinæ loc
cit. Rebuff.
tract. de de-
cim. quæst. 13.
n. 90. & 91.

lum, perinde habetur, ac si factum non esset *m.* Quod autem non est, confirmari non potest, ne quidem *EX PLENITVDINE POTESTATIS*, vel *CERTA SCIENTIA*. Prior enim clausula nullam vim habet in præiudicium Tertij, nisi interuenerit cognitio causæ *n.* Posterior verò non prodest, nisi in his in quibus Princeps præsumitur habere indubitatam scientiam; veluti, cum de iure agitur, non de facto *o.*

m. l. i. § hæc autem D quod quisqu. iur. in alt. stat. &c.

n. gloss. in c. i. & 2. x de consuetud. Alexand. con fil. 217. n. 7. volum. 7. Ioann. Gu- tier. consil. 12. n. 17.

Sed tempus est, mi Antagonista, & plusquam tempus, vt argumentis tuis occurram, quibus tam futiliter mercenariâ loquacitate in Gevvoldum blaterasti. Quamuis inepta sint, & oppidò frigida, posteritatis tamen causâ paucis refellenda sunt: ne defuisse potius quod reponerem, quàm contempsisse me imperitiores existiment. Nihil enim est tam friuolum, quod non possit aliquo colore defendi, præsertim ab his, qui inquirendæ veritatis laborem defugiunt. Nisi omnes istæ cauillationum nubes dissipentur, adhuc manebit suspecta veritas.

Prima

Prima criminatio tua est, falsum esse, quod Gevvoldus asseruit: *Electro-
ratum à primâ origine indissolubili nexu Bavaria an-
nexum.* Num hoc adeo nouum, vt tam
confidenter audeas falsum dicere? Dixit
hoc Gevvoldus: sed plures cum illo. Fides
numinum? qui viri? quorum tu vel vm-
bram reformides. Nemo eos hactenus
non laudauit, nisi qui non nouit, nemo
vituperauit, nisi mentiretur. Volo eos
tibi nominare? Goldastus lib. I. suarum
constitutionum, & rescriptorum Imperia-
lium. R. P. Gretserus in commentarijs de
Principum Electorum origine. R. P. An-
dreas Brunerus parte 2. libro 7. rerum Boi-
carum. Auentinus in Annalibus Boico-
rum libro 7. Ecce illi omnes vno quasi
suffragio in hanc sententiam conueniunt.
Et tu adhuc audes falsam dicere? Tantos
viros mendacij argue, ede monumenta,
exhibe exempla, profer testes in contra-
rium. Scis probè, secundum iudiciorum
formulam, non esse satis dicere, nisi pro-
baue-

baueris. Quot verba haftenus congeffifti? quantopere petulanti ftilo fudafti? Quot annalium volumina, quot fiblyllarum folia perluftrafti, & tot adhuc ftudijs, tot vigilijs, tot ærumnis neminem Palatino- rum in lucem eruis, neminem nominas, qui in Electorum fe Principum comitia intruferit. Certum eft te nullum habere exemplum: fed tantum laboras, vt often- das, noftram quoque fententiam non niti exemplis. Nec aliter oppugnas, quàm quomodo peruicaces folent, negando ita rem fe habere.

Pergis enim, & ais; *Nullò argumen- to, nullo exemplo, probari poffe Electoratum ad Bauaros fpectaffe.* Itane verò? Nullum planè habemus argumentum? Quid igitur aduerfus Ottocarum Bohemiæ Regem a- ctum fuit? Quis ftatus causæ iftius? Quid Rudolphus Imperator pronuntiauit? Nun- quid Electoratum ab antiquo Bauariæ an- nexum? Quid vis amplius? quid clarius? quid apertius? Nullum denique habemus

N

exem-

exemplum? Quis igitur Conrardum Salicum elegit? Bauarus. Quis Rudolphum Sueuiæ Ducem? Bauarus. Quis Henricum Quintum? Bauarus. Quis Lotharium Saxoniae Ducem? Bauarus. Quis Fredericum Primum? Bauarus. Quis Philippum? quis Fredericum Secundum? Bauarus, Bauarus. Et hæc omnia adhuc acta sunt, priusquam Comitatum Rhenensem Bauari adipiscerentur. Vbi tunc erant Palatini Comites? Vbi morabantur? Vbi latebant? Si Electores fuerint, quare non progressi sunt ad comitia? Quare electorale munus exequi superfedere? Quare passi sunt Bauaros hære in continuâ & pacificâ possessione? Quare ius suum non vindicarunt? Vnde illa patientia? Vnde consensus? vt per tot annos sine querelâ, sine motu, sine disceptatione, aut protestatione ius suum vsurpari permitterent? Quid? ista res non commouisset eorum animos? non contradixissent? non reclamassent? Credat hoc quispiam? Si quis eis vel vnum abstulif-

abstulisset pedem terræ, confestim & sine morâ conuolassent ad tribunalia, prouocassent ad leges, concurrissent ad arma: & tam splendidum Imperij officium, tam præclarum familiæ ornamentum, securo animo, conniuentibus oculis, quasi obturato ore, constrictâ linguâ, & colligatis manibus detrahi sibi, atque auferri potuissent aspicere? O incredibilem vecordiam! O admirabilem patientiam!

Sed priusquam pergo, liceat mihi te affari paucis verbis. Velim enim scire, quando Electoratum ad Palatinos peruenisse existimes. Dices, à primâ institutione? Què fieri id potuit?

Saluâ Palatinorum pace dixerim, necdum eâ tempestate in tantum fastigium surrexerant, vt vel possent, vel auderent aspirare ad hanc dignitatis prærogatiuam, quæ disponderet de fato Imperij, inter tot Principum factiones, de suis sibi visceribus Regem destinantium. Nam cum ad prisca illa comitia totius ferè Germaniæ, Ita-

liæque Principes concurrerent, immensâ nobilitatis multitudine stipati; multa fanè in Septemuiris desiderabantur. Putare enim debes, ita fuisse in altum editos, ut ab omnibus inuidiæ ventis circumflari, & turbinum tempestatibus percelli possent. Atque ego sic existimo, summam ijs debuisse inesse auctoritatem, qui sacratissimum caput, sine delectu, sine armis, sine exercitu summæ rerum imponerent. Quorum suffragijs gentium Principes, terrarum populi, sacri atque profani acquiescere, electumque Dominum adorare tenebantur. Ut non immeritò, minorum gentium Principibus, ad sublimem illum gradum non pateret accessus: sed ijs tantum, qui illustrissimâ nobilitate inclyti, ad tantum munus parem magnitudinem atque magnificentiam adferre poterant.

Vnde autem Palatinis Rheni Ottonis Tertij ætate ista auctoritas? An ex potentia? Ea certè tanta non fuit, quantam amplitudo officij postulat. Neque hæc est
mea;

mea; sed omnium sententia, qui libéro & virili animo, nulloque affectu vel adulatione occupato, hac de re iudicium interposuere. Michael Beutherus in Septemuiratu; *si consideremus*, inquit, *quis tum* (loquitur de ætate Ottonis Tertij) *Palatinatus Rheni status atque auctoritas fuerit, liquidò constabit, illam tam potentem non fuisse, ut præ omnibus alijs politicorum Germaniæ Principum familijs, eligendi Romanorum Regis, vel Imperatoris ius in ipsam conferretur.* Non nego equidem, circa Henrici Quarti Germanorum Regis tempora, paullo altius extulisse supercilium: ante tamen cum principibus conferri potuisse, nego. Nam Sebastianus Munsterus p, quondam Heidelbergensis Professor (qui archiua Palatinorum Rheni diligentissimè scrutatus est) liquidò ostendit, ante quingentos annos, vix vnum oppidum circa Rheni tractum habuisse in potestate: Sed quæcumque hodie illic possident, vel ab Imperatoribus oppignorata, vel à Mogun-

p lib 3. Cosmograph. tit. de Palat. Rheui.

tino, VVormatiensi, & Spirensi Episcopis, per infeudationem translata, vel emptio- nis titulo à Duce Sueuiæ, & Marchione Badensi comparata, suo tandem iunxisse dominio. Et vt Munsterum minimè fal- li existimes, curiosâ diligentia tempora dinumerat, annos exprimit, causas assi- gnat, quibus vnumquodq; oppidum cum suo territorio, ad eos concesserit: ex quo denique potentia illa, quam hodie suspi- cimus, incrementum viresque coeperit.

Quod si hæc ita sint: iterum quæro, vnde Palatinis ista auctoritas Ottonis Ter- tij ætate, vt supra Bauarum auderent assur- gere? An propter magnitudinem familiæ? Si hoc tibi vis, nomina igitur illam nobis. Postulo id à te; & non de nihilo postulo. Quippe Freherus ille tuus, ille inquam factor Palatinæ originis, totam incertam, obscuram, atque incognitam dixit. Qui- dam etiam ex nostris, in eâdem palpantes caligine, tradiderunt Palatinatum Rheni, nunc per hanc, nunc per illam errasse fa- miliam.

miliam. Munsterus verò hoc amplius ait, plerosque existimasse, Palatinos Rheni tantum fuisse simplices nobiles sub Ottonne Tertio. Tu verò quid censes? Putas'ne supra Principes, vel saltem pari gradu stetisse cum Principibus, an infra? Si supra, ostende magnitudinis argumenta. Nulla enim extant vestigia in antiquitate: de serie familiæ non constat. Cum Ducum, Principum, Illustriumque Comitum nomina in annalibus passim occurrant, altissimo vbiq; silencio Palatini Rheni absconduntur. Si putas stetisse infra, quemadmodum igitur Electores facies? Nihil enim habebant, vt supra cæteros cristas attollerent. Milites tantum fuisse oportuit: Sed milites Primi gradus. Nobiles enim ea ætas, militum titulo ornare consueverat, & in duos ordines diduxerat, Primos, & Gregarios *q*. Primi habebantur, quos in Auratorum equitum numerum Princeps solebat adoptare. Et hi, si à Ducibus feudum acceperant, valuasores appellaban-

q VVippo in
vita Conrard.
Salic.

bantur. Gregarios alio nomine scutiferos dicebant: quia inter pedites militabant scuto instructi, VVippo autem, in Primorum Ordine Comites reposuit.

Obsecro tamen, quid fuere Comites illâ tempestate? Nam vt de Romanis taceam, apud quos Comitatus honoris magis titulus, quàm officij fuit, ac communis ferè omnibus dignitatibus & militijs, quòd plerumque Principem comitarentur, vnde etiam nomen acceperunt: certè sub Francorum regno, magistratus nomen fuisse conuenit. Nec aliud erant Comites, quàm iudices, & præfecti alicuius ciuitatis, regionis, vel territorij à Rege constituti *r.* Nam veteri Saxonum linguâ, *Græue*, hoc est, Comes, iudicem significat *r.* Quorum alij Landtgrauij, hoc est, regionum Comites: alij Marckgrauij siue Marchiones; hoc est, qui ad limites regni, vel Imperij constituti erant: alij Burchgrauij; id est, Castellorum Comites: alij Dincgrauij, qui rusticorum iudicijs præerant *r.* Eandem

r. Pithæus en-
ses. memoi-
res des Co-
mtes de
Champagne
Munster. Cos-
mograph. lib.
3. tit. de prin-
cip. & domin.
r. Munster.
eod. loco.

r. Munster.
loc. cit.

dem ferè obtinebant potestatem, quàm Prætores olim Romani in prouincijs. Habebant enim ius gladij, mixtumque imperium iurisdictioni annexum. Vnde ad curam eorum pertinebat, pacatum & quietum reddere territorium, quod regendum acceperant: malos homines, & latrones eliminare; & prout quisque deliquisset, in eum animaduvertere: executioni mittere iudicum sententias: fiscales multas exigere: miseris, viduis, pupillis patronos dare non habentibus: eorum desideria querelasque admittere. Hinc legibus Germanicis, quæ à primis Regibus, & Imperatoribus sancitæ sunt, sola fit mentio Principum & Semperfrien; hoc est, Baronum. Comitum verò, nisi vt iudicum, alia ratio non habetur *u*. Ex quo fit, vt in Bullis Romani Pontificis, Barones semper præferantur Comitibus. Denique in legibus Salicis, seuerius plectitur qui Baronem occiderit, quàm qui Comitem vitâ priuauit. Habebant enim Barones feuda

u Munster.
lib. 3. Cosmo-
graph. tit. de
princip. &
domi.

vexillaria. Vnde etiamnum *Banderbeeren*; hoc est, *Vanderbeeren*, Belgis dicuntur. Quemadmodum enim regna conferebantur per gladium: ita & nobiliora feuda secularia per vexillum, Ecclesiastica per sceptrum, cætera per scipionem siue baculum.

Præterea si Comes peccasset in officium, si negligentius in eo versaretur, beneficio suo priuari poterat x. Quippe suo iure non habebat; sed creditum sibi ex benevolentia Principis, & merà voluntate, quemadmodum hodie gubernacula conferuntur. Conrardus demum Salicus, filios & nepotes admisit ad successionem paterni beneficii. Quâ re, inquit VVippo z, militum animos admodum sibi conciliauit.

Non sum ego, sed veterum monumenta, quæ infra hodierni sæculi splendorem fastumque, Comites proijciunt. Pauca è multis loca depromam, quæ meâ diligentia obiter collegi. Non erunt tibi, opinor, suspe-

x Munster.
loc. cit.

z in vita
Conrardi Sa-
lici.

suspecta, quia ex sacratissimis legibus ferè
 desumpsimus. In legibus Ripuarijs tit. 55.
Si quis iudicem fiscalem, quem Comitem vo-
cant, interfecerit. Auentinus de edicto Ca-
 roli Magni, *Præfectum, quem Galli Graui-*
nem vocant. Francos autem intelligit,
 quorum antiquo idiomate *Graue*, præfe-
 ctum significat; traducto è Germaniâ vo-
 cabulo, vnde Franci originem traxerant.
 Flandri etiamnum præfectos littorum,
Dijcgrauen, præfectos aquarum, *Watergra-*
uen appellant. Nec sunt nomina digni-
 tatis; sed officij. Custodiam littorum, &
 aquarum præstare tenentur. Hinc etiam
 Comites Custodes dicti. Legimus enim
 in cathalogo Episcoporum Leodiensium,
 Furcarium fuisse filium Custodis Flandriæ.
 Et tamen etiam tum Comites erant. Quia
 mari, ac proximo eius territorio præfecti.
 Verba sunt legis Francicæ; *Volumus, ut Co-*
mites qui ad custodiam marinam deputati
sunt, quicumque ex eis in suo munere residet,
de iustitiâ faciendâ se non excuset, propter il-

x Singuli enim, singula territoria (inquit Otto Frisingensi lib. 1. de gest. Frederici Imperat. cap. 13.) ex comminandi potestate Comitatus suos appellarunt.

lam custodiam. In summâ, quicumque aliquam præfecturam à Rege acceperat, inter Comites numerabatur x. Præfecturæ autem vnum vel plures pagos complectebantur. Pagus verò regionis nomen fuit, siue territorij, in plures vicos vrbesue sparsi. Hinc pagus Alsatiæ, pagus VVormatiensis, pagus Ripuarius, pagus Taxandriæ; pagus Hasbaniæ, pagus Hannoniensis, pagus Atrebatensis, pagus Brachbantensis, pagus Morinensis, Menapiscus, & eiusmodi. Omnisque Heluetia, in quatuor pagos apud Cæsarem diuisa est. Comitibus per pagos, vrbesque, & vicos iura reddentibus, assidebant senatores, & consiliarij; centenarij dicti, ex antiqua Germaniæ consuetudine, de quâ Tacitus in libello de moribus Germanorum; *Eliguntur, inquit, Principes qui iura per pagos vicosque reddunt. Centeni singulis ex plebe comites, consilium simul & auctoritas aderant.* Sed quod primo numerus, postea nomen & honor esse cœpit. Horum frequens mentio est in
priscis

priscis legibus: & inde Comites, in plerisque Germaniæ regionibus Centgrauij vocabantur. Habebant præterea suos vicarios, quos Galli *Vigniers*, leges Longobardicæ & feudorum vsus præpositos nominant. Sed pergamus: leges Francicæ cap. 179. lib. 4. *Vt nullus homo in placito centenarij neque ad mortem, neque ad libertatem, suam amittendam, neque ad mancipia adiudicetur: sed ista in præsentia Comitum, vel missorum nostrorum adiudicentur.* In legibus Salicis, tit. 54. *Si quis Grauiorem ad res alienas inuitauerit, & eum admallatum non habuerit, &c.* Item si Grauior ad alterius causam supra legem, aut debitum aliquid præsumpserit, aut *Werigaldum* suum redimat, aut de vitâ componat. Legibus Ripuarijs idem traditur tit. 52. qui inscribitur, *si quis Grauiorem ad res alienas inuitat.* Lege Salicâ tit. 56. *Fredus deinde solvatur Grauiori de ipsâ causâ, si conuictus fuisset.* Legib. Franc. lib. 4. cap. 4. *Præcipimus, quandoque in mallum (hoc est iudicium)*

vidua, pupilli, ac pauperes venerint, primo eorum causa audiatur, & si testes per se ad causas suas querendas habere non poterunt, vel leges nescierint, Comes illos vel adiuvet, dando eis hominem, qui rationem eorum teneat: vel pro ipsis loquatur. Lib 4 cap. 46. Comites pupillorum & Orphanorum causas primum audiant. Lib. 5. tit. 4 cap. 5. & 6. Si Comes eiusdem loci hoc implere neglexerit, proprio honore priuetur & si oportuerit, & necesse fuerit, in ipso auxilio vicinum suum Comitem aduocet, & si ille se subtraxerit, proprio honore priuetur.

Possem plura proferre testimonia; sed pro angustia libelli hæc sufficiunt. Non nego, eâ tempestate extitisse Comites, qui in illo fortunæ gradu, splendorem generis iactare, atque ostentare possent: sed eminentiori præfecturæ admoti, instrumentum aliquod potentiae acceperant. Quippe inter Comitatus, alius alio speciosior erat. At in Palatinis Rheni nullum apparet magnitudinis argumentum, nullum extat vestigi-

stigium. Comites fuere; sed ex numero inferioris notæ. Præerant enim pago Rhenensi *a*, vnde originem nomenque traxerunt. Quantilla est ista regio? Vulgo nunc Rhinechgou nominatur, quasi dicas pagum Rhenensem. *Gou* enim Germanico idiomate pagum significat *b*. Vis pagi Rhenensis angustias intelligere? specta quo loco hodie iaciat. Nulla eius restaret memoria, nisi nomen indicium proderet. Quod si hæc eorum origo, remitte obsecro tam magnos Spiritus, animum comprime, arrogantiam sedula. Noli illos erigere ad Electoratus fastigium, qui infra magnitudinem Principum adeo iacent demersi.

a Hubett.
Tomas de Pa
lat. origin.

b Clueuer d
antiq. Ger-
man. lib. 1.
cap. 13.

At repones, Palatini fuere? Sed nec tanti fuit Palatini dignitas. De cuius origine etiam aliquid dicendum est. Multos enim in hac caligine errare video, ac nescio quas chimeras posteritati obtrudere.

In declinatione Romani Imperij, Comitibus Palatini appellatio generalis fuit, &
com-

communis ferè omnibus, in Aulâ Princî-
pis (quæ & Palatium vocabatur) munus
aliquod, aut officium gerentibus. Nam
rerum priuatarum, sacrarum largitionum,
sacriqûe patrimonij Comites hoc etiam ti-
tulo adornabantur. Non fuit enim sin-
gulare officium; sed honoris & dignitatis
ornamentum: eorum potissimum, qui do-
mesticum ministerium per plures annos
in Aulâ præstiterant. Vtique adeo, vt et-
iam ordinarij Principis medici hoc titulo
gloriarentur.

Post tempora Iustiniani, peculiare mu-
nus & officium esse cœpit. Inde ad Fran-
cos traductum, Germaniæ quoq; regnum
inuasit.

Falluntur tamen, qui confundunt cum
eâ dignitate, quæ Græcis nuncupatur Ma-
gadomesticon; hoc est, Magnus domesti-
cus, Gallis *Maire du Palais*, siue Maior
domus. In quem errorem Marcum Ior-
danem *c*, & Sebastianum Munsterum *d*,
multos post se traxisse video. Distant hæc
officia

c in Chronic
de imperat.
elect.
d Lib. 3 Cos-
mograph. tit.
de Palat.

officia magno interuallo, & olim semper segregata fuere *e.* Palatini Comititis officium ferè in iurisdictione consistebat: Magadomestici in regni administratione. Vnde etiam Magadomesticus crebrò vocatur Regiminis Princeps, primumque post Imperatorem, eiusque liberos honoris gradum obtinuit *f.* Tirus de bello sacro; *cum esset*, inquit, *in Imperiali Palatio plurimum honoratus, & Magadomestici dignitate, quem nos Maiorem Senescallum nominare consueuimus, fungeretur, ab Imperatore Secundus.* Stephanus Abbas Lobienfis, in vitâ B. Modoaldi; *Eâ tempestate Dago-* bertus rerum potiebatur, *sub quo idem Dux,* (loquitur de Maiore Domus) *dignitate modicum à sublimitate Regiâ differente, præditus, omnia regni negotia prudenter administrabat.* Quapropter hic honor, non alijs conferri consueuerat, quàm ijs, qui claritate generis, & potentiæ magnitudine, ingenijque dexteritate cæteris præcellerent, vt Eginhartus est auctor in vitâ Caroli Magni.

e. P. Pithœus
en ses memo-
ires des com-
tes de cham-
paigne.

f. Codinus
lib 2. cap. 2.
& ibid. R. P.
Gretserus.

Magni. Iordanem & Munsterum dece-
 pisse opinor, mediæ ævi scriptores, qui Ma-
 iorem Domus gubernatorem Præfectum-
 que Aulæ, seu Palatij, nonnunquam ap-
 pellant. Cum tamen, sicut apud Græcos
 Domesticus, ita Maior apud Francos, nihil
 aliud sit, quàm Præfectus & Præses g. Cer-
 tè Gregorius Turonensis Episcopus h, hæc
 officia differre ostendit, cum ait, *sub Chil-*
deberto Florentianum fuisse Maiorem Do-
mus, Rumolfum Comitem Palatij, eosq; simul
missos in Pictavos, ad exigendum censum à
populo. Cohærere hæc non possunt, nisi
 alterum officium ab altero separemus. Sed
 & in Aulâ Orientali Protosebastus cum
 Magadomesticò conferri non poterat. Hic
 enim, vti dixi, primum locum à Cæsare
 occupavit. Protosebastus verò in deci-
 mum tertium gradum à Codino reijcitur.
 i Sunt autem Protosebasti, qui latinè di-
 cuntur Palatini Comites, inquit Rogerius
 in annalibus Anglicanis l. Antecedebat il-
 lum Protostrator, quem Nicetas Mari-
 schal-

g R. P. Gret-
 serus in notis
 ad Codinum
 loc. cit.

h Lib. 9. c. 30.

i Lib. 2. c. 2.

l. Vid. R. P.
 Grøtser. ad
 Codin. d. lib.
 2. cap. 2.

ſchalcum vocat, & Contoftaulus; hoc eſt, Comes ſtabuli, Gallis *Coneſtable m.* Et post Logothetam; hoc eſt, Magnum Cancellarium Protoſebaſtus ſequebatur *n.*

m Gretſer.
loc. cit.

n Codin. d.
lib. 2. cap. 2.
& R. P. Gretſer.
lib. 1. c. 6.

Et vt ad rem noſtram propius accedamus, Palatini Comititis officium Abbas VValefridus o, antiquiſſimus ſcriptor paucis verbis nobis repræſentat. *Quemadmodum ſunt*, inquit, *in Palatijs pratores, vel Comites Palatijs, qui ſeculares cauſas venti-*

o de diuino
offic. cap. vlt.

lant: ita & illi quos ſummos Capellanos Franci vocant, clericorum cauſas, Prælati.

Ecce, Comites Palatinos Archicapellanis iuriſdictione exæquat. Quippe Archicapellani apud Francos fungebantur officio Archicancellarij, & ad illos, tanquam ad ſummum clericorum tribunal iſtâ tempeſtate deferreſatur prouocatio. In Oriente Magni Elemoſinarij munus ſupplebant.

Vnde etiam dicti Sacellani, vt volunt Onuphrius *p*, Baronius *q*, & Gretſerus *r*, à ſacco, vel ſacello; hoc eſt, paruo ſacco: quia ſtipem erogare conſueuerant. Sed nihil

p in interpret
obſcur. vo-
cum Eccleſ.
q Tom 8. ad
annum 595.
n. 17.

r In not. ad
Codin. lib. 2.
cap. 3.

5 Lib. 2. c. 2
de orig. Pa-
latinor.

ad nos quid Græci fecerint. Redeamus ad
Palatinum Comitem. Eandem ille po-
testatem in laicos habuit, quem Archica-
pellanus in clericos. Sed quæ fuit ista po-
testas? Audiamus Hincmarum Remensem
Episcopum Carolo Caluo coætaneum, qui
in fragmento, quod extat apud Freherum
s, Pipini Regis Aulam describens; *Comi-
tis, inquit, Palatini inter cætera, in hoc ma-
ximè sollicitudo erat, ut omnes contentiones
legales, quæ alibi orta, propter æquitatis iudi-
cium Palatium ingrediebantur, iustè, ac ra-
tionabiliter determinaret, seu perversè iudica-
ta ad æquitatis tramitem reduceret, ut & co-
ram Deo propter iustitiam, & coram homi-
nibus propter legum observantiam, cunctis
placeret. Si quid verò esset tale, quod leges
mundanæ in suis defensionibus statim non ha-
berent, aut secundum gentilium consuetudi-
nem crudelius sancitum esset, quàm Christia-
nitatis rectitudo, vel sancta auctoritas meri-
tò non consentiret, hoc ad Regis moderatio-
nem perduceretur: ut ipse cum his, qui
utram-*

utramque legem nossent, & Dei magis quàm humana statuta metuerent, ita decerneret, itaq; statueret, ut ubi utrumq; seruari posset, utrumque seruaretur: sin autem lex seculi meritò comprimeretur, iustitia Dei seruaretur.

Cæterum Carolus Magnus Palatino Comiti multum detraxit. Legimus enim in eius Capitulari t. *Neque ullus Comes Palatij nostri, potentiores causas sine nostrâ iussione audire præsumat: sed tantum ad pauperum, & minus potentum iustitias faciendas, sciat sibi esse vacandum.* Cum quo etiam consentit Eginhartus in eius vitâ, cum ait; cum calciaretur, aut amiceretur, non tantum amicos admittebat: verum etiam, si Comes Palatinus litem aliquam esse diceret, quæ sine iussu eius definiri non posset, statim litigantes introducere iussit, & veluti pro tribunali sedens, lite cognitâ, sententiam dixit.

De legib.
Francic. lib. 3.
cap. 77.

Sub Germanis Regibus Palatini auctoritas rursus inualuit. Scias tamen, Bone

vir, munus illud ad Palatinum Rheni non spectasse, non magis quàm ad Palatinum Scirensensem seu VVittelspacensem, ad Palatinum Saxoniam, Tubingensem, Alstadenfem, Dachau, Andechs, Vellai, de Troies, de Blois, de Champaigne, de Caluvve, & plures alios, quorum nomina passim sparsa per annales. Attende quid dicam. Non pertinebat, inquam, hoc officium ad tuos Palatinos. Nihil horum iure sui Palatinatus vindicare poterant. Virtutis erat præmium, non prærogatiua successionis, vel natiuitatis. Vis dicam ad quem spectauerit? Ad Palatinum Regium; hoc est, Aulæ, siue Regiæ præfectum, quem Primum solebant indigitare. Speculum verò Saxonicum iudicem Imperialem, Gunterus Ligurinus Custodem Aulæ, alij Præfectum Prætorio nuncupant. Eandem ferè potestatem habuit, quam Præfectus Prætorio apud Romanos Constantini Magni ætate. Et hic est ille, qui cæteros Palatinos potestate, auctoritate, locoque antecederat,

bat, qui absente Cæsare curabat Imperium, cuius consilio regnum disponebatur, vt inquit Presbyter Conrardus de Fabaria *u*, qui iudex existerat Imperatoris, sicut Burgravius Marchionis, qui iudicabat sub banno Imperiali *x*. Quis vnquam fando audiuit, Comites Palatinos de V Vitelspach, de Tubingen, & eiusmodi de Cæsare protulisse sententiam? Quis vnquam legit, Comites Palatinos de Blois, de Troies, de Champagne de Rege Gallia pronuntiasse? Apage, apage, monstra sunt quæ fingis tibi. Quod dico tale est. Proprium id, & peculiare munus Palatinorum Regionum fuit. Nam vt ad V Valetridum Abbatem redeam, Ait ille, quemadmodum sunt in Palatijs prætores. Non dicit, quemadmodum sunt Palatini Comites; sed nominatim exprimit, quemadmodum sunt in Palatio. Prorsus vt ostendat, de Palatino Comite se loqui, qui in Palatio agebat, qui præturam gerebat in Palatio, qui iurisdictioni in Palatio præerat. De quo etiam

u Lib. de capitulis S. Galli in Alemania lib. 14.

x Special Saxonice. tit. 52. & 54.

2 Loc. cit.

etiam Hincmarus locutus est 2. Quippe Aulæ ordinem delineat, qualis sub Pipino fuerat.

Et ut totam rem accuratius aperiam, duo fuerunt Palatinorum Comitum genera, vnus Aulæ, cæteri prouinciales. Horum officium iure successorio transmittabatur ad posteros, & commune erat masculis omnibus eiusdem familiæ; quia iure clientelæ deferebatur, territorio affixum. At verò munus Palatini Aulici, personale erat, & arbitrarium, non infeudatum, non coniunctum certo territorio. Verumenimvero hæc Palatinorum diuersitas & confusio, veterum historias valde obscurauit. Nam cum Chronographi eiusdem ætatis, nudum passim titulum Palatini Comitibus nominibus adiiciant, neglectâ qualitate & familiâ; nescias certè de quo senserint. Quæ res hodierna quoque ingenia admodum cruciat. Plerosque etiam in pudendum errorem præcipitat, dum præstantissimum quemque, modo in
hanc,

hanc, modo in illam adoptant familiam. Quidquid sit, Palatinus Rheni Prouincialis fuit, non Aulicus, nec par illi, nec superior: sed longè infra submissus. Ostendam id clarissimis argumentis. Fidissimi scriptores, Palatini muneris administrationem in Aulâ Caroli Magni Anselmo deferunt: eoque in Ronciuallesi pugna occiso, VValdradum substituunt *a*. Eâdem tamen tempestate, Laureshamiensis monasterij diplomata *b* Cancronem & filium eius Hermericum Comites Palatinos Rheni fuisse demonstrant. At verò sub Ludouico Pio, & Lothario, Reginarium, Adhalardum, Bertricum, Morhardum & alios, Palatinos Aulæ comperio. Tunc quoque Ansfridus in Palatinatu Rhenensi otiosus delituit. Sed quis ille Ansfridus? vis potentiam, vis auctoritatem illius intelligere? Hoc vnum specta. Cum partem beneficij sui, à Lothario Ludouici Pij filio, in allodium impetrare vellet, per interpositam Abbatis Laureshamiensis personam,

Q · · · · · deside-

a Pithœur
loco. citat.

b Extant apud
Hubert. To-
mam de Pa-
latin origin.

Extat diploma apud Hubert. Tom. de origin. Palatin.

desiderium suum Cæsari intimaui c. Quod si tam eximius fuerit, ut in Aulâ ius diceret, familiam Principis instrueret, latus stiparet, iustitiam administraret: breuiter, si Prætoris officio in Palatio fungeretur, quid in re tantillâ, alienâ vel facundiâ, vel gratiâ, vel auctoritate indiguit? Sed persequamur cæteros Aulæ Palatinos, quorum memoria necdum euanuit. Carolo Caluo regnante, vel paullo post, Falconem quendam Palatinum legimus, ad quem extat Hincmari Archiepiscopi Rhemensis epistola, rogantis, ut desisteret à cognitione causæ cuiusdam presbyteri, quod hoc iudicium non pertineret ad laicum iudicem; sed ad synodum Episcopalem. Otto Secundus Hermannum Palatinum Comitem Saxonix, huic muneri admouit, prudentiâ insignem, maioribus clarum. Henricum Rixosum Bauariæ Ducem magnâ ingenij dexteritate, cum Ottone Tertio in gratiam reduxit. Fratrem habuit Bernardum Saxonix Ducem, qui in Ottonianâ institutione

tione Electoratum accepit, appellationemque Ducis solus vsurpauit: necdum recepto more, cum Ducatus non essent hereditarij, & diuisibiles, vt Ducum fratres admitterentur in communionem tituli: Sed hi in fraterno Ducatu præfecturam adepti, Comites tantum nuncupabantur. *d* Ezilonem verò successorem habuit. Interiecto tempore, sub Frederico Primo ad Hermannum Comitem Palatinum Rheni peruenit. Postea verò cum Fredericus Primus fratrem haberet Conrardum in Palatinatu Rheni Hermannò subrogatum: nihilominus tamen, Ottonem VVittelsbachensem qui à virtute & prudentiâ Magni nomen inuenit, ad hunc dignitatis gradum euexit. Si Bullæ Aureæ credimus, Archidapiferi dein videntur ad se multum traxisse ex illâ potestate. Sed Maximilianus Primus ad Cameram Spirensensem iudicia transtulit.

d. Rener. Reiner. de prim. Misniæ marchionib.

Hic Palatinorum Aulicorum finis. Quæliet denique prouincia suos habuit Pala-

e l. vnic. C.
de offic. Co-
mit. sacrarum
largit.

tinios, inquit Speculum Saxonicum, pares gradu, dignitate æquales. Fiscali substantiæ præerant, & de eâ soli, vt arbitror, cognoscere poterant, ad exemplum Comitum Sacrarum largitionum apud Romanos, qui & Palatinus Comes ab Arcadio & Honorio dicitur e. De cætero constat, vnumquemque Ducem, ius dixisse in suo territorio, Palatinosque Ducibus fuisse obnoxios. Hæc mi Antagonista si legisses, non æquasses Principibus Palatinos Rheni, aut certè parcius laudasses.

Sed de his satis multa, & forte nimis multa. Redeo ad tuas cauillationes. *Nemo nisi historiarum ignarus affirmabit unquam, ante Fredericum Barbarossam aliquem ad Imperium prouectum remotis Palatinis.* Audio quid dicas, atque animum aduerto. Sed tamen ausculta: si rem obuiam putes, & notam omnibus qui historiam non ignorant, peto vt mihi Palatinum aliquem Rheni proferas, qui in superiorum Imperatorum electione contulit suffra-

suffragium. Nihil hac postulatione iustius. Volunt iurisperiti, quod quisq; in alium statuit, eodem ipse iure vtatur. Tu à me postulasti, vt Imperatores recenserem, quos Bauari elegerint: recensui. Vt nominarem qui elegissent: nominaui. Possum itaque iam à te vicissim petere, vt mihi Imperatorem aliquem depromas à Palatinis electum, & Palatinum qui elegerit. Quis enim statuet, quod in te æquum sit, in me iniquum videri? Age, age, æquo iure mecum contende, & aliquando tandem ius ostende, quod vindicas. Non malignè tecum, non scrupulosè agam. Neque enim iam exigo, vt Palatinos ordine enumeres, quos vis per tot annorum curricula suffragium tulisse continuâ serie. Sed vtrum pauci, vel vnus. Si vel vnum mihi dederis, victas porrigam manus, tibiq; applaudam. Nam toto illo sæculo eligisse vltos, omnino negamus, nec tu hæcenus probauisti. Quò nomen illorum, quò memoria euauit? Nunquam adeo pre-

mitur veritas, vt in totum illam fama deficiat. Profer igitur aliquem, si potes. Nisi enim protuleris, alterutrum fatendum est tibi, vel neminem esse qui dari possit, vel te prorsus historiam ignorare. Sed re verâ ingenium hîc tuum prodis. Calumniosè asseris, quod probare non potes. Veruntamen quid ais, bone vir? Nemo negaturus est nisi historiarum ignarus, Palatinos Rheni conuenisse ad Electionem? De Onuphrio Panuino Veronensi quid tibi videtur? fuit historiarum ignarus? Immo peritissimus. Fuit leuis? Immo grauiissimus. Fuit negligens? Immo accuratissimus. Satis vtique antiquus ipse: Sed vltioris antiquitatis curiosissimus. Et quid ille? Quid? Negat vllum vnquam Electoralibus comitijs interuenisse Palatinum. Audi quid dicat. *Cum tot Imperatorum Comitijs ante Frederici Secundi tempora habitis, multorum nomina referantur: nunquam tamen memini Comitum Palatini mentionem fieri. Quod si fuisset ex Electo-*
rum

rum numero, tot historici non immeritò negligentia accusari possint: qui cum alias diligentissimi sint, & ferè nimij, in recensendo ubi Imperator singulis noctibus pernoctauerit, ubi Pascha, Pentecosten, natalem Domini celebrauerit, rem tantam silentio pratermitterent. Ecce, inquit, scitur, ubi continuas noctes Imperator egerit. Scitur ubi Pascha, & Natalem Domini quotannis celebrauerit. Scitur denique qui fuerint cæteri Electores, de nomine non ambigitur: de Palatinis Rheni altum ubiq; est silentium. Quid igitur peccarunt in ingenia, vt soli absconderentur? Nihil vnquam gessere laude dignum? An omnes in ignauia consenuere, intra natalium suorum modum abstrusi? Fieri non potest, in tam sublimi fastigio collocatos, non aliquando ad famam surrexisse. Quare non immeritò colligit Onuphrius, his tot grauissimis auctorum testimonijs, ad credendum se adduci, alium eo tempore fuisse Electorem. Et re verâ alius fuit. Quis nisi Bauarus?

Te

Te non negare, dicis, Ottonis Tertio regnante, nonnullos Bavaria Duces Dapiferos fuisse Imperatoris nominatos, eoq; munere functos. Nam ex Ditmaro, & Georgio Fabricio constare, Ottoni Tertio diem festum Paschalem Quotlinburgi celebranti, administrasse ad mensam quatuor Duces, Henricum Bauarum Dapiferum, Conradum Francum Camerarium, Hezilonem Pincernam, Bernardum Saxonem stabularium equis praefuisse. Bene est, quod Bauarum ex illo Dapiferum agnoscas. Sed pergis ratiocinari: Non autem sequitur, Bavaria Dux tempore Ottonis Tertij Dapifer fuit: ergo etiamnum moderni Duces Bavariae retinent eam dignitatem. Cur ita? Nam & Dux Sueviae Camerarius fuit, nec tamen id officij ad successores transtulit. Et Hezilo Palatinus tum Pincernam egit, cuius deinde munus Regibus Bohemiae adscriptum est. Et pergis: Cum enim praedicta officia adhuc variarent, & essent temporanea, Otto Tertius illa distribuit, & perpetua fecit, & ut penes eosdem & solos illos

illos esset ius, & potestas eligendi Romanum Imperatorem.

Hæc tua sunt argumenta. Dicis subrogatum esse Bauaro Palatinum Rheni; quia Conrardus Sueuus successorem accepit. Sed quàm hæc ineptè texuntur. Nonne eadem ratione colliges, Bernardo quoque Saxoni successorem datum? Et tamen ille in officio perseueravit. Quare Bauaro ademptum contendis, quod Saxoni relictum concedis? Quid? Bauarus tibi videtur Saxone inferior? Offendi Bauarus impunè poterat, Saxo non poterat? An quod Saxo retinere potuit, Bauarus non potuit? Conrardus Sueuus successorem accepit. Non nego. Vide porro quomodo acceperit. Putas ademptum illi Camerariatum in Ottonianâ Electorum institutione? Vehementer erras. Nihil ei ademptum fuit. Quare igitur Otto in Electorum institutione rationem eius non habuit? Vis dicam? Ante ipsam institutionem cum fratre Heriberto diem clauserat sine liberis f. ^f Ditmarus lib. 4.

R Non

Non est igitur quod mireris, in Brandeburgicum postea collatum, quod sine cuiuspiam iniuriâ concedi poterat.

At enim *Hezilo tum Pincernam egit, cuius munus postea Bohemia Regibus transcriptum fuit.* Ita prorsus. Sed quæro:

utrum munus illud in Bohemum transtulerit Otto Tertius? Nequaquam sanè.

Quippe sex tantum Electores Otto instituit.

g. Quis igitur? An Henricus Sanctus?

Ne is quoque. Nam sub Henrico Sancto

Heunzonem quendam Pincernam diplomata constituunt.

b. Quo nomine Bohemorum Ducum nemo fuit illâ ætate. Quis

tandem? Si verum amamus, Conradus

Salicus i. Nemo veterum translationem

illam supra reuocavit. Neotericorum mul-

ti, etiam longè infra rejciunt. Conrardo

tamen Salico, uti dixi, probabilius adscri-

bitur. Sed ut ista se habent, Otto Ter-

tius Pincernatum Heziloni non ademit.

Non sunt igitur mutata omnia in Electo-

rum institutione. Pristinum quisque offi-

cium

g Gevvold de Septemuir. cap. 9. G. org. Fabric de Elector Saxonie in princip

b Extat. apud Gevvold. in Septemuir. cap 6. inter diplomata Henrici Sancti.

i Vide Gevvold. de Septemuir. c. 9.

cium retinuit. Saxo suum, Bauarus suum, Brandenburgicus & Hezilo suum.

Sed tamen ille Hezilo, quem Georgius Fabricius Palatinum Rheni vocat, ad illam gentem non pertinet. Quid ita? Quia Ditmarus ait, quatuor Duces Ottoni ministrasse. Hezilo igitur Dux fuit. Alias tres tantum Duces ministrassent Ottoni, non quatuor. Qui cæteri fuerint, non ambigitur. Controuerſum est de Hezilone. Ducem tamen fuisse oportuit. Quod si ita est, Palatinus Rheni non fuit. Nemo adhuc tam impudens repertus est, qui Ducis titulum Palatinis Rheni ex illo adscripserit. Sed Georgius Fabricius Palatinum appellat? Non curo quid ille dixerit. Sine teste, sine auctore loquitur. Ait ex Ditmaro constare. Nusquam tamen Ditmarus scripsit. Quid enim Ditmarus? Hoc scripsit, *Hezil ministrasse ad cellarium*, nec de Palatino quidquam adiecit. Vnde igitur Palatinum fuisse collegit Fabricius? Vnde? Vis ego id ipsum conijciam? Erro-

re nominis, ni fallor, deceptus est. Hezilonem qui Machtildem Ottonis Tertij sororem duxit, Palatinum fuisse legerat. Et fuit hic Comes Palatinus, sed Saxoniae, Hermanni Comitis Palatini Saxoniae filius. Attamen Pincerna non fuit. Argumento est, quod in eodem diplomate, quo se Palatinum indigitat, Heunzo ut Pincerna subscripsit.

Extat apud
Gevvold. d.
cap. 6.

Subijcis deinde: *Comitem Palatinum Rheni, muneri Dapiferiae ab Ottone Tertio praefectum fuisse.* Vnde id probas? Quippe hac de re nobis tota lis, tota contentio est. Indica quis primus ille Dapifer è domo Palatinâ, quis deinde successionem exceperit. Hoc ostendere debes, hoc explanare, quis primus, quis secundus, quis deinceps. Nam nihil horum à te factum.

Immo, inquires, explanaui ex Francisco Irenico German. Exeg. lib. 3. cap. 54. qui disertis verbis ait, *Henricum Palatinum tempore Ottonis Tertij primum Electorem fuisse constitutum.* Dixit hoc Irenicus; sed
dixit

dixit tantum. Nihil protulit, nihil ostendit, nihil confirmat. Ergo quod hic sine tabulis, sine auctore, nescio vnde effutivit, id nos quasi legitimum pertimescimus testimonium? Dixit hoc Irenicus: sed vel egregiè hallucinatus est, vel splendè mentitus. Verba eius ad coarguendum opponam. Sic enim sunt facta, vt inepta eius vanitas non solum oculis deprehendi; sed quasi manibus palpari, tangique possit. *Tempore, inquit, Gregorij Quinti & Ottonis Tertij, primus in Imperij Electorem Henricus abiuit. Qui ductâ in uxorem Adelheide, mortui cuiusdam Brabantii Comitis uxore tunc viduâ, ac prolis carens, Sigefridum præfatæ Adelheidis ex priore marito filium Palatinatui præfecit. Hic Sigefridus munere insignitus Electorio, copulatâ filiâ suâ Cunigundâ Henrico Secundo in matrimonium (qui Ottoni Tertio successit) Palatinatum filijs suis Ezeloni ac Conrardo reliquit. Ezeloni successit Lutolphus filius eius, inde Conrardus.*

Hæc quàm absurda, quàm falsa, quàm monstrosa sunt omnia? Apertè pugnant in antiquitatem. Quid? Henricus ille qui Adelheidem vxorem habuit, ad Electoratū vſque perductus eſt à Gregorio Quinto & Ottone Tertio? Quì poteſt? Scis porro quando vixerit? Ab Ottone Tertio magno temporis ſpatio diſiungitur. Sub Henrico Tertio vixiſſe conſtat. Quid miraris? quid ſtupes? Certum eſt hoc, & pluſquam certum. Quippe anno milleſimo nonageſimo tertio Monasterium de Lacu cum vxore ſuâ Adelheide fundauit. Extat diploma foundationis apud Freherum *m*, & Miræum *n*. Liquidior probatio haberi non poteſt. Et ne putes, ſubeſſe errorem in calculo annorum, diſertis verbis Henrico Tertio imperante datum traditur.

Mortuus eſt quidem Henricus ille Palatinus ſine liberis, & priuignum ſuum Sigefridum Adelheidis filium ſucceſſorem habuit in Palatinatu. Sed hic Sigefridus Sanctæ Cunigundis pater non fuit. Vnum
vtrique

m Lib. 2. origin. Palat.

cap. 9

n Lib. 2. diplomat. Belgic, cap. 35.

utrique nomen est: personæ tamen longè
 aliæ. Integro & amplius sæculo distant.
 Alter sub Ottone Tertio vivere desijt: al-
 ter Henrici Tertij ætatem superavit. Iam
 verò vxor utrique quàm diuersa? in gente
 quanta varietas? Sigefridus Adelheidis fi-
 lius origine stirpeque Brabantus, Getru-
 dem coniugem habuit o. Pater Sanctæ
 Cunigundis origine Ardennensis, ad Lu-
 xenburgicam familiam pertinet p, quam
 pater eius Sigefridus condidit. Quippe à
 VVikero Sancti Maximini Treuirensis Ab-
 bate, castrum Luxemburgh permutationis
 titulo acceperat. Et hinc primus Luxen-
 burgensis Comes q. Filios verò eius Theo-
 doricum & Adelberonem Episcopos, Ma-
 gnum chronicum Belgij r, haut alio no-
 mine quàm Luxemburgicos appellat: Pa-
 latinos verò nemo. Sicut nec Sigefridus
 ipse Palatinum se in diplomatibus indigi-
 tat. Vxorem autem habuit Hardevvicam
 nomine, & eâ inter alios liberos genuit
 Cunigundim & Ezelonem Comitem Ar-
 den-

o Freher. d.
cap. 9.

p R. P. Bru-
ner. in anna-
lib. Boior.
part. 2. lib. 8.
in fin.

q Extat di-
ploma apud
Miræum in
diplomat.
Belgic. c. 19.
r Pagina. 95.
n. 30.

s. Otto Fri-
 si ng. lib. 6. c.
 27. R. P. Bru-
 ner. rer. Boi-
 car. part. 2.
 lib. 8. in not.
 margin.

dennensem, quem Auentinus rectè Henri-
 cum nominat. Quia Ezilo patriâ linguâ
 Henricum significat s. Et hic est ille,
 quem Henricus Sanctus ad Ducatum Ba-
 uariæ postea traduxit, cognomento Mosel-
 lanum. Sed cum Irenicus Palatinum Rhe-
 ni facit, foedè mentitur, aut turpiter errat.
 Quis hoc vnquam, vel per fabulam audi-
 uit? quis hunc ei titulum adscripsit? Quis
 Ducatum Bauariæ cum Palatinatu Rheni
 ex illo copulatum, aut coniunctum affir-
 mauit? Tot extant volumina illius æui,
 tot diplomata, omnem tamen memoriam
 refugiunt. Addit præterea Irenicus filium
 Lutolphum Ezeloni successisse in Palatina-
 tu. Vide quàm falsò hunc illi filium ad-
 finxerit. Consensus ferè scriptorum, Hen-
 ricum Mosellanum liberis priuauit, & qui
 filium habuisse contendunt, Henricum
 nuncupant. Lutolphi autem recordatur
 nemo. Sed puta Lutolphum fuisse? Li-
 bet indulgere plus iusto. Quæro cur non
 successerit patri in Ducatu Bauariæ, qui
 iam

iam factus erat hereditarius? vel hoc unico argumento fides Irenico detrahenda est, non solum hoc loco, sed & alibi sæpe. Cæteros tamen eius errores misso facio. Infiniti sit laboris excutere singulos. Quale est illud, quod Henricum Henrici Leonis exducis Bauariæ filium, ex verâ Palatinorum lineâ vltimum constituat. Quod Conrardum Palatinum, Frederici Primi Imperatoris fratrem, supradicti Ezelonis filium somniet. Quid hoc impudentius dici, aut fingi potest? Vis dicam? Magnâ incuriâ opus illud suum Irenicus compilaui, & quæ sciuit, & quæ nesciuit, effudit omnia. Eoque nomine apud optimos quosque meritò vapulat. Non laborauit quemadmodum probaret quæ dixit; sed quomodo alijs dicendo imponeret. Multa scribere maluit, quàm quid veri esset explorare: vt cæteri melius scire, ille plura videretur.

Non inuenisti igitur, quod inuestigas: vt iterum efflagitare liceat, nomines mihi

S

Palati-

Palatinum Comitem, qui ab Ottone Tertio Electoratum acceperit. Indica, indica, quid cunctaris? Respexisti cum Irenico, ad Henricum Palatinum, illum inquam, qui Adelheidem uxorem duxit. Atqui ego iam ostendi, rationem temporis non admittere. Quærendus est igitur alius. At quis? Quod si idoneè docere possis extitisse aliquando eiusmodi Palatinum, actutum in lucem effer. Id enim vehementer exposcimus. Quid hac in parte causam tuam indefensam relinquis?

At, inquires, quid refert quo nomine fuerit primus Elector, quandoquidem constet fuisse Palatinum. Tu nihil referre putas quo nomine fuerit? Immo sanè plurimum refert. Magnum virum, & excellentis virtutis fuisse oportuit: & quis fuerit ignoramus? Credibilène est, in tam feraci scriptorum sæculo, splendidum illud nomen potuisse evanescere? Sed vnde constat fuisse Palatinum? Ex eo, inquis, quod M. Iordanis scribat, *statim ab initio,*

cum

*cum tribus Archiepiscopis maiorem domus
sue Palatinum, destinatum fuisse ad Electo-
ratum.* Bona verba quælo. Vide quid
loquaris. Vbi hoc Iordanis scripsit? Fal-
sum, falsum. Nihil simile apud eum le-
gimus. Quin immo econtra, Electorum
institutionem Carolo Magno Iordanis im-
putat. Quid hoc rei est? etiam falso vte-
ris testimonio, vt fascinum inexpertis ob-
ijcias? Quis non exhibilabit tua scripta,
tam apertis mendacijs adumbrata? Vellem
hîc aut prudentior fuisses, aut verecun-
dior. Piget me impudenti imposturæ, tan-
quam certæ historiæ respondere.

Fac tamen primum Electorem scri-
ptorum iniuriâ posteritatem effugere: quis
ab illo secundus? Quis deinceps? Nam
ne horum quempian in annalibus repe-
rio. Quomodo igitur vestram fuisse pos-
sessionem potes ostendere? Ego econtrario
docui, quâ ratione Bauari cœperint, qui,
& quando gradatim elegerint, vt non ha-

beas, quod hiscere possis. Fuit igitur nostra possessio, non vestra.

Veruntamen ut tuam fuisse possessionem doceas, Imperatorum omnium electiones magnâ verborum ampullâ percurris. Sed quorsum, obsecro, hæc omnia? vestram possessionem non ostendunt, nec nostram infirmant. Ais, *Henricum Sanctum primum fuisse qui sit electus à Septemviris.* Quid postea? Ergo Palatinus eum elegit? Ais, *iudicio Henrici Sancti Imperium delatum esse ad Conrardum cognomento Salicum.* Quid postea? Ergo Palatinus eum elegit?

Immo, inquis, Palatinus elegit. *Quippe ex Wippone constat, Gotzelonem Ripu-
riorum Ducem, electioni eius præsto fuisse.* Sed tu ante omnia doce, Gotzelonem fuisse Palatinum Comitem, tunc de electione videbimus. Fuitne Gotzelo Palatinus Comes? Non est ita, non est profectò. Inferioris Lotharingæ Dux fuit. Regnum enim Lotharingæ, ab Ottone Primo bifariam

fariam distractum, in duos Ducatus, Superiorem & Inferiorem recesserat. Superior proprio nomine Mosellanicus, Inferior Ripuarius est dictus *z.* Communi tamen nomine Lotharingiæ Duces promiscuè vocabantur. Verba sunt Magni chronici Belgici, à Pistorio editi: *Et sciendum, quod in regno Lotharingiæ, inter alios Principatus, sunt duo Ducatus Lotharingia appellati, quorum unus per Duces Mosellania siue Lotharingiæ possidetur, superior: alter verò per Duces Brabantia tenetur, inferior Lotharingia appellatur.* Cæterum in exitu Henrici Sancti, superiori Lotharingiæ Fredericus præerat. In inferiori verò, Godfrido fratri Gotzelo successerat. Et hic est ille, quem tu Palatinum Rheni Comitem impudenter constituis. Sed què fieri id potest? Vis'ne familiâ Palatinum fuisse? vis domicilio? vis possessione? Nunquam istud verisimile facies, nisi aliquid horum fuisse testeris. Conuenit non fuisse Palatinum familiâ: gentem enim Ardennatam

Miræus in
notit. eccle-
siar. Belgicar.
cap. 1. ib.

u Sigebert. in
Chroni. ad
ann. 1008.
Magnum
Chroni. Bel.
ibidem Mi-
raus in in di-
plomatibus
Belgar. c. 23.
x Loco. citat.

a Vide Lin-
danum in Te-
neramunda.

b Lib. 2. c. 45.

agnoscit. Habuit enim patrem Godefri-
dum cognomento Captium, Godefridi
Ardenensis Comititis filium u, *qui &*
vulgò Einhamensis dicitur, inquit Sigeber-
tus, vel eius appendix x. Einham autem
in Imperiali Flandriæ regione ad Scaldim
sitâ, ab vrbe Aldernadensi haut procul re-
cedit a. Oppidum olim, & arx à fronte
quâ flumen spectat. Angustum & vile
tectum, si mores nostros contempleris. Ex
genio tamen priscae frugalitatis, non indi-
gnum Principe domicilium. Oppidi rui-
nas hodie vicus occupat: reliquias arcis,
Benedictini Ordinis eiusdem nominis
monasterium abscondit. Hæc Lotharin-
gorum Principum sedes, hæc aula fuit.
Sub hoc tecto Godefridus consenuit, hoc
pauimentum Gotzelo calcavit. *Locus est*,
inquit Chronographus Cameracensis b,
super Scaldim fluvium, quem dicunt Eiham,
ubi Comes Godefridus & eius vxor habita-
uit. Non fuit igitur Gotzelo Palatinus do-
micilio. Non fuit denique possessione.

Quo-

Quoniam ex quinque filijs, quos Godefridus Captiuus genuit ex Machtilde Hermannii Saxoniae Ducis filiâ, alios Episcopos, alios Lotharingiae Duces, alios Virdu-
nenses & Dagisburgenses Comites diploma-
mata constituunt: Palatinum verò nemi-
nem nominant. Noli mihi igitur nomen
illud opponere, vt possessionem, Electora-
tus tuam ostendas Conrardi Secundi æta-
te, aliàs respondebo te delirare, nisi aucto-
rem tuum laudaueris. Nam Freherus,
quem allegas, nihil simile cogitauit.

Nunc verò, vt possessionem quoque
nostram hac in parte destruas; dicis, *Con-
rardum Salicum electum à Septemuiris: Sed
inter eos non fuisse Bauarum. Quia ex histo-
rijs constat, Cunonem Bauaria Ducem huic
se electioni opposuisse.* O crassam ignoran-
tiam! ignorantiam dico? rectiùs sanè im-
pudentiam singularem. Scis bone vir,
quid scribas? Non putasti, opinor, quem-
quam tibi responsurum; aliàs tam apertè
vel non mentireris, vel ingenij tui stolidi-
tatem

tatem non proderes. Quid hoc est mon-
stri? quid prodigij? Tunc Cuno Dux Ba-
varia? Vnde illud tibi in mentem venit?
Legisse enim non potes. Nemo quippe
scriptorum vsque adeo delirauit, vt tam
splendidum mendacium credula? posteri-
tati auderet obtrudere. Quis igitur tibi
narravit, quod antehac est inauditum?
Quid taces? Quid cessas? Dic liberè. Con-
finxistine? an diuinasti? an somniasti? Pri-
mum est mendacis, secundum stolidi, a-
mentis tertium. Si fucos obtrudere pla-
ceat, finge aliquid saltem commodè, vt ne
planè videaris, quod aperte facis, veritati
illudere. Quid ais? Fuitne Cuno Dux Ba-
varia? Vbi ergo tunc Henricus Mosella-
nus Dux Bauaria? quò se versabat? Vbi
agebat? Num viuere desierat? Non desie-
rat. Nam Conrardo demum Salico re-
gnante mortem obijisse constat. Num exu-
labat? Non exulabat. Quamuis ab Hen-
rico Sancto expulsus, cum eodem tamen
in gratiam reuersus, restitutionem impe-
trauit.

trauit. Num Bauariam administrabat? Administrabat certè, & cum mortalitate demum Præfecturam deposuit. Negare hæc non potes, nisi vt omni antiquitati, omnibus monumentis, omnibus historicis, & chronographis vim inferas. Consule Auentini, & Bruneri volumina: vel si vetustiores & coætaneos desideres, Ditmarum, & VVipponem consule, in eam omnes sententiam conspirant. Da mihi aliquem vel omnibus sæculis tuarum partium, etsi minimè debeam, victum tamen me fatebor. Vides quàm confidenter loquar? Et meritò. Persuadere enim mihi non possum, liberalis ingenij hominem in hæc prodigia potuisse descendere. Cuno, inquam, Dux Bauariæ? Quis eum imposuit? cui successit? Possumus hoc quoque ex te audire. Henricus Sanctus Mosellanum sibi in Ducatu substituit: & Mosellanus Imperante Salico in Ducatu perseverauit. Vnde igitur erepsit, ex quibus latebris emerfit Cuno ille tuus ad Conrardi Salici electionem?

Equidem inficias non eo, post mortem Henrici Sancti Cunonem aspirasse ad Imperium cum Conrardo Salico: Sed Cunonem Carintinorum Ducem, Conrardi filium, & patruelem Conrardi Salici, vt ex VVippone, Brunero, alijsque disces. Quomodo eum sine teste, sine auctore, contra omnem reuerentiam antiquitatis efficere possis Ducem Bauariæ, ipse videris. Festinandum est mihi ad illud quod cœpimus. Multos errores in libello tuo adhuc superesse video. Sed decumanos tantum perstringam, ad contundendam insolentiam tuam, vindicandamque veritatem, vt hoc modo Electoratus quoque noster à calumniâ vindicetur.

Ais; *Conrardo Salico successisse Henricum filium, cognomento Nigrum, consensu Procerum à patre ad Imperium adoptatum.* Iterum quæro quid postea? Palatinus ergo Comes eum elegit? *Temerarius sit, inquis, qui hoc neget.* Immo tu maximè temerarius, qui tam confidenter dicis, nec probas.

bas. Ego nego, & plures mecum: tu planum fac, vt videamur temerè negasse. Quod si docere non possis, temeritatem tuam, non nostram accusa.

Addis deinde corollarium aliquod ex Henninge: *Henricum Bauaria Ducem, Palatinum Electorem constitutum esse ab Henrico Tertio.* An turpiter ignoras, vel nequiter dissimulas, quis tunc Palatinatum habuerit? Num Bauarus? Minimè gentium. Quis igitur? diploma lege quod extat apud Freherum, originum Palatinorum lib. 2. cap. 9. auctoritatem Henningis assis non facies. Inuenies ibi Palatinum quem quæris. At quem? Henricum nempe illum, qui Adelheidem vxorem duxerat, de quo supra. Vide quibus titulis in diplomate vtatur. Non scribit se Bauariæ Ducem: Sed Palatinum Rheni; & de lacu Dominum. Quid? Putasne, si fuisset Dux Bauariæ prætermisurum fuisse tam splendidum ornamentum, tam illustrem nominis amictum, vt se de lacu Dominum

indigitaret? Egregius scilicet titulus, *de lacu Dominus*, qui ad Electoratum posset assurgere.

Post hunc, inquis, Henricus Quartus puer septennis Imperium adiit, à patre & Imperij Principibus designatus successor. Consistente præter alios Principes & Ordines, Ottone Duce Saxonia, qui tunc Bavariam obtinebat. Henricum Quartum successorem designatum à patre concedo equidem. Consensum Principum accessisse concedo quoque. Sed inter illos fuisse Ottonem Bavariæ Ducem, tam illud est impossibile, quàm hoc incredibile, eundem Saxoniæ Ducem fuisse. Vtrumque falsò à te iactatum est. Quod quanquam dissimulare potui, cum nec causæ tuæ prodesse, nec obesse nostræ videam: volo tamen, ut in omnibus, ita & in hoc, præposteram tuam ineptiam proscribere. Ut omnes videant, omnes sentiant, omnes intelligant, quàm illotis, ut aiunt, manibus, quàm inuerecundâ fronte, quàm perfunctorio

etorio studio, quàm securâ vel negligentiâ, vel malitiâ, ad hanc causam, tanquam ad puerile ludricum accesseris. Ea res igitur sic se habet. Conrardo Bauariæ Duce exauctorato, Henricus Tertius filio suo Henrico Quarto Bauariam tradidit. Post mortem verò Henrici Tertij, Bauaria permessa est Agneti eius viduæ, quia se prægnantem ferebat c. Postquam & ipsa se administratione abdicauit, tum demum Bauariam obtinuit Otto Gottingensis, dictus Saxo, *quia genere Saxo, vir amplissima nobilitatis* ut inquit Vrspergensis d. Despice nunc, quemadmodum Henrico Quarto suffragatorem facies, qui tanto post interuallo admotus est habenis Bauariæ. Demus tamen consensisse, ut dicis; nonne possessionem nostram confirmas? Nam si Bauarus in Electione Henrici Quarti, cum cæteris conuenerit, Electorem sanè fuisse necesse est. Nequaquam, inquis: quia non consensit quâ Bauarus: sed quâ Dux Saxoniae. Quid si nunquam

* Vrspergens.
in Henrico
Quarto R. P.
Bruner. in
an. talib. rer.
Boic. tom. 2.
lib. x.

d In vita Hen-
ric. Quart.

Ducem Saxoniae fuisse constet? Et herculè constat. Eâ enim tempestate, Magnus Odolphi Ducis filius iure successionis Saxoniae praeuit, & ab Henrico Quarto cum Frederico Saxoniae Palatino proturbatus est in exilium. Sed & Otto noster Dux Ba-
 uariae e, culpam illius deprecatus, cum Cæsare laborauit in gratiam reducere.

Georg. Fa-
 bric. de Ele-
 ctor. Saxoni.
 invita Magni

Ad Henricum Quintum descendis, & Abbatem Urspergensis, ais, tradere, ab *Uniuersis Imperij Primatibus Ecclesiasticis & secularibus fuisse Electum, solumq; abfuisse Saxoniae Ducem: nec tamen illius habitam, fuisse rationem.* Ad quid hæc? Num habent aliquid, quod ad rem tuam pertineat? Quærimus de Palatinorum possessione. Vspiam hîc elegisse traduntur? Ecquid habes aliud? Immo verò, inquis, habeo. *Nam ab uniuersis demum electum admitto, ut inter Septemuiros Comiti Palatino Rhæni prerogatiua electionis integra sit relicta.* Cautè admodum, & circumspectè. Quis tamen ille Palatinus? Cedo eum, no-
 mina

mina tandem quis fuerit. Postulo à te, & flagito. Non potes? Ede saltem nomen auctoris à quo desumpseris hanc exceptionem. Ede inquam, nihil amplius à te requiram. Quid taces? Hoc cine est possessionem tuam demonstrare? Dicis prærogatiuam electionis Palatino relictam. Quare non probas, quod dicis? Visne igitur tibi credamus, quem liquidò ostendi, non in vno aut altero; sed in pluribus; quid pluribus? immo ferè in omnibus tam foedè errasse, vt in mendacijs quasi delitescere videaris? Liberè dico, qui semel à veritate deflexit, nullâ religione deinceps à falso cohiberi.

Pergamus tamen: *Henricum Quintum deinde in ordine secutus est Lotharius Saxo. Quo tempore valde multi Principes ex toto Regno congregati in Moguntinensi vrbe, vbi de Electione Regis magnus erat tractatus. Initio in magnâ curiâ collecti erant omnes qui ibi erant seculares & spirituales Principes, quorum plerique nudè ac simpliciter nominabant, quem optabant per alios eligi, &*
tamen

tamen ipsi non eligebant: quia non habebant
voces suffragiorum realium: ut scribit Wel-
bertus Conrardi Secundi Capellanus de ele-
ctione Lotharij. Quo sensu admitti posse vi-
detur, quod continuator chronici Sigeberti
asserit, Lotharium electum; hoc est, laudatum,
& approbatum fuisse ab Archiepiscopis duo-
bus, Episcopis octo, & precipuis Aula Rega-
lis primoribus. Maximè verò adiutum à ge-
nero suo Henrico Superbo Bauaro, contra
Conrardum Suevia Ducem. Hæc tua sunt
verba; sed verba. Breuiter, putas Henricum
Superbum non elegisse Lotharium Cæsa-
rem; sed tantummodo approbasse electio-
nem ab alijs factam: quomodo hi facere
solebant, qui non habebant ius suffragan-
di. Tu igitur quem tandem elegisse exi-
stimas? Dices Palatinum Rheni? At ille
nusquam proditur venisse ad comitia? no-
men eius non extat? quis fuerit nescitur?
Sed mitto de nomine quærere. Hoc nunc
dico: alterutrum elegisse oportuit, vel Pa-
latinum, vel Bauarum. Lotharium enim
ab

ab Electoribus euectum conuenit. Bauarus ad comitia venisse traditur, studiisque suis Lothario adfuisse: de Palatino non traditur. Vter potius elegisse videtur? Sane si quaereretur è duobus, vter hominem occidisset, & alter interfuisse probetur, de praesentia alterius non appareat: nunquid verisimilius est, ad praesentem pertinere facinus? Quare quod in caeteris rebus valet, hic valere non debeat? Quaestio est inter nos, de possessione Electionis. Hic, vel ille Lotharium elegit. Sciunt omnes, Henricum Superbum interfuisse comitijs: de Palatino omnes ignorant: cuius potior est conditio? Si te in alia causa iudicem facerem, procul dubio responderes pro praesente. Quid hic igitur cauillaris? Ego verò sic sentio, cum Lotharius Henrici studiis affirmatur adiutus, eandem esse vim affirmationis huius, ac si disertis verbis traderetur contulisse suffragium.

Ais postea: *Huic deinde successus est*
Conrardus Tertius Suenia Dux, à Principi-
V bus

bus electus, non vocato Saxonia Duce. Cui se opposuit Henricus Superbus Dux Bauariae. Rectè. Bauariae Dux meritò se opposuit: Elector erat. Eo non vocato comitia legitimè transigi non poterant.

Quid præterea? Anno Christi 1152. Imperium accepit Fredericus Primus cognomento Barbarossa, Conrardi Imperatoris ex fratre nepos: cuius etiam suffragio adiutus, ab omnibus Germaniae Optimatibus Imperator electus est. An inter Optimates Palatinus Rheni? Ligurinus Poëta coëctaneus, de illo non meminit, cum inter Proceres haut obscure Bauarum reponat.

Sed quid deinde? Huic successit Henricus Sextus, iam ante Rex Romanorum designatus à patre. Quo tempore vixit Conrardus Palatinus Rheni, Dux Franconia, & Elector, & huius filius Heidelbergae degens, ut notat Henninges: Bauariam tunc obtinente Henrico Leone, à Cesare, postea proscripto, & in locum eius subrogato Ottonne Magno Comite de Wittelsbach. Qui præfecti

fecti quidem pratorij Bauaria titulo insignitus: Elector verò & Archidapifer non fuit. Sed id honoris usurpauit Conrardus, ut testatur Crusius in annalibus Suenicis, lib. 8. part. 2. cap. 4. Vbi ait, Conrardum Palatinum, anno 1170. tempore Frederici semet Electorem nominasse, & hoc titulo usum, Romani Imperij Archidapifer, & Princeps Elector. Bone Deus! quæ sunt hæc monstra? totidem penè errores, quot periodos, quot cola, quot commata video. Operæpretium est latius expendere, & singula propè verba reuocare ad examen. Huic successit Henricus Sextus. Rectè. Quo tempore vixit Conrardus Palatinus Rheni. Sit ita. Vixit Henrici Sexti tempore Conrardus eius patruus, in locum Hermannii Palatini Comitiss Rheni subrogatus à fratre Frederico Primo. Cætera tamen quæ sequuntur mera sunt somnia, mera figmenta, mera deliria. Quale in primis est illud; *Dux Franconia.* An Conrardus ille Dux Franconia? Quid dicent Episcopi Herbi-

polenses, qui hunc honorem, hunc titulum, ex quo Carolus Magnus Ducatum ad Ecclesiam transtulit, peculiariter sibi arrogauerunt? Legimus quidem in Vrspergensis, Henricum Quintum Ducatum Orientalis Franconiae, qui Herbipolensi Episcopo antiqua Regum successione compete-
 bat, commississe Conrardo Sororis filio. Sed commississe tantum. Restitutus enim Ecclesiae fuit. De Conrardo tamen Frederici Primi fratre nihil extat simile. Multa supersunt diplomata eiusdem Conrardi, vide an usquam se indiget Franconiae Ducem. Confer, si libet, diplomata Frederici Primi e, quae subscriptione sua Conrardus firmavit. Antequam Palatinatum Rheni adeptus erat, fratrem se Regis simpliciter nuncupat: postea verò Palatinum Comitem de Rheno, & nihil praeterea. Sed praetermittamus ista, quae ad rem nostram non pertinent. *Et*
Electo. Quid? *Electo*? Vnde id probas? Quia, inquis, Crusius memoriae consignavit,

• Extant
 apud Gevvold
 cap. 10. de Se-
 ptemuir.

tem-

*tempore Frederici Primi nominasse se Electorem, & hoc titulo usum, S. R. I. Archidapifer, & Princeps Elector. Nugæ, nugæ. Dic vbi se nominauerit Electorem. Refert enim magnopere idipsum. An in diplomatibus? Certè si hoc titulo adeo gloria-retur, in diplomata sua retulisset, aut nusquam. Principes enim nullibi splendidiores, quàm in diplomatibus videri voluerunt. Sciebant enim hisce litteris, hisce tabulis, hisce documentis memoriam sui nominis atque magnitudinis peruenire ad posteros, & sæculis tradi. Et tamen Conrardi diplomata amictus ille non exornat. An in conuentibus publicis aut priuatis? Nulla adhuc vestigia inueni. Non credo, nisi probaueris. Nullos testes, nullas tabulas Crusius allegat. Dixit quidem se legisse. Sed vbi? Designa locum. Quæro vbi hoc legerit Crusius? Vis dicam vbi? in pariete scilicet, statuæ adscriptum. O egregiam probationem! Apage, apage. *Ad populum phaleras. Quid? Id nos, quod**

ab aliquo idiota, & nescio quo pictore, tanto post tempore parieti circumlitum est, pro vero accipiemus testimonio? Aliud nisi adfers, frustra sudasti. Tritum est illud,

Pictoribus, atque Poëtis

Qualibet audendi semper fuit aequa potestas.

Vis certius proferam argumentum, quod ridiculam illam ineptiam contundat? Interrogo tantum, cur hic titulus monumentum eius non occupauerit? Quidquid ad honorem Conrardi pertinebat, quidquid titulorum congeri poterat, in marmore sepulchri sculptum fuit, Palatinus Rheni, Dux Sueviæ, Comes in Gemino Ponte, frater Imperatoris. Extitit aliquando epitaphium eius in monasterio Scönavv ad vnum ab Heidelbergâ lapidem, his verbis *e: ANNO DOMINICAE INCARNATIONIS MCXCII. VI. IDVS NOVEMBRIS, OBIIT ILLVSTRIS PRINCEPS, DOMINVS CONRARDVS, COMES PALATINVS RHENI, DVX SVEVIAE, COMES*

e Extat apud
Freher. Orig
Palat. cap. 10.

MES

MES IN GEMINO PONTE, GERMANVS
FREDERICI BARBAROSSAE IMPERATO-
RIS. Vide an Electoris vel Dapiferi men-
tionem præferat. Isto sæculo, si peritis
antiquitatis credimus, longè alij mores
fuere. Nundum eò vsque vanitas se ex-
tulerat, vt Electoris munus inter titulos
reponeret. Ambitio illa post Carolum
Quartum initium & incrementum cœpit,
ac per omnes se Electores diffudit. *Et Fi-
lius Heidelbergæ degens.* Conrardus igitur
Palatinus Rheni filium habuit? Valde mi-
hi nouum videtur. Vnicam filiam reli-
quisse fertur Agnetem nomine: eamque si-
bi matrimonio iunxisse Henricum Henri-
ci Leonis exducis Bauariæ filium: *qui de-
fectu masculorum,* (inquit Hermoldus in *f* Lib. 4. c. 10.
historiâ Sclauorum f) *dignitatem soceri sui
de manu Imperatoris suscepit iure beneficia-
rio:* hoc est, Palatinus Rheni effectus est.
*Bauariam tunc obtinente Henrico Leone à
Cæsare postea proscripto.* Quàm insigniter
hoc falsum. Henrici Sexti Imperatoris
ætate

ætate Henricus Leo Bauariam non habuit. Quippe lippis & tonforibus notum est, à Frederico Primo fuisse proscriptum. Sed pergamus ulterius.

Addis igitur: hoc in primis hìc notandum, Henricum illum Leonem simul & Ducem Bauaria, & Ducem Saxonia, atque huius Saxonia scilicet intuitu duntaxat Electorem fuisse. Vnde constat? Constat ex sententiâ proscriptionis, quæ talis fuit: Henricum ob feudi noxiam commissoriam peractam, Ducatu Ribuariorum, & Saxonia exsticamus, & ab eo, illiusque generationis hominibus auferimus ius eligendi Cæsarem, quâ laudis prerogatiuâ, ipse & pater eius splendidus extitit. Sed obsecro, quomodo ex hac sententiâ colligis, Electorem tantum fuisse Saxonie intuitu? Nonne purè & simpliciter sententia dictat, ius eligendi ab eo auferri, sine relatione ad Saxoniam? Immo, inquis, patet ex litteris inuestiturae datis Bernardo Anbaldino, quarum hæc verba fuere: In Bernardum nobis, &
Im-

Imperio fidelem, ac dilectum Principem, conferimus tractum Saxonicum, ac manus Electorale, quæ Henrico priori possessori omni iure postulante abdicauimus. Bellum acumen: egregium argumentum. Quid tibi vis cum hisce verbis ex Anhaltini inuestiturâ transumptis? Vis ostendere Anhaltinum fuisse inuestitum de Electoratu? Vltro confiteor. Vis inde efficere Henricum Leonem non fuisse Electorem intuitu Bauariæ? Nego. Quippe non sequitur, Anhaltinus de Electoratu Saxoniae inuestitus fuit, quem Henricus Leo habuerat: Ergo Henricus Leo non fuit Elector ratione Bauariæ. An igitur vnus Princeps duos Electoratus possidere non potest? Quis est tam imperitus iuris qui hoc negauerit? Si possidere possit duo territoria, cur non & duos Electoratus territorio coniunctos, atque affixos? Henricus Leo fuit Dux Bauariæ: fuit etiam Dux Saxoniae, atque vtriusque nomine simul Elector. Exau-

g. Auentin. in
Annal. Boico
lib. 6.

Fredericus Primus Ottoni Magno VVit-
telspacensi Bauariam tradidit. Anno se-
quenti in Saxoniam progressus g, Ber-
nardo de Anhalt Alberti filio Saxoniam
contulit. Sic ergo diuerso tempore vter-
que Principum beneficio affectus est, & se-
paratam quisque inuestituram accepit.
Extat fragmentum inuestituræ Saxonicæ,
& de Electoratu nominatim meminit.
Quid inuestitura Bauarica? Si posses o-
stendere, nullam Electoratus mentionem
præferre, haberes forte quod meritò nobis
opponeres. Sed nullæ eius supersunt re-
liquiæ. Inuestituram verò Saxonis ad con-
uellendum Electoratum Bauaricum tam
ineptè allegas, quàm si ex inuestiturâ Ba-
uari, Electoratum Saxonicum velles impu-
gnare. Diuersa sunt hæc, & seiuncta. Pos-
sunt vni personæ accedere, possunt dua-
bus. Alter Electoratus nec pellit alterum,
nec impedit, & à separatis non valet argu-
mentum.

Interim reuomere non desinis, *hoc pro-
bè*

bè notandum aduersus Christophorum Ge-
 vvoldum, continuò vociferantem, ante nu-
 ptias Ottonis Bauari cum Agnete Palatinâ,
 & factam Bauariæ cum Palatinatu coniun-
 ctionem, nullum quidem numerari posse, qui
 Electoratus munere functus sit, quod esse fal-
 sum ex iam dictis apparet Itane? ex dictis
 tuis falsum apparet? Quem igitur Palati-
 num nominasti, Electorio munere fun-
 ctum, ante supradictas nuptias? Adeo an-
 xius & turbidus in hæc quæsiuisti omnia,
 vt non inania modo, sed etiam sæpe falsa
 effutires, & adhuc eruiſti neminem. Voci-
 feratus est Gevvoldus, & meritò. Ego quo-
 que pariter vociferor, & toties iam à te fla-
 gito, toties vrgeo, toties inſto, vt mihi vel
 vnum nomines. Eadem controuersia
 Gevvoldo cum Frehero fuit, quæ mihi est
 tecum. Petierat aliquando ille à Frehero,
 vt proferret Palatinum aliquem, qui ante
 supradicti Ottonis nuptias contuliſſet ſuf-
 fragium in Electione. Hic tandem Hen-
 ricum Henrici Leonis exducis Bauariæ fi-

lium in scenam produxit, (de quo mox dicam) præterea neminem. Atque ingenuè alibi confessus est, *nihil se præterea habere, de priscâ illâ Palatinorum gente; quorum tota prosapia & progenies nobis incerta, & incognita est: eoq; magis, quod nec in unâ eorum familiâ, hæc dignitas hereditaria & successoria erat: sed Cesarum beneficio & arbitrio Palatina prerogativa modo huic, modo illi, ob eximia merita conferebatur.* Tu scilicet Frehero doctior Gevvoldum audes falsi accusare, quod nominari neminem posse dixerit, cum interea neminem nomines. Quod si aliquem idoneè docere possis, quid dissimulas? Quid cunctaris efferre, & nos falsi convincere? Res est incerta, & oppidò obscura Frehero teste, qui in vestigandâ Palatinorum origine totam ferè ætatem consumpsit. Tu tamen vis esse repertissimam. Sed nomina nobis, & exhibe aliquem. Dic quomodo tibi innotuerit, quo referente id scias, quod nemo retulit, nemo cognoscit. Si potes, cur
non

non facis? Si non potes, quid ergo accusas?

Eiusdem farinae reliqua tua sunt, & fallentium verborum apparatu instructa. Dicis, post obitum Henrici, Principes anticipati contentione distractos, creasse duos Imperatores, Philippum Suevia Ducem Henrici fratrem, & Ottonem Quartum Saxonem Ducem Brunsvicensem. Philippo adhesisse Saxoniam Ducem, Marchionem Misnia, Bohemia Regem, Ludouicum Ducem Bauariae. Ottoni Coloniensem, Henricum Comitem Palatinum, & Argentinensem. Sic est. Duo fuerunt electi hac tempestate: vtrique sui fautores in partibus, vtrique etiam sui Electores. Dixi aliàs, & iterum dico, electum esse Philippum à Ludouico Bauariae Duce. Tu contra vis Ottonem electum ab Henrico fratre Palatino Rheni. Quì credam verum esse, quod tam facile refutari potest? Dicis Crantzum & Reineccium cum Arnolfo Abbate stare à vobis. Qui verò Crantzius, & Reineccius?

nonne nouitij? Vix vnius sæculi interuallo à nobis distant. Nimis certè recentes sunt, vt certi aliquid statuere possint, & de causâ liquidò pronuntiare. Quid tamen Crantzius? Dicitne Henricum Palatinum fuisse Electorem? Non: & si diceret, fidem ei non haberem. Dicitne Ottonem ab Henrico electum? Non: & si diceret, in alium sensum verba acciperem. Quid igitur? Dicit *annitente eo fratrem eius Ottonem Romanum Regem creatum esse.* Prò hominum fidem! Est'ne hoc dicere Electorem fuisse? An ergo tibi eligere videtur, qui pro alieno honore studia sua fauoremque impendit? qui suffragia venatur & ambit? qui fratrem candidatum Principibus ostentat & commendat? Atqui nihil aliud est pro fratre anniti, quàm intentiori studio pro fratre incumbere. Sic certè solemus loqui. Quilibet pro alio anniti potuit: eligere nisi Septemuir nemo potuit. Si hæc res Henricum Palatinum Electorem fuisse ostendat, innumeros habebit.

bebimus Electores, & pro Septemuiris
 Milleuiros inueniam. Eadem enim ratio
 Richardum Angliæ Regem Electorem
 faciet, qui ingentem vim pecuniæ inter
 Germanos Proceres erogauit, vt venale Ot-
 toni licitaretur Imperium. Quid porro?
 Eadem ratio Episcopum Bambergensem
 Electorem faciet. Nam vt ait Abbas Vr-
 spergensis, *Conrardus Francus, Principi-*
bus pro electione eius dissidentibus, Arribone
Moguntino Archiepiscopo, & Eberhardo
Bambergensi præsule sibi fauentibus, regnum
accepit. Quid porro? Eadem ratio Epi-
 scopum VVirceburgensem, Episcopum
 Metensem, Carinthiæ Ducem, Rudol-
 phum VVelfum, in summâ totius ferè
 Principes Germaniæ Electores faciet.
 Quippe idem Vrspergensis tradit. *Rudol-*
phus Comes de Reinsuelden Sueniaq; Dux,
mediantibus Sigefrido Archiepiscopo Mogun-
tino, Adelberone Episcopo Wircenburgensi,
N. Metensi Episcopo, Bertholdo Carinthiæ
Duce, Ottone Bauaria olim Duce, Rudolpho
Welf,

*Welf, & alijs plerisque Teutonicis Principibus anno 1077. apud Forcheim in Regem Romanum elevatus & unctus est. Quid multis? Infinitum esset, si vellem persequi cunctas eiusmodi loquendi formulas per annales spargas, & eodem argumento nobiles omnes Electores facere. Veniamus nunc ad Reineccium, aliquid amplius dicere videtur. Ait enim, *Henricum Palatinum electionem fratris suffragio suo adiuvisse.* Veruntamen nisi unius verbi laqueo nos capere velis, idem planè quod Crantzius sensit. Nusquam dicit Henricum Palatinum Electorem fuisse. Quin immo Electorum, vel electionis non meminit. Dicit Ottonem fuisse adiutum suffragio fratris. Vox suffragium, quàm habet vim? Aliàs calculum, aliàs studium & auxilium pro re natâ significat. Quid autem est facilius quàm probare, ijs qui latinè sciant, hoc loco pro studio accipi? Quasi diceret adiutum esse Ottonem studio fratris. Mira est in his verbis proprietates, &*

& consuetudo sermonis. Alieno calculo adiutum quempiam dicimus, cum propter eius accessionem respondit euentus. Sed hoc non voluit Reineccius dicere. Pro studio igitur accipiamus necesse est. Omitamus autem disputationem de verbis. Nonne tamen Reineccius Arnoldi Abbatris Lubecensis auctoritatem sequitur? Spectandum est ergò quid ille scripserit, ut sciamus, quid & Reineccius senserit. Nam in Arnaldo Abbate, omnia contra prædicationem tuam pro nobis reperiuntur. Verba eius sunt ista: *Henricus Palatinus Comes colloquio in quo de noui Regis creatione tractabatur, interfuit, & cum multis nobilibus in Regem & Romani Imperij Principem elegit.* Non dicit interfuisse Electioni: sed colloquio & tractatui in quo agebatur de Rege creando. Aliud est, credere mihi, colloquio interesse, aliud interesse electioni. Colloquio interesse, est conferre cum cæteris, & deliberare quem potissimum desiderent Imperatorem. At

contra eligere, est suffragio suo Imperatorem designare. Quilibet colloquio interesse poterat, non omnes tamen eligere poterant. Olim enim cum ageretur de nouo Imperatore, totius prope Germaniæ Principes, nobilesque, subinde etiam liberarum ciuitatum legati cum Septemuiris ad comitia confluere consueuerant. Ad illos enim spectabat nominatio: ad hos electio. Hoc quàm verum sit, ex illo intelliges, quod memoriæ prodidit VVelbertus Conrardi Secundi Imperatoris Sacellanus de electione Lotharij Regis. *Mortuo, inquit, Henrico Rege, valde multi Principes, ex toto Regno congregati sunt in vrbe Moguntienſi, vbi de electione noui Regis magnus erat tractatus. Initio in magnâ curiâ collecti erant omnes, qui vbi fuerunt Ecclesiastici & ſeculares Principes, quorum plerique nudè & ſimpliciter nominabant, quem optabant per alios eligi, & tamen ipſi non eligebant: quia non habebant voces ſuffragiorum realium. Cum igitur nominarent*
Lotha-

Lotharium, dixerunt, prompti sumus huic obedire, si vos eum intronisabitis in regnum, vestris annuentibus votis, & beneplacito, nulla discordia erit. Pauci autem Spirituales & Temporales Primates, examinantes personam Lotharij, & bellicosa facta, ac merita erga Christi seruos & nostram Ecclesiam, eum votivè elegerunt. Alij Principes, qui nulla dabant suffragia, libenter eum amplexati sunt suo favore, & habuerunt pro Rege. Hæc ille. Sententiæ eius accedit Amandus Frederici Primi secretarius in libello qui inscribitur, *De primis actis à Frederico in Imperio*, cum ait; *Multi illustres Heroës ex Lombardiâ, Tusciâ, Ianuensi, & alijs Italiae dominijs, ac maior & potior pars Principum in transalpino Regno conuenerunt in urbe Francofurtensi. Plurimo numero Principes conuenientes, dixerunt per suos internuntios ad sex aut septem Principes Officiatos regni, residentes in arcano loco curiæ Regalis: Nos & tota patria testatur nullum esse regno regendo aptiorem, quam Fredericus de Stauffa,*

*Stauffa, natum ex generosa prosapia, meritis ac virtutibus decoratum, ac illustrem. Quem vos Deus in regnum sublimare dignetur. Cui parata erunt nostra obsequia, usque ad mortem. In hunc si vestris vocibus, Officiati, consentitis, firmum robur habebit sui Imperij. Cum ex secreto conclauij prodirent Officiati, iudicantes ipsos unanimiter Fredericum in Regem, seruatis de more seruandis, elegisse; cunctus omnium Ordinum applausus est consecutus. Aliud, vt vides, Septemuiris siue Officialibus propositum fuit: aliud cæteris Principibus Imperij. Hi de cuiusque virtute publicè deliberabant, illi in secreto suffragabantur: hi nominabant, illi eligebant: hi petebant, illi designabant. Hinc illud Ottonis Frisingensis; *Conrardus ab omnibus, qui aderant, exposcitur. Item. Defuncto Conrardo, Fredericus Sueuorum Dux ab omnibus petitur. Nihil enim amplius Principibus permittebatur, quàm vt desiderium suum Electoribus exponerent. Accipere cogeantur Imperatorem: dare non pote-**

poterant. Plerumque tamen eueniebat, vt concordia Principum suffragijs suis Electores accederent. Victa enim erat consensu publico dissentendi libertas. Principibus tamen in vnum aliquem non conspirantibus discordiam eorum Septemviri deligendo dirimebant. Si & ipsi scinderentur in contrarias sententias, fiebat secessio: & discordia foras prouoluebatur, in factiones bellumque itura. Hinc tot schismata in Imperio: necdum recepto saluberrimo more, vt quò plures issent, cæteri sequerentur, numeratisque suffragijs maior pars minorem vinceret. Quæ cum ita se habeant, ipse despice, quàm rectè Henricum Palatinum Septemviris annumeres, quem in colloquio tantum, non in conclavi fuisse legimus. Hoc loco mihi acclamabis, Abbatem Lubecensem hoc amplius dicere, Henricum elegisse. Examina eius verba, & expende diligenter, vt non contentus fuerit dicere, *elegit*: nisi etiam adderet, *cum cæteris nobilibus*. Elegit

itaque Henricus Palatinus Ottonem fratrem. Sed *elegit cum ceteris nobilibus*. Quid est istud, *elegit cum ceteris nobilibus*? Est'ne aliud quàm nominavit, & approbavit? Cæteri nobiles nominabant tantum, & approbabant; Idem ipse fecit quod cæteri nobiles. Non elegit igitur: sed duntaxat nominavit. Scriptores eius ætatis, cum volunt exprimere sublatum aliquem communi consensu, dicunt ab omnibus fuisse electum. Electio enim dubiæ significationis verbum est. Aliquando enim specialiter accipitur, & solis Septemviris conuenit: aliquando generaliter, vt complectatur & nominationem. Hac significatione in illius temporis historijs frequenter occurrit. Vt iuris Pontificij constitutionem omittam *h*, atque interpretum nostrorum sententiam: addam vnum atque alterum ex annalibus exemplum. Otto Frisingensis de electione Henrici Quinti; *Henricus ab omnibus regni Principibus in Regem electus est*. Abbas Urspergensis;

h e quod ficut, in princip. x. de electione.

gensis; Ottone Quarto excommunicato,
 Rex Bohemia, Dux Bauaria, Dux Austria
 & alij complures Principes conuenientes,
 Fredericum Sicilia Regem in Regem Roma-
 norum elegerunt. Idem; Mortuo Henrico
 Sexto, Philippus Sueuorum Dux frater eius
 conuentum in Mülhusen adunauit, ubi à
 Sueuis, Saxonibus, Bauaris, Bohemis, &
 Principibus compluribus Regni, eligitur in
 Regem. Et ne longius à proposito rece-
 dam, prouoco ad epistolam de Electione
 Ottonis Quarti ad Innocentium Tertium
 Pontificem missam i. Moris enim erat
 electione factâ, Pontificem Maximum
 certiolem facere, quâ, quomodo, & à qui-
 bus electus esset futurus Imperator, simul
 his vnctionem, consecrationem, & coro-
 nationem exigere. Extremitatem tantum
 epistolæ percurrere, vide qui se dicant ele-
 gisse. Ego Adolphus Coloniensis Archiepi-
 scopus elegi, & subscripsi. Ego Bernardus
 Padebornensis Episcopus elegi, & subscripsi.
 Ego Thietmarus Mindensis Episcopus elegi,
 &

i Extat apud
 Miræum in
 notit. Eccle-
 siar. Belgicæ
 cap. 181.

& subscripsi. Ego Wittichindus, Corbiensis
 Abbas elegi, & subscripsi. Ego Gerardus
 Tudensis Abbas elegi, & subscripsi. Ego
 Heribertus Werdensis Abbas elegi, & subscri-
 psi. Ego Henricus Dux Lotharingia, qui
 & Brabantia, Marchio Romani Imperij
 elegi, & subscripsi. Ego Henricus Comes de
 Cuke consensi & subscripsi. Possum'ne in
 animum inducere, esse te tam stultum, ut
 arbitreris hos omnes fuisse Electores?
 Quomodo igitur videbuntur elegisse, nisi
 & ad consensum referas?

Quid tamen opus tot verbis? Si Hen-
 ricus Palatinus Ottonem elegerit, quæro
 cur in supradictis litteris inter cæteros
 non numeretur? Recensentur omnes Pro-
 cures, qui interfuerunt: suo quisque ordi-
 ne subscripsit: vnum nomen Henrici Pa-
 latini, vnum eius testimonium desidero.
 Dic quare? Fuit Elector? Cur non nomi-
 natur? Suffragium contulit? Cur non
 consignauit? Nam si quando, tunc maxi-
 mè facere debuerat, quo factioni suæ au-
 ctori-

Et oritatem adijceret : tunc inquam, cum in isto schismate, in istâ secessione, scinderentur studia Principum, alium atque alium Imperatorem proclamantium. Pro Ottone, vt ais, apertè stetit. Summo studio vt promoueretur adnexus est : & vis eum dedisse suffragium, de quo contra maiorum morem, contra publicam consuetudinem, nullum apparet in tabulis indicium, nullum vestigium? De quo denique Abbas Vrspergensis non meminit, qui cæterorum Principum nomina accuratissimâ diligentia posteritati mandauit? Non est hoc simile veri. Paucis dicam quod sentio. Non credo Crantzio, non credo Reineccio, Arnolfo Abbati non credo. Vno omnes ore loquuntur. Dico Henricum vestrum eâ tempestate non fuisse in Germaniâ : dico non fuisse in Imperio : dico in Europâ non fuisse. Quod dico ita est. Compertum habeo. Negate multò prius quàm Otto eligeretur cum Henrico Sexto ad sacrum bellum in

l Anno
 MCXCIX.
m Extat apud
 Freheru. ori-
 gin. Palat. lib.
 I. cap. XI.
n Vernacal.
 edition. lib. 8.
 pag. 373. &
 374.
o In Anna-
 lib. pag. 265.
p Lib. 3 exe-
 geseos cap. 54.

Syriam profectum *l*, ego vobis diploma
 obijciam *m*? Negate vsque ad excessum
 Henrici Sexti, & longo post tempore hæ-
 sisse in Syriâ; Auentinum *n* & Godo-
 fredum Monachum *o* citabo in testimo-
 nium. Negate in reditu perijisse naufra-
 gio, Irenicum *p* aduocabo, qui vos co-
 arguat. Quomodo igitur potuit pro fra-
 tre Ottone ambijsse Imperium, studium
 & operam impendisse, suffragio suo ad
 culmen extulisse, cuius absentiam non
 potestis negare, nisi vt tot scriptorum fi-
 dem sollicitetis? nisi vnus Lubecensis Ab-
 batis auctoritatem, cum Ottonianorum
 electorum epistolâ ad Pontificem Inno-
 centium scriptâ, audeatis conferre?

Sed esto. Henricus Palatinus Ottonem
 elegerit, dicis causâ tibi concedam. An
 inde reuinces fuisse Electorem? Non her-
 culè magis, quàm Austriæ Ducem, qui in
 electione Frederici Secundi suffragium
 contulit. Electio Septemuirum non fa-
 cit: sed officium, & potestas. Potuit ali-
 quis

quis per ignorantiam, potuit per errorem, vel dissimulationem admissus fuisse ad con-
 clauē: ea tamen res Septemviri non
 constituit. Si quid simile admissum sit,
 in Henrico Palatino, dico per dissimula-
 tionem factum: dico non iure elegisse:
 sed hanc sibi prærogatiuam perperam ar-
 rogasse tanquam Saxoniae Ducem. Nonne
 Saxoniae Ducis titulum cum fratre Otto-
 ne palam vsurpauit? Nega, nega. Res
 est manifestaria. Epitaphium eius in te-
 stimonium depromam. *ANNO*
CALEND. MAI OBIIT ILLVSTRIS PRIN-
CIPS HENRICVS COMES PALATINVS
RHENI DVX SAXONIAE q. Nonne Sa-
 xoniae Ducem Vrspergensis appellat? non-
 ne & Cuspianus, vbi sacri belli Principes
 enumerat? Certè Conrardus de Fabaria
 r. Ottonem etiam Quartum sic indigitat:
 propterea quod Frederico Primo transma-
 rinis bellis occupato, Henricus Leo ab
 exilio reuersus, magnam Saxoniae partem;
 hoc est, Brunsvicentem & Luniburgen-

q Extat apud
 Freher. lib. i.
 cap. 10. Orig.
 Palatin.

r In casib.
 monaster.
 S. Galli.

sem regionem, Anglorum ope inuasit, liberisque suis Ottoni & Henrico, æquis partibus iure quasi hereditario tradidit. Quid ergo? Nemo est puto tam stolidus, qui non dicet, Henricum Palatinum, qui Saxoniae Ducatum titulumque præsumptulerat, tunc etiam occasione raptâ, ut fratri adesset ad humanarum rerum culmen aspiranti, arrogasse sibi Electoratum Saxoniae, quem patri causabatur iniuste ablatum. Præsertim in illâ publicâ tempestate, cum Septemviri in factiones distracti; cum Principes Imperij vtriusque Ordinis, velut signo ad permiscenda omnia dato; cum vrbes Imperiales, & inter eas acerrimæ Argentoratum & Colonia Agrippina caput orbi imponere molientes; cum proiecto omnes sacramento, quod Frederico puero præstiterant, nihil præter libidinem viresque habuere in consilio. Cum alij ad Landtgrauium Turingiæ respicerent, alij Bertholdum Zaringiæ Ducem præferrent, alij Ottonem accerferent ex Angliâ, cæteri

cæteri Philippum Henrici Sexti fratrem eligerent. Quis obsecro in hac perturbatione publici status, in hac Ordinum officiorumque confusione, quando ima summis miscebantur, Henricum Palatinum remouisset ab electione & suffragio? An Archiepiscopus Colonienſis? eius non intererat an eſſet Septemuir: multum intererat, an vt Septemuir eligeret. Colonienſis enim Ottoni fidus, neminem ex cæteris Septemuiris in partibus habuit. *Tota curia Imperialis* (inquit Vriſpergenſis) & *Officiales adhærebant Philippo.* Qui ſunt Officiales Imperij? nunquid Dapifer? nunquid Marſchalcus? nunquid Pincerna & Camerarius? Atq; illi omnes adhærebant Philippo. Henricus Comes Palatinus non adhæſit. Non fuit igitur Dapifer, non fuit Marſchalcus, breuiter Officialis non fuit. Conſequenter etiam non fuit Elector. Et ideo ſi quid vt Elector fecerit, non iure fecit. Alienam prouinciam inuaſit, alienum ſibi munus vindicauit.

Sed perge. *Ottoni deinde successit Fredericus Secundus Sicilia Rex Frederici Barbarossæ filius.* Quid ad me? non successit iure hereditario, sed per electionem. Non quærimus quis successerit; sed vter successorem elegerit, Palatinus an Bauarus. Quis tunc Palatinatum obtinuit? Nunquid Henricus ille de quo supra mentionem feci? Quare non conuenit ad hanc electionem? Bauarus sanè non defuit. Admissus est ad electionem, admissus est ad suffragium. Quem igitur nisi Bauarum dicemus fuisse in possessione?

Frederico post aliquot annorum interregnum successit filius eius Conrardus Quartus, paucis post annis veneno extinctus. Deinde Guilielmus Hollandia Comes, ab Electoribus Cæsar electus est. Confidenter tu ista: sed vide quàm verè. Non est electus Conrardus post interregnum: Electorum consensu à Frederico patre in consortium sceptri assumptus fuit. Frederico deinde excommunicato, & Conrardo neglecto,
Hen-

Henricus Hessiæ Lantgravius, mox Guilielmus Hollandiæ Comes ab Electoribus substitutus est: vt nec vllum inde interregnum possis dicere.

Deinde in Imperij comitijs, in quibus de Augusto deligendo & in Guilielmi Caesaris locum subrogando deliberatio suscepta erat, diuersa suffragia contulerunt. Nam Archiepiscopus Coloniensis suo & Moguntini nomine, cuius Vicarius erat, Comes quoque Palatinus Rheni Richardum Cornubiæ Comitem, Angliæ Regis fratrem elegerunt. At Archiepiscopus Treuirensis & Dux Saxoniæ, qui absentis Brandenburgici partes sustinebat, Alphonsum Castellæ Regis filium suis suffragijs Imperio præfecerunt. Sed obsecro Henricum Bauariæ Ducem cur hîc dissimulas? Nunquid cum Ludouico fratre Palatino Rheni Richardum elegit? Istud sine manifestâ calumniâ negari non potest. Sed tu egregiè circumspectus, & admodum callidus, consultò præteris: ne tuis quis te verbis reuinceret, qui confidentis-
fimo

fimo stilo asseueras, Electoratum ita Palatinatui coniunctum, vt eodem nemo munere perfungi possit, nisi ad Comitatum Rhenensem elatus, possessioni Palatinatus incumberet. Hic ego te interrogo, si verum est quod affirmas, quomodo Henricus Bauariæ Dux admissus fuit ad hanc electionem? cui fortuna tantum non indulgerat, vt vel glebam terræ in Palatinatu Rhenensi posset vindicare? Responde ad hoc si quid habes. Henricus Bauariæ Dux fuit Elector: idem tamen Comes Palatinus non fuit. Quâ ratione igitur potes efficere Electoratum fuisse Palatinatui coniunctum?

Neutro horum electionem acceptante. Turpiter erras, Bone Vir. Richardus acceptauit Imperium, & Aquisgrani coronatus fuit. *Sceptra ad Rudolphum Primum Habsburgensem Comitem delata sunt.* A quibus? Cur non addis? Quid times? quid dissimulas? An putas occultum esse, quod ad nos tot monumentis demisit antiquitas?

tas? Non fanè, non est occultum. Supra docui electum esse ab Henrico Bauaro & Ludouico Palatino fratribus. Hoc fate-
tur Rudolphus Imperator. Hoc indicant publicæ tabulæ. Hoc scriptorum veterum auctoritas confirmat. Sed perge.

*Quo mortuo factus est Imperator Adol-
phus Comes Nassouiensis. Rursus perge.
Qui fuit per Electores rursus depositus, atque
in locum eius Albertus Austria Dux, Ru-
dolphi filius communibus suffragijs electus. Et
perge. Porro Alberto mortuo successit in
Imperio Henricus Septimus, eligente inter ca-
teros coelectores Rudolpho Palatino Rheno
Comite. Elegerit Rudolphus Palatinus
Henricum Septimum: solus Palatinatum
possederit: nihil hac in re tibi detraho:
sed candorem hinc tuum rursus desidero,
quod fratrem eius Ludouicum Bauariæ
Ducem videaris excludere à consortio
Electionis. Dixi supra, & iterum dico,
Ludouicum Bauarum fuisse coelectorem:
dixi præterea, ad hæc venisse comitia cum*

Rudolpho fratre: vnà denique tulisse suffragium. Aut diluas oportet, & falsum esse doceas, aut Electoratum Bauariæ annexum fateare. Nam si Electoratus non possit haberi sine territorio: Ludouicus Bauarus in Comitatu Rhenensi nihil vsquam possidebat: & tamen fuit Elector. Vnde igitur? quo respectu? cuius territorij intuitu? Aliud adferri non potest, quàm Bauaria, quæ inter posteros Ottonis Magni sic semper diuisa fuit, ne ad vnum tota perueniret, sicuti Palatinatus Rheni: sed partem inde suam, propter Electoratum quisque auferret. Vnde ea portio Bauariæ, quæ Palatinis acciderat, Superior Palatinatus dici cœpit, proprioque nomine relicto possessoris assumpsit. Hac ratione, si Dijs placet, facile concedam, Electoratum quoque Palatinatui annexum. Quia verbis tantum dissentimus, non re ipsâ. Perinde enim est, ac si diceres, Bauariæ annexum. Quia Nortgoia, hoc est, Palatinatus Superior pars est superioris Bauariæ.

riæ. Hæc tibi noua videntur; Superioribus tamen sæculis fuere notissima. Hinc Clemens Quintus Pontifex Maximus Rudolphum istum Palatinum Comitem, non quâ Palatinum, sed quâ Bauariæ Ducem litteris hortatus est /, vt in locum occisi Cæsaris Alberti, dignum aliquem successorem deligeret. Satis quippe nouerat Pontifex, hanc prærogatiuam deberi Bauaris, quibus etiam Consilium Lugdunense peculiariter adscripserat. Nisi enim ita sensisset, profectò non peccasset in formulam, quam Romanæ Curiae librarioli scrupulosissime semper, religiosissimeque obseruant. Quid ergo? Negas Pontificem Maximum ita scripsisse? Minimè negas: sed inde ratiocinaris, Ludouicum Bauariæ Ducem non fuisse Coelectorem, quod ad eum quoque Pontifex non scripserit. Omirificum argumentum! Ad vnum Rudolphum epistola scripta est: ergo Ludouicus non fuit Elector. Quidni & dicam? ergo nec Saxo fuit Elector. Ergo nec Mo-

/Extant apud
Gevvold. in
Septemui-
rat.cap.6 n.38

guntinus, nec Coloniensis. Nam ne ad illos litterarum quidquam Pontifex dedit. Ad vnum Rudolphum epistola scripta est: sit sanè. Non est mihi reddenda ratio, cur vni potius: quàm alteri scripserit Pontifex. Vsitatum est, solet fieri. Non omnibus semper commendamus desideria nostra, nec in omnibus fiduciam ponimus, nec pari amore complectimur omnes. Illud vnum hoc loco spectandum est, quod Rudolpho tanquam Bauaro Pontifex demandauerit. Est hoc grauissimum, & firmissimum argumentum, Electoratum pertinere ad Bauaros: quod pluribus ego verbis complecterer, nisi certiora, & clariora protulissem testimonia.

Post Henrici Septimi mortem, Caesar creatus est Ludouicus Bauaria Dux. Cuius Imperatoris extat edictum, quo testatur, longâ & inueteratâ consuetudine, inconcussè à maiorum ordinatione hætenus obseruatâ, vacante Imperio ius administrandi Imperij Palatinis Rheni deberi. Vbi extat illud edictum?

Etum? Quanquam non video, quid ad rem magnopere attineat. iamdiu tamen aueo inspicere, quod nusquam inuenio. Erras bone vir, si putas, nec Vicariatum stare posse sine Electoratu, nec vnquam stetisse. Multi ad Vicariatum peruenerunt, qui Electoratum non attigerant. Recognosce singulos & considera, quos plenæ nobis administrant historiæ. Fredericus Primus Italiam petens, Henricum & Philippum filios vicarios reliquit in Germania. Ipse denique Ludouicus Cæsar, vt cæteros præteream, Ottonem Austriæ Ducem in Germaniâ: in Regno Arelatenfi Edoardum Angliæ Regem vicarios constituit. Leges suas haut dubiè calcauit, si Vicariatum edixerit Palatinis debitum, ipse tamen alteri detulerit. Dicis Vicariatum Electoratu annexum. Quod si ita est; Bauari igitur fuerunt Electores, non Palatini. Quia Ludouicus Ottonis Magni filius Bauarus fuit, non Palatinus: eum tamen Conrardus de Fabaria *m* prodit, *Res*

Imperij consilio suo disposuisse, eo tempore quo Fredericus Secundus in Apuliâ agebat, & ab Abbate Sancti Galli, alijsque Principibus suscepisse investituram. Cum quo consentit Cuspinianus, dum scribit: tam in priuatis, quàm publicis in Alemanniâ curatorem prefecit. Quid hoc est aliud, quàm Vicarium constituere: Nolo tamen in ingentem me Labyrinthum mittere, & de Vicariatu disputare. Sed oro tantum, vbi extet illud edictum. Dic vbi, quin respondes? Non habeo, inquis, ad manum, extare tamen Freherus scripsit. Ego planè non curo quid Freherus scripserit. Non est ille, cui in hoc negotio credere debeam, qui incredibilia multa affirmavit, vt ad incredibilia perueniret. Volo edictum ipsum inspicere. Neque id de nihilo postulo. Certum est nullum extare, nec extitisse vquam. Neque hæc quæstio noua est, & hodie primum nata. Inter Freherum & Gevvoldum acerrimâ contentione agitata fuit, missis hinc inde crebris libellis. Iussus est

est Freherus exhibere edictum. Quid fecit? num exhibuit? Minimè certè. Quid igitur? tanquam in manifesto mendacio deprehensus ad excusationem confugit, & Cuspinianum pro se reum dedit. Quis autem Cuspinianus? scriptor neotericus. Et quid ille? Dixit vacantis Imperij administrationem Palatinis deberi ex antiquâ consuetudine. Sed cum hoc dixit, non respexit ad mores superioris sæculi; de sui temporis consuetudine locutus est. Nullum tamen edictum exhibuit; sed ad Bullam Auream spectavit. Apage igitur cum hoc commento. Fucos illos popello vende, figmenta illa alijs distribue. Nimum oculatæ sunt nostræ manus, nihil credunt, nisi quod vident.

Satis multum temporis sparsimus, quod verborum tuorum cauillatio eripuit. Sed his omnibus, vti arbitror, tota dissoluta est. Dixisti vestram esse possessionem: sed quo, precor, modo probasti? Quid tot verbis hætenus effecisti, nisi vt
osten-

ostenderes quo quisque ordine Imperator
fuccefferit? Quasi historiam, non pro-
bationem instrueres. Non est hoc, Bone
Vir, quod quærimus. Scire volumus, vbi
possessionis tuæ vestigia delitecant. Quid
omnino allegasti, quod eò spectaret? Im-
mo quid omnino non allegasti, quod te
erroris, vel mendacij reuincat? Si in fo-
ro res ageretur, satis haberem, quod verbo
arguis, verbo negare. Sed quoniam in
oculis omnium, & apud multas imperitas
aures causam dicimus, necesse etiam fuit,
inepta hæc, & friuola diluere: ne silentio
agnouisse potius, quàm contempsisse vi-
dear.

Nunc ad argumenta replicandum est,
quæ ad sententiæ tuæ confirmationem
Gevvoldus protulit, in quæ tu tot tela pe-
tulanter iecisti. Benè tamen est, quod nul-
lum peruenerit, quò destinaueras. Multis
machinis verberata est veritas, non est
tamen loco mota, nullumque adhuc vul-
nus tot ictibus petita accepit. Replican-
dum

dum tamen est, vt ex omni parte impene-
trabilem intelligas Tenebo autem eum
ordinem, quem tu in responsione serua-
sti. In primo quidem argumento non
dissentis à nobis. Electorum institutio-
nem Ottoni Tertio nobiscum imputas.
Secundum satis, superque excussimus, quo
falsum esse contendis Electoratum ab ori-
gine Bauariæ annexum.

Tertio igitur loco Gevvoldus asseruit,
in vetustis monumentis nusquam legi
Electoratum Rheni; sed Imperij. Ita est
profecto. Electoratum Rheni nusquam
legimus ante Auream Bullam. Negas &
probationem postulas. Si tanti putarem
diplomata proferrem. Exspecto autem
donec ostendas, vbi Electoratum Rheni
appellatum inuenias. Aliquid enim am-
plius in hoc negotio videris promittere.

Quid deinde Gevvoldus? Quarto lo-
co in Schardium inuehitur, audacissimè
asseuerantem incuriâ vetustatis: *Palatinos
quidem Rheni Electores fuisse antiquitus.*

Quod autem rarius Historicis vel Chronographis vetustioribus nominentur, ratione non carere. Siquidem olim Palatinorum nomen non familiae sicuti nunc: sed officij fuit: Saxoniâ, Franciâ, Bauariâ, & Sueviâ suos Palatinos habente; eosq; non perpetuos, seu hereditarios; sed saltem ad tempus vitæ, ut & alios Ducatus & Comitatus fuisse constat: donec (quod temporibus Lotharij & Conrardi factum est) ad nepotes transire cœperat. Cum ergo Palatinatus tunc non constaret in certâ familiâ, sed nunc in hanc, nunc in illam transferretur: sic ut qui ante Frederici Anobardi tempora Palatini fuere, magis ex nomine familiae suæ appellentur, quàm Palatinorum. Ista est Schardij sententia: immo verò Schardij hallucinatio est. Aduersus quam Gevvoldus respondet, non esse verum cæteros Palatinos non fuisse hereditarios. Nam Palatinatus Bauariæ in vnâ eademque familiâ Scirensi, quæ postea Wittelspacensis dicta, perpetuò & continenter perseueravit ab Ottonis Primi ætate.

te.

te. Cur eodem modo non dicemus Palatinatum Rheni fuisse hereditarium? In quo conditio eius à cæteris differt? An quia officij nomen Palatinatus fuit? Atqui Palatinatum Bauariæ Saxoniae & reliquos, officij quoque nomina fuisse Schardius concedit: & tamen erant hereditarij, non temporarij. Non enim pugnat officium fuisse, & hereditarium. Quia non fuit merum officium; sed certo territorio beneficij iure annexum. Vnus Palatinatus Regius merum officij nomen fuit. Non erat enim territorio affixus, vel circumscriptus: nec iure beneficij, sed precario concedi consueuerat. Et hinc solus ille heredem non nouerat, sublatoque possessore, ad extraneos, præteritis liberis, transire poterat. At verò Palatinatus Rheni, super certo territorio fundatus, æque descendit in liberos, ac cætera beneficia, quæ Conrardus Secundus ad posteros promiscuè transtulit. Quis igitur dubitat gentis nomen, & familiæ fuisse? Non nego

equidem, sæpe masculorum defectu, in
 aliam transmigrasse familiam: nomen ta-
 men suum abscondisse nego, sub alienæ
 gentis titulo diluuisse inficior. Nun-
 quam ad extraneos ita recessit, ut nomen
 suum possessoribus non communicaret,
 & quasi nouam constitueret Palatinorum
 familiam. Nomina mihi Palatinum ali-
 quem, qui Palatinum se non dixerit, non
 inscripserit, qui alio nomine vulgo notus
 aut appellatus fuerit. Aspice Conrardum
 Frederici Barbarossæ fratrem, qui in Pala-
 tinatu Rheni Hermannum excepit. Aspice
 Henricum Conrardi generum & successo-
 rem, utrum relicto gentis suæ nomine Pa-
 latinos se non nuncupent. At, inquires,
 Lotharij ætatem uterq; secutus est. Aspi-
 ce igitur Cancronem, Ansfridum & Hen-
 ricum Adelheidis maritum: non alio no-
 mine quàm Palatinos Rheni vocatos fuisse
 diplomata ⁊ demonstrant: Historico-
 rum verò memoriam effugiunt. Deniq;
 Adelheidis filium Sigefridum aspice, qui
 Hen-

⁊ Extant a-
 pud Hubert.
 Tom. de Pa-
 latin. Origin.

Henrico vitrico successit sub Henrico Tertio. Nonne gente Brabantus fuit? Quibus tamen titulis in diplomatibus vtitur? Quo nomine Vrspergensis innotuit? Palatini Comitis; familiæ suæ nomen perdidit. Et tunc tamen, si Schardio credimus, Palatinatus necdum erat hereditarius. Ille demum successionis beneficium Conrardo Tertio vel Lothario imputat. Quid ergo? Destruitur sanè, quod Schardius sibi probandum assumpsit: nempe Palatinos Comites antiquitus fuisse Electores: aut reddenda est ei idonea ratio, cur in tam celso & conspicuo loco positi, vnde ab omnibus conspici possent, caput tamen non exerant: cur obliuionis tenebris demersi iaciant: cur tam magna nomina nemo aperiat, nemo à silentio vindicet. Nam quod tu de tuo addis, Palatinos Rheni dictos olim fuisse Ripuarios, meritò explo-
dimus. Nemo veterum scriptum reliquit, præter te nemo retulit. Audi Bone Vir, quàm multa nescieris, qui ad Ripuarios

te conuertisti. Si perlustrasses veterum diplomata, profecto scisses, solos Lotharingiæ Duces appellatos Ripuarios, Palatinos verò semper Palatinos. Sed tu harum rerum incuriosus, fabulisque deditus, satis habuisti si imperitis posses imponere: ita nescio quæ hoc loco ad intentionis tuæ probationem argumenta compilas. Ecce quid nobis obijcias. *Tritos*, ais, esse *versiculos*:

Magna Moguntia, Crassa Colonia, Tre-
uiris alma,

Atque Palatinus Dapifer, Dux portitor
ensis,

Marchio prepositus Camera, Pincerna
Bohemus,

Hi faciunt Regem seruantes ordine legem,
Vel ut alij referunt in hunc modum,

Moguntinensis, Treuirensis, Colonien-
sis,

Quilibet Imperij fit Cancellarius horum;
Inde Palatinus Dapifer, Dux portitor
ensis,

Mar-

*Marchio prepositus Camera, Tincerna
Bohemus,*

*Hi faciunt Dominum cunctis, per secula
primum.*

Sed non est operosum has nugas dissol-
uere. Quæro tantum, quando versiculi
illi, tum alia huiusmodi scripta sint? Mi-
hi crede, Caroli Quarti ætatem non supe-
rant. Ista omnino componi cœpere, po-
steaquam Electoratum Palatini inuase-
rant, posteaquam Bulla Aurea in manus
venerat, posteaquam Bauarorum ius vulgo
obsoleuerat, & memoriam eius omnem
tempus subduxerat. Sed tamen oro, atque
obsecro, quid tibi vis cum illis versiculis?
Putas antiquos esse, putas Carolo Quarto
vetustiores, putas denique non metri causâ
Palatinum positum pro Bauaro: quia pa-
rum intererat, quemadmodum Dapifer
describeretur, posteaquam Palatinatus ad
Bauaros deuenerat, & promiscuo nomine
nunc Palatini, nunc Bauari nuncuparen-
tur: Puta, inquam, hæc omnia. Non de-
ferunt

Chron. Sciauor. lib 3. cap. 3.

ferunt tamen Palatino Electoratum quā Palatino; sed quā Bauaro. Nec hoc est meum, sed Arnoldi Abbatis Lubecensis *n* Veteris chronographi iudicium, cuius ingens apud te quoque auctoritas. Et quid ille? *Dapiferi*, inquit, *Officium*, *Camerarij*, *Pincerna*, & *Marischalci*, nemo nisi *Reges*, *Duces*, vel *Marchiones administrat*. Palatinus quā Palatinus, non est Rex, non Dux, non Marchio: Quomodo igitur Dapifer? quomodo Elector? quomodo primum locum inter laicos obtinet? quomodo pomum Aureum Imperatori præfert? Ista licet Palatinus usurpet: tamen quā Palatinus non usurpat: sed quā Bauarus. Nemo enim, ut opinor, inuenietur tam stolidus, qui dixerit, in Electorum institutione Palatinum Comitem, nullis rebus gestis elatum, & inter simplices nobiles adhuc latentem, prælatum fuisse gradu & dignitate Regi Bohemiæ Duci que Saxonix. Et tamen Dapifer, exinde sibi primum locum vindicauit. Quis igitur fuit tunc Dapi-

Dapifer præter Bauarum, qui cæteros omnes Principes nobilitate & potentiâ antecede-
 bat? Certè Palatinus esse non poterat, nisi vt cum summâ iniuriâ Bohemus & Saxo infra suam magnitudinem deprimerentur. Norunt probè, qui in tropicis Aulæ instituti sunt, quanta inuidia in illos defæuiat, qui sortem suam egressi, Primoribus anteponuntur. Huc etiam spectat Æneas Siluius o, cum ait: *Diximus tres Archiepiscopos in electione Imperatoris vocem habere. Sed cum his quatuor alij concurrunt ex præcipuis secularibus, quorum Primus est Rex Bohemiæ, Secundus Comes Palatinus Rheni. qui est vnus ex domibus Boiariæ siue Bauariæ.* Quare adiicit, *qui est vnus ex domibus Bauariæ?* nempe vt ostendat Palatinum quâ Palatinum, non esse vnum ex præcipuis Germaniæ, & vt Bauarum hoc sibi munus arrogare. Vis clarius proferam testimonium? Castaldus olim apud Perusinos Vtriusque Iuris Professor, postquam in libello, quem de impera-

o In descript.
German.c.65.

peratoribus inscripsit, Palatini officia recensuit, desinit in hæc verba: *Et quamquam ille tantum Comes sit; Ducatus tamen titulo insignitus est. Nam ex Ducibus Bavaria primus habetur.* Viden' tantorum virorum de Electoratu sententiam? Viden' cui acceptum ferant? cui imputent? Arnoldus existimat Comitatus dignitatem multò inferiorem esse, quàm vt attingere possit Electoratus fastigium. Siluius verò, & Castaldus hoc amplius, Palatinum non tanquam Palatinum; sed tanquam Ducem, primum locum inter laicos Electores occupare, pomuniquæ præferre. Sed Dux est quàm Bauarus, non quàm Palatinus: ergo quàm Bauarus Dapiter est, Elector est. Nam quàm Palatinus huc vsque assurgere non poterat.

Iam verò non curo glossema, per omnes iurisprudentium scholas iactatum ad c. Apostolicæ de sentent. & re iudicat. in 6. Non curo etiam quod Martinus Polonus vir simplicissimus, & fabulis deditus,

tus, quid Augustinus Triumphus, quid Speculum denique Saxonicum memoriæ prodiderint. Omnia ista publicata sunt, cum Palatini ad se Electoratum traherent. Alberto quidem Imperante liber sextus decretalium in lucem venit. Veruntamen Ioannes Andreas anno demum MCCC. XLVIII. glossemata illustravit. Cum autem dixit Electorem esse Palatinum Comitem, respexit ad mores sui sæculi, non ad id quod prius obtinuit. Ad illa initia-menta omnino non venit. Tædebat eum in originem inquirere. Quò iret Electo-ratus, non vnde venerat scire maluit; & hac prudentiâ contentus fuit, quam sua ætas in vsum traxerat. Recefferat ex ho-minum memoriâ ius Bauarorum, quod Palatini sibi peculiariter adscripserant. Pa-rumque referre putabant scriptores illius ætatis, vnde accepissent Palatini, quod vi-debant eis submissum. Hoc satis visum vt Palatinis Electoratum adscriberent, quod eosdem in possessione conspicerent.

* Pagin. 129.
& seque.

Quinto loco Gevvoldus allegat, Ot-
tone Tertio Imperante Ducem Bauariæ
fuisse Dapiferum. Nec tu inficias is. Sed
tantum laboras, vt ostendas, mutata fuisse
omnia in Ottonianâ institutione. At nos
commentum illud discussimus supra. *
Hezilonem Ottonis Tertij Pincernam,
quem tu hoc loco Palatinis annumeras,
ab illâ serie classeque remouimus. Con-
rardum Palatinum Frederici Primi tra-
trem, ex Electorum numero exclusimus.
Nihil igitur est, quod hoc argumentum
pluribus retractare debeam. Omnia tua
tela habetia, atque retusa sunt, grandinisq;
more post crepitum soluta. Miror tan-
tum te in vestigandâ Palatinorum origine
ad Palas illas Ammiani respicere, cum hi qui
familiam illam maximè ornare & illustra-
re voluerunt, ad tam sordida initia erube-
scant.

Pergamus ergo. Fuerunt (inquit Ge-
vvoldus Sexto loco) Bauari Electores, quia
in signia Imperij; hoc est, Crux, lancea, sce-
ptrum,

ptrum, globus, & corona, vacante Impe-
rio custodiæ illorum mandari consueue-
rant. Henricus enim Sanctus ad se retra-
xit: Henricus Superbus in potestate ha-
buit; Ludouicus Bauarus Guilielmo
Hollandiæ Comiti, in solemnibus coro-
nationis, pomum Aureum vt Archidapi-
fer porrexit. Quid dicis ad hæc exempla?
Vera sunt, an falsa? Vera, inquis; sed *pro-
bandum esse consilio & consuetudine factum,
non casu.* Quid? ergone casu accidit, vt
Henricus Sanctus insignia Imperij ad se
reciperet? Quomodo casu? Nonne à mor-
te Ottonis Tertij, ab Heriberto Coloniensi
Archiepiscopo lanceam extorsit, custodiam
sibi deberi causatus? Idne casui assignari
potest, quod vt officij sui esse ostenderet
sanctissimo viro manum iniecit ipse san-
ctissimus? Bella mehercule excusatio in re
manifestâ ad casum confugere. An igitur
Ludouicus Guilielmo Hollandiæ Comiti
pomum Aureum in manus casu tradidit.
Non, inquis: Sed quâ Palatinus hoc fecit,

non quâ Bauarus. Proba, proba quâ Palatinum fecisse. Nos quâ Bauarum fecisse supra ex Castaldo ostendimus, tu nihil adfers in contrarium:

Sed ad septimum Gevvoldi argumentum reuolutus, critico supercilio fidem libelli damnas, qui inscriptus est, *de modo creandi, & coronandi Imperatorem*. Quid mirum? causæ tuæ iugulum ferit. Difer-tis enim verbis complectitur, Bauariæ Duces fuisse Dapiferos, priusquam ad Palatinatum peruenirent. Nec dicas recentem esse, & hodie natum. A multis annis in publicum venit, & qui primus in lucem protulit, vetustum appellat. Tu tamen fidem non habes. Cur ita? quia nomen auctor suum non prodidit: deinde non tradit, vnde illud acceperit. Egregia ratiocinatio, nomen auctoris non editur: ergo vanus, falsusque est libellus. Quid tibi vis cum nomine, quod per modestiam forte suppressit quisquis ille, qui scripsit? Quot antiquorum volumina cir-cum-

cumferuntur sub ignoto & incerto nomine? Ipsa tamen scripta, nemo idcirco in controuersiam vocat, nemo fidem derogat, nemo falsi accusat. Atqui non addit unde acceperit? Quid interest? Quid si fama referente accepit? Quid si oculis suis credidit? Non fuit veteribus in more positum ad singulas periodos testimonium subiungere. Hoc est iurisconsulti, *Papinianus ait, Paulus notat*, quod etiam Cicero multum irridet in epistolis. Aliam lege historia scribitur. Seriem rerum gestarum eiusmodi scrupuli indecore interrumpunt, & maiestatem eius violant. Dandum est aliquid vetustati. Alioqui multa iacebunt bona exempla, nisi antiquitatis reuerentiam subleuentur.

Iam verò, quod octauo loco Gevvoldus adfert, Innocentium Quartum Pontificem Maximum, in Concilio Lugdunensi inter Electores Imperij non recensere Palatinum Comitem, sed Bauariæ Ducem, vide quâ ratione coneris eludere. Ais enim

nim, illâ tempestate Palatinatum Rhenicum Bauariâ fuisse coniunctum: ita vt verè dici potuerit, Bauariæ Duce[m] tunc temporis fuisse Electorem. Non est hoc respondere ad argumentum; sed cauillari. Putas ergo nihil interfuisse, vtrum in tam celebri Concilio Pontifex declarauerit Bauarum Electorem, an Palatinum, quia vna eademque persona & Palatinus fuit, & Bauarus? Immo sanè, plurimùm interfuit. Vna vtique persona fuit: Sed quâ Palatinus, non erat Bauarus, nec econtra. Segregati fuere tituli, segregati Principatus, & suum cuique Principatui separatum officium. Vt Bauarus Elector erat: vt Palatinus administrator Sacri Patrimonij, non Elector; duasque personas in duobus officijs idem repræsentauit. Cæterum in Concilio Lugdunensi non fuit quæstio de personâ: de officio Electoratus, eiusque subiecto quæstio fuit. Aliter respondere solemus, cum de subiecto officij quæritur, aliter cum de personâ. Si Electoratum dedicare velim
singul-

singulari personæ, vtrouta Ludouico, tunc parum referre putandum est, quo titulo faciam, vtrum Palatini, an Bauari. Quomodo si demonstrare volens Ferdinandum Electorem Coloniensem, dicat aliquis, Episcopus Leodiensis est Elector. Verè hoc, & rectè sic dicitur. Quidni? cum Ferdinandus sit Episcopus Leodiensis, & simul, licet ex aliâ causâ, simul tamen sit Elector. Tantum enim demonstratur persona; quocumque tandem titulo designaueris, siue hoc, siue illo, eadem tamen est illa: atque ex descriptione satis intelligitur. At verò, si quis non alicui singulari Electoratum dedicet: sed remoto personæ complexu, & à contemplatione eius abstractus, ad causam respexerit ex quâ competit; solœcismus erit, si dixerit, (vt in eodem hæream exemplo) Episcopus Leodiensis est Elector. Quoniam non est Elector, vt Episcopus Leodiensis: sed vt Colonienfis Archiepiscopus. Hic enim proprium quiddam Electoratus quæritur,

& à possessore seductum. Totus ille sermo ad rem spectat: ad personam non spectat. Non quæritur quis habeat: sed unde, & quomodo habeatur. Quid ergo? voluitne Pontifex in Concilio Lugdunensi personas ipsas possessorum describere? Minime gentium. Quo enim bono? Quid eo opus? Nemo non nesciebat, nemo non nouerat, nemo in controuersiam vocabat. Non respexit itaque Pontifex ad personas: sed ad causam, unde Electoratus proflueret. *Electores, inquit, sunt hi, Dux Bauaria, Dux Saxonia, &c.* Quorsum autem hæc enumeratio, nisi vt consuleret posteritati, certumque & indubitatum redderet ad quem peruenire deberet electio, si forte Palatinatus segregaretur à Bauariâ? Quomodo id liquidum faciet, si ad Ducatum non collineet, à quo dependet Electoratus indissolubili vinculo? Locus igitur ille accipiendus est de Bauaro, quâ Bauaro: alias ambigua omnia reddit Pontifex, & nos quàm ante incertiores dimittet.

No-

Nonum, & decimum argumentum per silentium prætereo. Satis abundèque prouisum est, ne quid esset, quod lædere posset. Quippe ex superioribus constat, semper & continuò elegisse Bauaros: Palatinos verò nunquam.

Transcamus igitur ad vndecimum; hoc est, ad sententiam * à Rudolpho Imperatore latam aduersus Ottocarum Bohemiæ Regem, pro Henrico Bauaro; quam tu ægerrimè decoquis, & ad amoliendum tam graue telum, omnia calumniæ instrumenta, quibus forenses rabulæ in bonam causam grassari solent, magno sudore impudentissimè congeris. Ecce quid nobis reponas: *Si vnquam, inquis, diploma illud in rerum naturâ fuerit, nullum dubium est, quin ad importunas Henrici Ducis Bauaria preces, per subreptionem & obreptionem concessum fuerit.* Tunc igitur dubitas extare diploma? Tunc Gevvoldum putas tui similem hominibus imponere? Quid dico Gevvoldum? Tunc Goldastum fucos

* Edita est
supra pagina
20.

obtrudere, qui suismet manibus Monachij
contrectauit, suismet oculis diligenter in-
spexit, & examinauit, atque inter Impe-
rialia rescripta inseruit? Quid dico Golda-
stum? Tunc Gretserum, virum supra in-
uidiam doctissimum, virum candidissi-
mum, virum optimum, sanctissimumque
falsarium existimas? Vidit quoque ille,
nec tantum vidit; sed cum ante fuisset ve-
strarum partium, ex illo sententiam mu-
tauit. Si tot tantique viri tantummodo
assererent, deberes certe auctoritati cedere.
Nemo eorum adeo sibi pusillus videtur, vt
non puderet illum tecum conferri. Tanta
tamen nomina non curas. Quid ergo? de-
sideras ne publicas tabulas? Extant, extant.
Veræ sunt, incorruptæ sunt, sinceræ sunt.
Accede ad nos, si libet, faciemus tibi ex
archiuo Serenissimi Electoris Bauariæ au-
tographi copiam: faciemus inspiciendi, fa-
ciemus legendi, & describendi potestatem.
Nihil ego tibi amplius offerre possum:
nec tu à me bonâ fide amplius desiderare.
Remo.

Remoue itaque hunc scrupulum. Verba hæc tolle, *si vnquam in rerum naturâ fuerit*. Fuit in rerum naturâ, & adhuc extat. Quid igitur nunc? *Concessum est*, inquis, *ad importunas Henrici Bauaria Ducis preces*. Quid ais? concessum est ad importunas preces Henrici Bauari. Quomodo id fieri potest? cum Imperator disertis verbis dicat, se easdem litteras donasse vtrique; hoc est, Henrico Bauaro, & Ludouico Comiti Palatino Rheni. Indulsi ergo ad vtriusque petitionem. Non solent enim Imperatores diplomata deferre, nisi petentibus. Sed perge. *Concessum est per subreptionem, & obreptionem*. Quid hoc est? De tabulis putas disputationem esse? De totâ re, de veritate ambigitur. Non fuit lis inter Henricum Ducem & Ottocarum Regem, non fuit iudicium, non fuit sententia, si obreptitiæ sunt tabulæ. Testatur tamen Imperator se in iudicio pronuntiasse. Testatur Ludouicus Palatinus ipse, se liti astitisse. Testantur viri summâ nobili-

bilitate, summâ auctoritate, religione, & fide. Reprehende istos signatores si potes, sceleris argue, atque infama; & tunc litem non fuisse concedam. Fortè inquires, non nego litigatum cum Ottocaro, ab Imperatore pronuntiatum non nego: sed tota quæstio est de illâ exceptione; *Electorum ratione Bavaria eis competere ab antiquo.* Hoc est quod impugno, hoc est quod obreptitium contendo. Quid ais? obreptitium est? Illud est fallaciæ signum. Sed quomodo hanc exceptionem conuincas obreptitiam? Vis in iudicium fallaciter obrepisse, an in diploma? In iudicium dices? Vltèrius quæro, in cuius iniuriam obreptio spectauerit? Vtrum Ludouici Palatini, an Ottocari Regis? Non potest Ludouicus Palatinus accepisse iniuriam, nisi vt semetipsum deceperit. Nemo enim alius quàm ille, cum procuratoribus Henrici Ducis hanc in iudicio proposuit exceptionem. Nulla igitur hîc obreptio est eius intuitu. Cuius ergo? Ottocari

cari Regis? Eius non intererat. Quin immo Ottocarus tunc meritò queri poterat, & aduersarios cauillationis arguere, si contendissent Electoratum Palatinatui annexum, ex quâ causâ, nullo colore, nullo prætextu obtendere ius poterat. Sed illo sæculo notissimum erat, Electoratum esse copulatum Bauariæ. Id sine calumniâ negari non poterat. Aliàs enim quâ fronte ausus fuisset Ottocarus Electoratum illum in quæstionem deducere Austriæ prætextu? Quis nesciebat Austriam à Bauariâ subtractam, recenter in Ducatum recessisse? Bonâ igitur fide actum est cum Rege. Dixerunt Bauari vti res erat, Electoratum esse Bauariæ annexum: statumque causæ in eo posuerunt, vtrum annexus esset parti Bauariæ, quæ pristinum titulum nomenque retinebat: an verò Austriæ, quæ pars Bauariæ esse desierat. Sed paullò pressius tecum agam. Obreptio nihil aliud est quàm latens, & fallax impetratio. Si latens non est, fallax tamen est, circum-
uentio

uentio est, non obreptio. Si latens est, fallax non est, legitima est impetratio. Omnis enim obreptio tendit in alterius iniuriam. Quod nemini nocet, obreptum non dicitur. Nihil hic actum est clam Ludouico: ergo non est illi obreptum. Nihil fallaciter actum est: ergo non est illi obreptum. Nihil contra eius voluntatem actum est: ergo non est illi obreptum. Quò igitur confugies, nisi vt dicas, hanc exceptionem irrepsisse in ipsas tabulas; hoc est, exceptionem istam non fuisse in litem deductam: in tabulas tamen sic relatam, tanquam fuisset in litem deducta. Non intelligis, cum hoc dicis, te diploma falsi accusare? Nonne disertis verbis continet, in litem venisse hanc exceptionem? Aut diploma falsi arguas, aut hoc in iudicio actum esse confitearis oportet. Falsum est diploma? Igitur optimus ille Imperator cum tot religiosissimis testibus, vel ipsi actuarij fuere falsarij. Non est, inquis, falsum diploma; sed obreptitium. Quomodo

modo obreptitium? Quod igitur mendacium continet? vbi tacendi fraude veritatem abscondit? Nisi alterutrum horum interuenerit, non potes obreptitium dicere *m.* Nihil autem Henricus Bauariæ Dux subticuit quod exprimere debuerat. Quid igitur? An Rudolpho Imperatori per mendacium persuasit hanc exceptionem in litem deductam? Nescis Bone Vir, profectò nescis quid dicas. Sententia ex actis in scripturam redigi solet, non ex informatione partium concipi. Iisdem comitijs diploma conscriptum est, quibus sententia lata fuit. Num Imperator, num tot testes non meminerant quid actum esset in iudicio? Si meminerant, fuere falsarij, qui id quod in lite actum non erat, scientes & prudentes actum esse testantur. Si non meminerant, quare non confugerunt ad acta? Quid multis? an clam Ludouico diploma conscriptum est? an clam Ludouico impetratum? Clam facere videri Cassius scribit

m d. l. 2. C.
si contr. ius
vel vtilit.
publ.

■ l. possidere
3. in fin. D.
quod vi aut
clam.

eum, qui celauit aduersarium, neque ei denuntiavit, si modo timuit eius contro- uersiam, aut debuit timere. Dein Aristo- putat eum quoque clam facere, qui celan- di animo habet eum, quem prohibiturum se intelligeret, & id existimauit, aut existi- mare debet, se prohibitum iri *n.* Potest'ne Henricus Dux clam impetrasse, qui Ludo- uicum non tantum non celauit; sed in fidem rei gestæ testem adhibuit? Nonne Ludouicus prohibere poterat? Cur igitur non contradixit, si putauerit plus scri- ptum, quam actum?

Immo, inquis, non consensit. Quomo- do non consensit? nonne suâ manu sen- tentiæ subscripsit? nonne suo sigillo ob- signauit? Vide sis, atque excute ipsas tabu- las vtrum inter signatores non numere- tur. Sed videamus, quâ ratione probes Lu- douicum Palatinum non consensisse. *Ma- nifestè liquet, inquis, ex iurata illâ transa- ctione, quæ XXIX. Maij Anno MCC LXXVII. inter prædictos fratres Henri-*

Henricum & Ludouicum de diuisione paterna hereditatis ita facta est, ut Ludouicus tanquam primogenitus Palatinatum Rheni, cum terris ad eum pertinentibus sibi precipuum haberet: Henricus autem possideret Ducatum Bauariae. Cuius tenorem transactionis refert auctor Apologiae pro iure vicariatus tempore interregni Palatino Electori competente, pagin. 47. Vbi inter cetera habetur, Ludouicum impetrandis illis litteris Rudolphi minimè consensisse: sed paratum fuisse, si eo nomine à fratre Henrico conueniretur, iure & iudicio sese defendere: Cui oblationi Henricus omnino acquieuit. Vis paucis ad hæc respondeam? Transactionem illam non agnosco. Cur ita? Non est instrumentum autographum. Quid igitur? Apographum est? non est verum Apographum: quia authenticum non est, solemne non est, auctoritatem non habet. Ergo falsum? An falsum sit nescio: falsi tamen suspicione laborat. At quâ? Audebis à me id quærere, qui Germanico idio-

mate concinnatum videas? Nunquid hoc est contra receptum morem illius sæculi, quo diplomata, & contractus inter Principes latino sermone concipi, & formari consueuerant? Dicis præterea in illâ transactione factam esse diuisionem inter Ludouicum & Henricum fratres paternæ hereditatis. Nunquid hoc est manifestè falsum? Si tum primùm diuiserint paternam familiam, què fit, quod in supradictâ sententiâ Rudolphi Cæsaris, Henricus tantum indigitetur Dux Bauariæ, Ludouicus verò Palatinus Rheni? Quomodo, oro te, conuenit, vt alter fuerit Dux Bauariæ, alter Palatinus Rheni, si non fuerit diuisa hereditas? Nonne ante diuisionem communis est tota familia, communes tituli, communes Principatus, communia territoria? Ista omnia diuisio separat, & suam cuique partem, suum cuique titulum assignat. Quod si audire Steronem velis eiusdem ætatis scriptorem, ille te erudiet quando hi fratres ad diuisionem prouocauerint.

uerint. Verba eius sunt in Annalibus o:

Anno MCCLV. Ludouicus & Henricus

o Edit. à Ca-
niffo.

*Duces Bauaria, circa Pascha suos inter se
diuidunt Principatus, & Henrico cessit no-
men Ducis cum maiori parte Bauaria:*

*Ludouico autem cessit superior pars Baua-
ria, cum Palatinatu Rheni. Vide quàm*

hæc cum transactione tuâ non consen-

tiant. Dicis anno MCCLXXVII factam

diuisionem per transactionem: Stero dicit

hereditatem esse diuisam anno MCCLV.

Quàm longo distant hæc interuallo.

Quàm graui morbo instrumentum labo-

rat. Sed hæc quanquam firma esse videam:

tamen ipse mihi satisfacere non possum,

nisi ex ipso quoque instrumento contu-

maciam tuam confodiam. Demus igitur

dicis causâ, transactionem illam veram ef-

se, & inconuulsam. Quid inde vis pro-

bare? Ludouicum Palatinum huic sen-

tentiæ non consensisse? Quid dicis non

consensisse? Quid ergo fecit dum liti asti-

tit? Dum suo ore excepit, Electoratum esse

Bauariæ annexum? Dum sigillo suo tabulas comprobauit? Quid volebat? Quid moliebatur? Ludebat scilicet in re tam seriâ. Non fuit tam leuis animi, qui suæ ætatis habebatur prudentissimus Principum, & Seueri nomen acceperat, vt hîc nesciret quid ageret. Iterum quæro quid tibi velis cum illâ transactione? Num ostendere Ludouicum non consensisse, vt diploma illud Henrico traderetur? Quid ad me, in id consenserit, necne, dum sententiam veram & legitimam esse concesserit? Dum Bauariæ annexum Electoratum confessus sit? Veram & legitimam esse sententiam apertè reuincunt verba transactionis. Quod si est ita: constat quoque Electoratum esse Bauariæ affixum: quia sententia manifestè demonstrat. Quid igitur volumus amplius? Sed si totum transcripsisses transactionis articulum, vnicuique facîle esset iudicare, quàm ad rem de quâ quærimus non attineat. Nunc verò cum quædam verba callidissimè omittas: quædam
autem

autem de tuo adijcias, nihil aliud studes, quàm more solito lectoribus imponere. Transactionis articulus ille sic refertur: *Item super priuilegio dato nobis Henrico Duci à Rudolpho Rege Romanorum & Principibus presentibus, super electione de quâ contentio fuit inter nos Henricum & Boemia Regem; profitemur quod nos Henricus non renunciamus repetitioni & restitutioni eiusdem priuilegij: & quod nos Ludouicus Dux non consensimus eiusmodi priuilegio, nec de nostrâ processerit voluntate: & super hoc fratri nostro, cum ab eo requisiti fuerimus faciemus iustitiam.* Vides, Bone Vir, quid ibi controuertatur? controuertitur non de sententiâ; sed de priuilegio, quod Henricus Dux inscio fratre impetrasse proponitur. Multùm interest inter sententiam, & priuilegium. Nihil aliud est priuilegium, quàm ius singulare. Quid autem est ius singulare? quod contra tenorem rationis, propter aliquam vtilitatem auctoritate constituentium introductum fuit.

p l ius sin-
gulare D de
legib.

fuit. *p* Quomodo hæc definitio sententiae conuenit, per quam regulariter ius non constituitur, sed dicitur? Tota quaestio inter Henricum & Ottocarum Regem facti fuit, non iuris. Quid ibi ergo contra tenorem rationis Imperator constituit? Quid contra tenorem iuris introduxit? Nonne ius dixit ex allegatis & probatis? Nonne Henrico & Ludouico Electoratum adiudicauit, quia possessionem suam legitime demonstraerant? Præterea Ludouicus Palatinus in sententiam consensit: negat se consensisse in priuilegium. Quæstio ergo ibi fuit de certo priuilegio: de sententiâ Rudolphi Cæsaris quaestio non fuit. Quo iure, obsecro, Ludouicus Henricum fratrem ab electione excludere poterat, qui iam in continuâ fuerat Electionis possessione? Nunquid Richardum & Rudolphum Imperatores elegerat? Nega hoc si potes, tenorem sententiae tibi opponam. Non potest proferri sanctius testimonium. Vis tamen planius? Audi quid dicat

dicat Stero in Annalibus. Anno, inquit, *MCCLVII*. Principes Regni pro eligendo Rege iamdiu habitis diuersis conuenibus, tandem definitiuum electionis diem in Octauâ Epiphania statuerunt in Francofurt celebrandum. Vbi dum quidam conuenissent, Moguntinus & Coloniensis Archiepiscopus, & Ludouicus Comes Palatinus Rheni, & frater suus Dominus Henricus Dux Bauaria, in Richardum fratrem Regis Anglia conuenerunt, & electus ab ipsis in die Ascensionis Domini apud Aquisgranum in Regem ungitur, & potenter in regni solio collocatur. Dominus autem Treuirensis Episcopus consentire nolens electioni prædictæ, literis fretus & auctoritate Regis Bohemia, Ducis Saxonia, & Marchionum de Brandenburg, elegit Dominum Alphonsum Regem Hispania. Audi denique quid dicat Eberhardus Steronis continuator & coætaneus: Anno Domini *MCCCLXXIII*. mortuo Richardo Romanorum Rege, Principes electores circa Octauam Sancti Michaelis, ad

*eligendum alium Regem in Francofurt con-
uenerunt, & dum omnes qui vocandi erant
interessent, præter Henricum Ducem Bava-
ria, qui & solennes miserat nuncios, & per
ratihabitionem suam eidem Electioni præbuit
assensum, electus est Rudolphus Comes de
Habsburg in Romanum Regem, postea in
Imperatorem consecrandus. Nonne hæc ad
verbum conueniunt cum supradictâ sen-
tentiâ? Sed obserua diligenter quod ait
Eberhardus? *dum omnes qui vocandi erant
interessent præter Henricum Ducem Bava-
ria.* Si Henricus Dux vocandus erat, Ele-
ctorem sanè fuisse necesse est. Quod si
ita est: quis dubitat Ludouicum Palatinum
hanc illi prærogatiuam nec voluisse, nec
potuisse eripere? Et proinde eo nomine
nullam amplius controuersiam motam
in supradictâ transactione? Iterum dico,
me nec veram esse transactionem conce-
dere: & si ponamus veram esse, tamen ad
sententiam Rudolphi Cæsaris trahi non
posse. Cur ita? Quia disertis verbis, nec
semel*

semel priuilegij meminit, sententiæ verò
nusquam. Sed quod illud fuit priuile-
gium? Extat libellus contra illum Apo-
logeticum pro iure vicariatus, quem tu
paullo ante allegasti. Nam vt scias, tota
illa Apologia ad verbum refutata est, ex
quâ tu officinâ omnia tua arma transum-
psisti, quibus Gevvoldum moliris confi-
cere. Auctor illius libelli, quisquis fuit,
priuilegium hoc in lucem protraxit, &
palam fecit. Cum conuenisset, inquit,
inter Ludouicum Palatinum & Henricum
Ducem, vt Henrico superstite communis
esset electoratus, eoquæ defuncto rediret
totus ad Ludouici liberos, Henricus Dux
postea in comitijs Augustanis priuilegium
quoddam impetrauit, vt ad eius quoque
liberos deueniret electio. Habuit enim
Henricus tres filios, Ottonem Ludouicum
& Stephanum, quem tu orbem decessis-
se falsò asseueras. Nec miror te id igno-
rare, qui de brodio iuris, vt aiunt, tantum-
modo sollicitus, cognitionem historiæ vi-

9 Annal.
Boic. lib. 7.

deris effugere. Hoc est ergo illud priuilegium de quo quæritur in supradictâ transactione. In hoc Ludouicus non consensit. Et meritò. Obreptum enim fuit Imperatori. Quippe clam aduersario contra legem pacti conuenti impetratum fuerat, & in alterius iniuriam concedi non poterat. Huc etiam forte spectat, quod Auentinus tradidit *q: Patruelles eius Otto & Stephanus bellum Ludouico, nisi contentus Palatini Regis cognomine titulum Boiaria nomini suo posthac desistat, indicunt. Qui ubi hæc accepit in Boiariam se confert: cuius aduentu territi aduersarij sunt. Nepotibus respondet, Principatum atque regionum diuisionem, non tamen dignitatis factam esse. Quorsum enim iuuenibus istis aduersus senem tanta contentio? An propter cognomen Ducis? Tanti'ne igitur existimabant Ludouicum non vocari Ducem Bauariæ, vt ex eâ causâ in bellum erumperent? cognato sanguine manus cruentarent? perfragem generis humani suum titulum ex alieno*

alieno nomine deletum irent? Quid aliàs eis ad magnitudinem deerat? Nonne eodem titulo in commune fruebantur? Aliquid aliud profectò suberat. Electoratus erat, qui petebatur, quem sine cognomine Ducis Ludouicus Palatinus, ad exemplum Austriæ, retinere non poterat. Vtcumq; autem hæc se habeant, in transactione illâ de vi pacti & priuilegij controuerti potuit: Vtrum autem Electoratus esset Bauariæ annexus controuerti non potuit, quod Ludouicus palam agnouerat. Vis ergo nunc scire quare Otto & Stephanus Bauariæ Duces, ab Electoratu exclusi sint? Nam id alibi videris quærere. Remoto priuilegio pactum præualuit. Secundum legem conuentionis Henricus tantum eligere poterat: liberi eius non poterant. Hinc Rudolphus & Ludouicus Lodouici Seueri filij, cum Ottone & Stephano diu rixati, Electoratum tenuere: communicatisque suffragijs Henricus Septimus ab vtroque electus est. Id quidem tu negas. Ego ta-

Supra pagin.
42.

tamen in probationem diploma exhibui. Sed tu diploma illud ad rem non pertinere contendis? Cur ita? *Quia*, inquis, *coniuratio est*. Quid ad me, sit coniuratio, dum vel ex eâ constet, Ludouicum Bauarum fuisse Electorem. Non volo hoc loco ostendere iustam vel iniustam fuisse conventionem. Hoc volo, Ludouicum Bauarum Electorem fuisse. Et hunc tu inter Electores non recipis, quem Rudolphus frater solemnibus tabulis Coelectorem agnoscit?

Nunquam, inquis, *penes Bauaros fuit ius eligendi Imperatores, ne penes Ludouicum quidem*. Quia post mortem Henrici Septimi cum quareretur de successore, Rudolphus Palatinus solus ad comitia processit, officium Electoris solus peregit, excluso fratre Ludouico, & admodum offenso, quod alium potius quàm se elegisset. Sed quid hoc exemplum ad rem pertinet? Scimus Ludouicum Bauarum ad comitia illa non accessisse, nisi postquam accersitus esset ad capescendum Impe-

Imperium. Rudolphum Palatinum tunc solum elegisse scimus quoque. Sed quæris, quare solus elegerit? Cur Ludouicus Bauarus ad hæc comitia accessum non habuit? Cur nullæ eius partes in electione fuerint? Suo se pacto ab electione excluderat. Si ius spectes, ad comitia ire poterat, & ferre suffragium: Elector erat. Si pactum conuentum, ire & suffragari non poterat: submouebatur enim ad tempus ope exceptionis. Hoc est illud pactum, quod duodecimo loco vobis Gevvoldus obiecit. Quale fuerit diploma ostendit, quod supra exhibui. * Summa
 eius est, vt electionis ius totâ vitâ Rudolpho cederet: post eius mortem perueniret ad Ludouicum Bauarum: utroque defuncto ex alterutrius liberis senior eligeret. Hoc pactum à te negari non video. Nam ad tabulas pacti nihil aliud respondes, quàm, *Principes omnes unius & eiusdem Electoralis familie habuisse olim ius suffragij in electione. Bullam tamen Auream*

* Pagina 46.

ream huic incommodo occurriffe. Sed quid
ais? Habuerunt omnes eiusdem Electo-
ralis familiæ Principes ante Bullam Au-
ream ius eligendi? Erant ergo omnes
Electores. Quippe non Elector esse non
potest, qui suo iure suffragium habet.
Habemus igitur quod quærimus, Ludoui-
cum Bauarum fuisse Electorem. Bullam
enim Auream antecessit, & Princeps fuit
Electoralis familiæ. Quare autem paullo
ante negasti Electorem fuisse, quod hîc
apertè confiteris? Annon sunt hæc con-
traria, omnes eiusdem familiæ Electoralis
Principes fuisse Electores, & Ludouicum
Bauarum non fuisse Electorem? Non te
pudet inter se pugnantia asseueranter pro-
mere? Expergiscere tandem, & cogita, te
causam apud viros dicere: ista deliramen-
ta tam manifesta sunt, vt ne puerorum
quidem aciem effugiant. *Sed Carolus*
Quartus, inquis, *huic occurrit incommodo*
in Bullâ Aureâ. Melius fileres de Carolo
Quarto cum suâ Bullâ. Scimus, scimus
quid

quid voluerit, & nos hoc scire, iam sciunt omnes. Nihil minus in animo habuit, quàm hoc incommodum. Quid enim? Iræ suæ litare studuit. Contra ius, contra fas, contra leges & consuetudines, ac maiorum mores, conatus est Electoratum deferre Palatinis quos flagrantissimè amabat, vt Bauaris eriperet quos hostiliter oderat. Hoc est quod voluit, huc respexit & collimauit; quomodo eò perueniret omnia in vnum consilia contulit.

Sed redeamus ad rem nostram. Occurrit ecce Papiensis transactio, * quam decimo quarto loco vobis Gevvoldus obiecit. Hanc quoque magno molimine laboras enervare. Sed difficulter loco suo mouetur veritas. Calumnia verò, sicuti fundamentum non habet; ita facilè cedit & euertitur. In hac autem transactione placuerat, Ludouici Imperatoris fratrisque eius liberos alternatim eligere. Adiecta est poenalis clausula, vt suo iure caderent, qui venirent contra conuentionem. Quid

* Exat. supr.
pagin. 52.

ad ista nobis respondes? Fidem diplomat-
matis non conuellis, non negas tenorem
transactionis. Quid igitur? Dicis non
valere transactionem cum pupillis initam
sine auctoritate. Dicis non valere poten-
tiâ extortam. Dicis derogare iuri publico.
Dicis denique nullum prorsus habuisse
effectum, quod Bulla Aurea totam vim e-
ius intregerit: quod Ludouicus Cæsar ab
eâ recesserit suâ voluntate. Hæc quidem
ingenti fiduciâ acervatim iactantur. Non
deest tamen quod reponam.

Primum aduersus illud, quod ais, non
valere quod cum pupillis actum est sine
auctore. Sit ita, non valeat, quod sine
auctore pupilli contrahunt. Nego autem
Rudolphi Palatini filios pupillos fuisse eâ
tempestate. Debebas hoc ante omnia per-
spicuum reddere, vt argumento locum fa-
ceres. Tibi enim non credimus, & mi-
ramur stultitiam tuam, quod in hanc are-
nam descenderis sine probatione. Potes
pupillos fuisse ostendere, necne? Si non
potes,

potes, euidens calumnia est, sine indicatijs id
 insimulare, quod probare nescias. Si po-
 tes, quare non facis? An ignoras, secun-
 dum iuris regulam probationem ei in-
 cumbere, qui dicit *r*, & alterius ætatem
 infirmat *s*? Nunquid præsumptio est pro
 contractu, donec illegitimus esse probe-
 tur? *t* Dicis transactum esse cum pupillis.
 Quasi verò ignorauerit Ludouicus Impe-
 rator, qui iurisprudentiæ operam Viennæ
 dederat, qui sapientissimos viros in consi-
 lio habuit, non valere quod cum pupillis
 contraheretur sine auctoritate. Et ta-
 men vis cum pupillis contraxisse. Quid
 hoc est aliud quàm vafrum, fraudulen-
 tum, & nequissimum facere, quem virum
 optimum, sanctissimumque Imperatorem
 fuisse testaris? Quo argumento conten-
 dis pupillos fuisse? Ætatem eorum expen-
 de: annorum numerum ad calculum re-
 uoca: profer qualiacumque indicia, si quæ
 habes, vt sub colore aliquo delitescere, &
 manifestam tuam calumniam adumbrare

r l. 2. D. de
 probat.

s l. cum te 9.
 C. eod.

t l. 25. D. de
 probat.

videaris. Habuerunt'ne legitimos tuto-
res? habuerunt'ne datiuos? Nomina eos
si habuerint. Neque enim verisimile est,
pupillos sine tutoribus relictos, qui cum
Imperatore sanguine proximo in gratiam
redierant: qui paterna bona, hoc est, opu-
lentissimam hereditatem beneficio eius fi-
sco detraxerant. Quid dices si adultos, si
maiorennes fuisse conuincam? Possem
equidem bono iure, & periculo, hoc ver-
bo contentus esse, *Nego*. Malo tamen
tricas omnes tuas euoluere: ne quis, vel
ideo tantum veras putet, quia obiectæ
sunt. Dicis cum pupillis contractum.
Qui potest? Nonne hæc transactio Pa-
piæ in Italiâ conuenit? Ita quidem. Quid
postea? Nonne Ludouicus Imperator in
Italiam proficiscens Rudolpho Palatino
Rheni ex fratre nepoti, Monachium &
Boiariam primam, suosque impuberes fi-
lios tuendos commisit? Disertis hoc ver-
bis Auentinus asseruit *u*. Quomodo igi-
tur Rudolphum illum impuberem potes
dicere?

dicere? Ergone Ludouicus Imperator Ba-
uariæ habenas pupillo credidit? Liberos
suos impuberes pupillo mandauit? Cre-
dat hoc quispiam potuisse fieri? Iam ve-
rò, Rupertus & Adolphus Rudolphi fratres,
nunquid Ludouicum patrum armati se-
cuti sunt in Italiam? Egregiè scilicet pu-
pillos facis, qui iam arma portare, in ex-
peditionem ire, hostem inuadere, & feri-
re poterant. Quid? Imperator optimus,
alienos pupillos in aciem duxit, qui suos
domi sub tutelâ reliquerat? Annon hæc
sunt clarissima indicia maiorennis ætatis?
Vis plura? Dic mihi, nonne Anno
MCCLXXVIII. Rudolphus Ludouici Cæ-
saris frater Machtildem Adolphi Imperato-
ris filiam vxorem duxit? Anno autem
MCCCXXXVIII. transactio facta est. Er-
go post quinquagesimum à nuptijs an-
num. Quomodo autem pupilli esse po-
tuerunt, nisi euincas, natu minimum in
lucem editum post trigesimum nonum
annum paternarum nuptiarum? Amplius

dicam. Anno Imperij sui decimo quarto Ludouicus cum nepotibus suis de Electoratu transegit. Anno Imperij eius primo, nepotes ipsi proiectum patrem in Angliam comitati sunt. Maiores igitur erant quatuordecim annis tempore transactionis. Infantiam enim egessos oportuit, cum simul in exilium traherentur à profugo patre. Aliàs enim infra pueritiam positi, matrem secuti fuissent in Austriam, non patrem trans Oceanum. Quod si puberes fuerint, nihil aliud exigimus. Non possunt enim irritare transactionem sacramento sancitam. auth. sacramenta puberum C. si aduers. vendi. Sed quid opus tot verba congerere in re clarissimâ? Satis ipse quoque vides frigere hoc pupillare argumentum, & ideo ad potentiam confugis.

Non valet, inquis, transactio, quæ per potentiam extorta est x. Bene hoc, & verè. Sed hæc transactio quemadmodum per potentiam extorta fuit? An quia cum

Impe-

x l. vlti. C.
de his quæ vi
metusue caus
gest. sunt.

Imperatore contracta? Si id putas, toto aberras cælo, & ius ignoras in quo versaris. Quid hoc est aliud, quàm rerum omnium commercium Imperatori eripere? Ipsum alijs legitimè obligari, neminem sibi obligatum habere posse? I nunc Bone Imperator, cum vicino tuo de finibus transige; non valebit tamen quidquid feceris. Quia non transigesti; sed extorsisti. Potentiam tuam vicinus extimuit. Vides quàm hæc sint absurda? Crede mihi, non sunt nulla, quæ cum potentioribus contrahuntur. Nullam enim dignitatem alicui ad iniuriam nocere oportet. *z* Quid ergo? quæ per potentiam extorquentur sunt nulla. Iam verò, quid est per potentiam extorquere? Si vera glossographi sententia est. *a*, per potentiam extorquere dicitur, qui in officio constitutus, vel metum infert, vel impressionem facit. Alterutrum horum videtur exigere, ut quid per potentiam dicatur extortum. Plurimum interest inter impressionem & metum,

z l. ad iniuriam 6. C.
cod.

a ad d. l. ultim.

b. Cuiac. in
not. ad l. pen-
ult. C. cod.

e. l. si dona-
tionis C. cod.

d. l. metum
C. cod.

tum, magnoque inter se discrimine dissi-
dent. Per impressionem facere, est ter-
rore officij adhibito aliquem concutere *b.*
Quidquid per impressionem fit, metu fit.
Sed cum dicimus aliquid metu factum,
tunc separamus metum ab impressione.
Illud enim in metu quærimus, vtrum ter-
ror mortis, vel cruciatus corporis, aut ca-
pitales minæ intercesserint *c.* Et hoc
duntaxat metu factum dicimus, quod ali-
quā eiusmodi concussione exprimitur.
Quippe facti atrocitatem metus desiderat.
d. Quid Ludouicus Imperator atrociter
egit? quam impressionem adhibuit vt per-
ueniret ad hanc transactionem? Exhibe
nobis ex historijs aliquod testimonium;
vel si testimonium non habes, indicium
aut vestigium exhibe. Exhibe, inquam
exhibe, tibi enim incumbit probatio.
Quid hoc rei est? Palatinos Comites Lu-
douicus concussit? Imperator Principes?
Dominus subditos? patruus nepotes? Qui
expulsâ alieni cupiditate clementissimus
fuit.

fuit, Palatinos fraudauit? Est hoc auribus animisque absurdum : est incredibile. Etiam atque etiam vide, quàm bonâ fide gesserit omnia : quàm facilem, quàm humanum, officiosum, & benignum, & mitem, atque liberalem suis se nepotibus præbuerit. Nonne quidquid Rudolphus Palatinus in Germaniâ possederat, in causam commissi per feloniam inciderat? Et quis vnquam dubitauit, quin meritò expulsus, bonisque exutus fuerit, qui in contrarijs castris steterat? Qui in Cæsarem & Dominum arma tulerat? Qui regnare cum pati non poterat; cum quo in ijsdem penatibus educatus, sub eâdem potestate constitutus, eodem lacte nutritus, in eodem denique utero, ex eodem sanguine coagulatus iacuerat? Quid? quem sine scelere odisse, sine flagitio deferere, sine parricidio violare non poterat, nunquid in exitium eius armatos coegit? nunquid in latere eius mucronem suum abscondere, animam scrutari, & per ipsa vulnera expellere

Hh

pellere voluerat? Et quorsum hæc omnia? Pro alieno Imperio; ne minor natus supra maiorem assurgeret. Veruntamen Ludovicus, fraternam morte auditam, O incredibilem animi mansuetudinem! O admirabilem clementiam! O dignum facinus, quod sæculis tradatur, & in exemplum veniat! auditam, inquam, fraternam morte, ultro ad se accersivit eius liberos, in gratiam & amicitiam recepit, paterna bona exclusis restituit. Vnum duntaxat Electoratum excepit, quem filijs suis statuerat peculiarem relinquere. Sed quid? cum per multos annos nepotes frustra supplicassent: cum pro his Fredericus & Leopoldus Austriaci intercederent, & precarentur: cum promissum tandem, ac sæpe dilatum, ut aliquando fieret, instarent, communem rursus Electoratum fecit. Et hæc est illa Papiensis transactio; si tamen transactio est. Sed nolo hic de nomine controversiam facere, & disputare de verbis. Sit transactio, sit quodcumque velis; non est tamen

tamen per potentiam extorta. Quid? hocine est metum inferre, hocine est impressionem facere, supplicibus liberis restituere quod suo crimine pater amiserat? Qui per potentiam extorquet, compellit aduersarium, vt aliquid det vel faciat. Fraternos liberos Ludouicus compulit? Est'ne hoc compellere, rogatum facere? precibus flexum in contractum descendere? Est'ne hoc compellere, de iure suo aliquid remittere, & quod totum retinere iustè poterat, partiri cum aduersarijs? Non est profecto, non est compellere; sed liberalitatem animi expromere. Dic ergo iam, quid extorserit? Non quæro vtrum per metum, an per impressionem, iustè an iniustè, hoc tantum quæro quid extorserit. Partem Electoratus? Sed Electoratus communis erat illi cum fratre ante feloniam. Iustè igitur partem retinuit. Suam tantum portionem sibi reseruauit. Proinde nihil nepotibus ademit. Omne quod fiscus fratri abstulerat, filijs restituit. Quàm

ergo iniuriam fecit? quæ spolia inuitis detraxit? quas exuias sibi applicuit? Annon solidum eis reddidit, quod ex paternâ successionē sperare potuerant? Omnes eiusdem familiæ Electoralis Principes ius eligendi ante Bullam Auream habuisse confessus es. Et est ita. Quid hoc est aliud, nisi communem fuisse Electoratum ipso iure Principibus omnibus eiusdem familiæ? Ut iterum quærere liceat, quid nepotibus suis Ludouicus extorserit, quibus nihil abesse vides, quod ante feloniam pater habuit. Communis erat Electoratus inter Rudolphum & Ludouicum fratres, tam ipso iure, quàm pacto conuen-
to. Communis rursus factus est per transactionem. Cur igitur aduersus transactionem tantopere insurgis? cur iniquitatis & fraudationis incusas? An quod electionem alternatim deferat, quæ secundum leges anterioris conuentionis ad seniore alterutrius familiæ spectare debuerat? Sed hoc incertum æquâ conditione sublatum.

com-

communione non tollit, læsionem non infert e. Veruntamen ne in hoc quidem ^{e l. i. C. de pact.} argumento satis fiducia videris ponere.

Pergis enim, & ais: *Pactis privatorum iuri publico non derogatur.* Nescio autem quid velis tibi cum istâ cauillatione. Iterum dico: superiori loco apertè confessus es, ante Bullam Auream eligendi ius promiscuum fuisse Principibus omnibus eiusdem familiæ. Huic autem iuri transactio non derogat, Nihil igitur contra ius molitur, aut tentat. Sed leges ipsas ambit, & sequitur, atque ad publicos mores se componit. Quippe spargit ius electionis inter Principes eiusdem familiæ, & quod per feloniam Rudolphi Palatini Comitiss commune esse desierat, liberis eius rursus communicat. Da mihi aliquod ius publicum, cum quo confligat, aut collidatur. Da mihi legem aliquam, cuius vim conuellat atque infringat. Dices Bullam Auream? Atqui hæc est nata post transactionem. Transactio

Hh 3 ergo

ergo non impingit in Bullam Auream :
Sed Bulla Aurea impingit in transactio-
nem.

Et ideo mox ad Bullam Auream, tan-
quam ad tutissimum asylum conuolasti.
Dicis hac lege publicâ sublatas esse vires
transactionis. Hunc nodum, quasi Gor-
dium, inextricabilem putas, nec sine ferro
posse dissolui. Sed non est necesse venia-
mus ad gladium. Tricas illas facilè dis-
soluam. Audiamus quid dicat Bulla Au-
rea. Eius hæc sunt verba *f. Ne inter*
eorundem Principum secularium Electorum
filios, super iure, voce, & potestate præfatâ
futuris temporibus, scandalorum & dissensio-
num materia possit suscitari, & sic bonum,
publicum periculosis dilationibus impediri,
futuris auctore Deo, cupientes periculis salu-
briter obuiare: statuimus, & præsentī lege
perpetuis temporibus valiturâ decernimus, ut
postquam ijdem Electores Principes seculares
& eorum quilibet esse desierit, ius, vox, & po-
testas Electionis huiusmodi ad filium suum
primo-

f Cap. VII.

primogenitum legitimum laicum: illo verò non extante ad eiusdem primogeniti primogenitum, similiter laicum, liberè & sine contradictione cuiuspiam deuoluatur. Defert, vt vides, Bulla Aurea Electoratum in futurum ad solum primogenitum, & qui prius diuiduus erat, indiuiduum facit. Ergo si ad vnum aliquem Principem spectauerit, qui plures reliquerit liberos, non habebunt amplius partem secundogeniti in Electoratu: sed totus perueniet ad primogenitum. Sed tamen quid si iam diuisus erat? non impugnat illam diuisionem. Non eripit secundogenito, vel ex eo natis suam partem, vt primogenito assignet. Loquitur generaliter de quolibet Electore, siue primogenitus sit, siue secundogenitus: siue ex toto, siue ex parte Electoratum possideat. *Postquam quilibet Electorum secularium esse desierit, non vult amplius diuidi ius electionis.* Ratam tamen habet præteritam diuisionem. Ius suum cuique relinquit, partem suam nemini

mini aufert. Sed in id ius quod quisque habet, non vult nisi primogenitum succedere, ne inter illos oriatur dissensio, & scandalum propter electionem. Causa igitur cur primogenito electionem deferat, est ista, vt euitetur dissensio & scandalum. Inter Ludouici & Rudolphi fratris eius liberos, nulla amplius poterat nasci dissensio, nullum scandalum. Res quippe à transactione modum acceperat. Conuenerat, vt vtriusque lineæ successores alternatim eligerent, nunc hi, nunc illi. Hæc igitur transactio rata manet: ita tamen, vt in posterum non eligant, nisi primogeniti alterutrius lineæ. Tota enim legis intentio est in posterum prospicere, futurisque tantum negotijs formam dare: in quibus habet plenam disponendi facultatem: cum nemini suum auferat, iniuriam nemini inferat. Nam præterita negotia retractare non potest, nec in ijs, quantumuis maximè velit, quidquam statuere inuitis his quorum interest. Excedunt

cedunt enim terminos potestatis. Iuris regula est : *leges & constitutiones, futuris dare formam negotijs: ad facta præterita non referri; nisi nominatim & de præterito tempore, & adhuc pendentibus negotijs, cautum sit* f.

Negotium de quo quærimus sine dubio præteritum fuit. Cur ita? quia per Papiensem transactionem formam acce-

perat g. Hoc enim Bartolus h alijque i

præteritum vocant, quod transactione, iuramento, solutione, & eiusmodi modis finitum est. Ergo Bulla Aurea eò usque

progredi non potuit, vt huic negotio formam daret & Papiensem intringeret transactionem.

Nulla enim lex porrigitur ad præterita negotia: tametsi id nominatim caueat.

Cautio enim ista ad præterita facta tantum pertinet pendente adhuc ipso negotio: ad præterita negotia non pertinet.

Quia inquiunt nostri, finito negotio ius alteri plenè & perfectè acquisitum est, quod inuito eripi nequit, ne absolutâ

quidem Principis potestate, nisi publica

necef-

f l. leges & constitutiones C. de legib.

g l. leges & constitutiones C. de legib.

h Ad l. omnes populi D. de iustit. & iur.

i Cyn. ad d. l. leges & constitutiones Panormit. c. vlt. de consuet. n. 93.

necessitas fortasse extorserit. Quid mirum? Inter prima iuris præcepta est neminem lædere. Immo summum ius est, neminem lædere. Quippe salus reipublicæ in eo constituta est, incolumem esse ciuium coniunctionem. Dirumpit autem humanam societatem, qui alterum spoliatur. Ergo hoc est contra naturam alteri aliquid detrahere, & magis, inquit Tullius *l.* contra naturam quàm mors, quàm paupertas, quàm dolor, quàm cætera quæ aut possunt corpori accidere, aut rebus externis. Quomodo igitur Carolus Electoratum Bauaris eripuit, cum naturâ repugnante fieri nequeat? Et tamen, inquis, fecit. Quomodo? cum nec voluerit, nec potuerit? Parum est voluisse. nisi potuerit: parum est potuisse nisi voluerit. Docete autem quomodo voluerit. Contra vos habetis iuris præsumptionem. Voluntas Principis semper talis esse præsumitur, qualem ius commune postulat *m.* Nihil prorsus illi placere creditur, quod non est cum

l. Officior.
lib. 3.

m. Treutl.
consil. 59. n. 4

cum iustitiâ coniunctum *n.* Docete ergo quomodo voluerit, & adferte indubitata-
tam probationem. In Bullâ Aureâ duo
sunt capita, quæ videntur stare à vobis;
Quintum nempe, & Septimum. In vno
Palatinus Archidapifer esse dicitur, in alte-
ro Elector: neutro tamen, Archidapifera-
tus vel Electoratus Palatino confertur.
Aliud est dicere, Archidapiferum & Ele-
ctorem esse; aliud Archidapiferum & Ele-
ctorem facere. Qui Electorem esse dicit,
de Electoratu non disponit; sed iam dispo-
situm esse significat, Qui Electorem facit,
confert illi penes quem ius non erat. In
supradicto Quinto capite Bullæ Aureæ, le-
gislator dicit Palatinum esse Archidapife-
rum, vt ostendat se illi hoc nomine Vica-
riatum deferre vacante Imperio. At verò
in capite Septimo dicit esse Electorem, vt
significet se primogenito eius deferre suc-
cessionem. Quippe in altero horum lo-
corum tantum disponit de Vicariatu: in
altero duntaxat de Electoratus successionem.

n Treutl. loc.
cit. n. 14.

Ergo hoc ipsum, quod dicit Archidapiferum esse & Electorem, mera est positio, cui innititur ipsa dispositio: siue, vt aiunt nostri, mera sunt verba narratiua, quæ per se non stant; sed propter aliud proferuntur, nullumque planè ius conferunt; sed tantum ponunt, ita rem se habere vt dicitur. Ideoque si de narrato postea principaliter controuertatur, fidem non faciunt vt supra ostendi *, nec coniunctam habent disponentis voluntatem, qui nihil aliud voluisse intelligitur, quàm id, de quo principaliter disposuit.

* Pagin. 93.

Quemadmodum autem dicemus Electoratum Bauaris voluisse adimere? Cum Bulla Aurea capite XIII. disertis verbis constituat: *Vniuersa privilegia, & litteræ quibuscumque personis, cuiuscumque status, præeminentiæ, vel dignitatis existant, vel à nobis, vel prædecessoribus nostris Romanorum Imperatoribus & Regibus, sub quibuscumque verborum tenoribus concessa vel concessa, non debent, aut possunt libertatibus, iurisdictionibus,*

bus, iuribus, honoribus, & dominijs Principum Electorum Sacri Romani Imperij Ecclesiasticorum vel secularium, aut alicuius ipsorum, in aliquo penitus derogare: Et si in aliquo derogent, reuocata & cassata, reuocata, & cassata censerì debent. Nunquid Stephanus Bauariæ Dux Ludouici Imperatoris filius, fuit Elector? Fuisse Electorem liquidò ostendimus. Ergo Bulla Aurea iuri eius non derogat. Ne dicas, Carolum Quartum non habuisse Bauarum pro Electore, neque de eo cogitasse. Non curo quid ille cogitauerit, opinione suâ deceptus fuit. Satis est, re verâ fuisse Electorem, vt hoc priuilegio comprehensum dicamus, quod Electoribus omnibus generaliter, sine personarum contemplatione indultum est.

Sed iam demus, Carolum Quartum ius suum Bauaris voluisse adimere per Bullam Auream: certum est tamen, non potuisse sine iustâ, & publicâ causâ. Et hoc

est decimum quartum argumentum quod à Gevvoldo vobis obijcitur.

Aduersus hoc quid respondes? *Verum est*, ais, *ne summum quidem Principem alicuius suum sine causâ auferre posse. Sed Ba- uariae Duces demonstrare non posse, se ius il- lud electionis ante conditam Auream Bullam ratione Ducatus habuisse.* Itaque conue- nit inter nos, tantum non licere Principi, vt rem suam possit eripere inuito domino sine causâ. Atqui ego Electoratum spe- ctasse ad Bauaros planum & perspicuum feci. Ab origine suâ Bauariæ annexum liquidò demonstraui. Per Bullam Auream ereptum iri Bauaris in confesso est. Et tu iustam ac publicam causam nullam alle- gas, nullam inuenis. Quid igitur restat, nisi vt fatearis, velis nolis, fecisse Carolum Quartum quod nec facere debuit, nec po- tuit? Et proinde sublata est tota quæstio, magisque indignandum hac de re, quàm disputandum est.

At enim addis, *Carolus Quartus sug- gulari*

gulari non posse, quasi in Bullâ Aureâ promulgandâ plus odio & amicitia, quàm iuri & equitati tribuisset. Notam eius esse pietatem, notam iustitiam, notam equanimitatem. Sed quorsum hæc pertinent? vt sciamus, inquires, fecisse rectè & legitimè omnia. Haberes forte quod in his tibi applauderes, si talem fuisse Principem posses ostendere, qualem repræsentas. Sed de Carolo Quarto quid dicam? Bonum fuisse Imperatorem? Quomodo hoc possumus dicere? cum Maximilianus Cæsar eius nominis Primus, appellauerit perniciosissimum? Ne me putes in eum inuehi & sine scripto loqui, commentator ad Ligurinum mores eius in publicum traxit, suis illum coloribus adumbravit. Cæterùm cum Bullam Auream condidit, Bauaros, vt fateris, hostiliter oderat, bellumque eis acerrimum indixerat. Cum Palatinis, vt fateris, amicitiam affinitatemque contraxerat. Quippe Rudolphi Palatini Comitum filiam vxorem duxerat. Veruntamen,

men, inquis, nihil odio detulit, amicitiae
& affinitati nihil indulfit. Quid? tu ne
putas suis hic cupiditatibus imperasse,
iram refrænasse, seipsum vicisse, qui sem-
per id egit, ut omnia potius haberet in po-
testate quàm affectus? Vis scire quàm
Pius fuerit? Specta quomodo peruenerit
ad Imperium. Non accepit illud, sed ra-
puit. Ut rapere posset, perfidus esse su-
stinuit. Quod autem rapuit, seruire coe-
git, & perdidit. Vis scire quàm iustus
fuerit? Specta quomodo Imperium ad-
ministrauerit. Cuius tota cogitatio à pu-
blicis commodis longissimè auersa, Bohe-
miæ suæ bonum tantummodo curauit. Et
hoc de illo quoque Maximilianus Cæsar
verissimè confessus est. Quot diplomata
perperam dedisse putandum est, si idem
Maximilianus nullum planè ratum ha-
buit, quod pater eius Fredericus Imperator
non approbasset? Vis scire quàm æqua-
nimus fuerit? Specta quomodo proces-
serit in hoc negotio. Non est opus plu-
ribus

ribus verbis, totam scenam supra aperui. Quid ergo ad rem, si Bulla Aurea, vt ais, assistentibus Electoribus, cæterisque Principibus lata sit? cum sciamus eis obreptum? Quid ergo ad rem, si Carolus Cæsar, vt ais, Imperialibus infulis insignitus, & diademate decoratus, pragmaticam illam sanctionem pro tribunali publicaue-rit? cum sciamus hunc ornatum, hæc decora vindictæ cupiditatem abscondere, non tollere. Quid ergo ad rem, si Ludouicus Romanus Ludouici Cæsaris filius confessus sit, vt ais, Electoratum esse Palatinatui annexum? cum sciamus coactum fuisse Carolo Quarto morem gerere, vt Marchionatus sui Brandenburgici inuestituram acciperet; vt auxilio eius possessionem recuperaret, vnde à Pseudovvaldemaro pistoris filio, subornato à Carolo Quarto, viribusque eius instructo expulsus fuerat. Quid ergo ad rem, si Bulla Aurea, vt ais, Electoratum Palatinis adscripserit? cum sciamus, nec iustè, nec legitimè factum, irrita & nulla hæc esse omnia.

Redeamus igitur ad nostram transactionem, à quâ nouissimè Ludouicum Imperatorem suâ sponte recessisse contendis, cum Imperio vacante Vicariatum Palatinis ex consuetudine debitum publicè edixit, Sed nos edictum illud falsum esse conuicimus supra. Nec est, quod inde tibi patrocinium quæras. Nihil enim habet Electoratus commune cum Vicariatu. Separata sunt officia, & prorsus distincta. Comprobatur exemplis, non vnum semper, & eundem habuisse possessorem. Et si cum Archidapiferatu copulatum fuisse concedamus, potuit Ludouicus Imperator ab Archidapiferatu diuellere, & Palatinis proprium facere: ita tamen, vt Archidapiferatus cum Electoratu maneret communis. Non sunt hæc coniugata naturâ suâ: sed Imperatoriâ auctoritate connexa. Eiusdem autem potestatis est separare, quæ coniunxerat.

Sequitur argumentum decimum quintum, in quo vobis opponitur, duorum iuris-

iurisconsultorum auctoritas, qui consulti ante annos amplius octoginta, cum hæc controuersia inter Guilielmum Bauariæ Ducem, & Palatinum Comitem acerrimè agitaretur, pro Bauaris respondere. Et qui illi? Fabius Arces à Neruia Romanus, & Nicolaus Eurardus Frisius, viri eruditione scriptisque clarissimi. Non mentiar, si Phœnices fuisse dixero sui sæculi. Non mentiar quoque, si viros optimos fuisse asseuerauero: vt scias, maturo sinceroque iudicio concessisse in has partes. Tu tamen dicis: *non esse nouum, vt qui circa causas versantur, vel opinionis errore decepti, vel minus rectè informati, aut etiam spe premij allecti, interdum etiam improbè patrocinentur.* Ita quidem non est nouum, apud malos, qui habent, vt ait Sallustius, loquentiæ multum, sapientiæ parum. Hoc tamen esset nouum, boni viri cum fuerint, gratiæ aliquid muneribusque concessisse. In bonum virum non cadit improbitas. E numero bonorum improbus ex-

pungitur. Qui vnum habet vitium, habet omnia. Malos ergo fuisse necesse est, si venalem stilum linguamque habuerint: si mercede polluerint sanctissimam artem. Malus tamen nemo præsumitur. Ideoque si malos viros fuisse velis, vel perperam instructos, ostendere debes, & tunc improbitatis, vel erroris accusare.

Frustra verò nobis hoc loco obijcis, quod Iustinianus in Nouella suâ constitutione LIV. conquestus est: *In quadam harum constitutionum nihil obscuritatis habente, motas esse quaestiones ab aliquibus, ex studio, & ad suam intentionem obscuritatem ei introducentibus.* Non disputamus hic, Bone Vir, de obscuritate legis: sed de constituentium voluntate & potestate. In confesso est, Bullam Auream Palatinis Electoratum adscribere. Quærimus, an legislator hoc voluerit, an potuerit. Ostendi noluisse, ostendi non potuisse.

Cur ergo, inquis, Bauari tam diu siluerunt? cur de Bulla Aurea statim ab initio

tio

tio non sunt conquesti? Nonne læsos se proponere, legumque auxilium implorare poterant? Huic obiectioni decimum sextum argumentum tacite occurrit. Coacti sunt Bauari, inquit Gevvoldus, tempori cedere, & locum iniuriæ facere. Quis est qui nesciat, Carolum Quartum erepturum fuisse fastigium Ludouico Bauaro, quod pactione seruitutis improbè redemerat, si explicandi sceleris habuisset instrumenta, tantumque potuisset, quantum voluerat? Quis etiam nescit, liberos eius hostiliter odisse, quia cupiditatibus eius aliquando obstiterant, & violentum illud auersabantur Imperium? Quod ius, quod æquum sperare Bauari ab illo poterant, qui in iugulum eorum intentus, magno strepitu bellum instruxerat? Eò perducta res erat, vt referre nihil possent, præter repulsam & contumeliam.

Fuit, inquis, Ludouicus Cæsar tam præclaris virtutibus ornatus, vt Caroli Quarti iras posset despiciere. Scio fuisse eiusmodi

Principem, qui non solum cum optimis conferri; sed etiam inter optimos numerari debeat. Sed quid hoc ad rem? Illa animi bonitas, quâ salutarem omnibus potentiam tractavit, securum eum saluumque præstitit. Magnam Procerum partem in societatem attraxit: inimicorum gladios in vaginâ continuit. Non ideo tamen Carolus Quartus, cum nocere non posset, odisse desierat. Impotens ille animus, summæ fortunæ imminens mansuescere non poterat. Hæc sanè causa fuit, quod ad Comititia illa Nurembergensia Bauari non accesserint; quod Auræ Bullæ non refragarentur; quod iniurias suas metu concoxerint; quod molliora tempora expectare maluerint, quàm in perplexo isto rerum articulo, ius suum frustra experiri. Satis sciebant non auferri, quod differretur; non perire, quod non perdiderant.

At, inquis, ius vestrum negligentissimè habuistis. Serò iam, & frustra querimini.

mini. Lapsu temporis est præscriptum. Responsum est decimo septimo loco ad hoc argumentum: nempe, cum malâ fide non currere præscriptionem. Illa, inquis, defensio me minimè mouet: *Vanissima est, & iurisconsulto indigna.* Modestè, modestè Bone Vir. Ita latra, ne tamen mordeas. Quæ est ista proteruia? quæ arrogantia? Scis quos petas? quos contemnas? quibus insultes? Illi ipsi sunt, illi inquam iurisperiti, quos honoris causâ paullò ante nominaui; quorum ingenio quotidie vteris; quorum scripta præsentibus admirabantur, nos reueremur, posterius suspicient. Hi sunt, qui malam fidem remouerunt à præscriptione: Vis te cum his conferre? Vis iudicium eorum tuum anteponere? Metire obsecro ingenium tuum, animi tui suppellectilem excute, vt intelligas quàm sit angusta: quàm altè supra te stent, quos cum fastu videris despicere. Negas ergo malam fidem nihil posse ad impediendam præscriptionem? Nego prorsus

prorsus, inquis, hoc casu, vbi non quæritur de longâ vel longissimâ præscriptione: sed de præscriptione immemoriali. Hæc enim se ipsâ contenta est; non eget adminiculo comitatus sine quo cæteræ præscriptiones non exeunt. Sibi ipsi viam sternit, titulum non requirit, bonam fidem non desiderat. Itane verò? bonam fidem non desiderat immemorialis præscriptio? Quare igitur Pontifex toties inculcat præscriptionem cum malâ fide nullo vnquam tempore procedere? / Putas ab illâ regulâ exceptam esse præscriptionem immemorialem? Pontifex tamen generaliter loquitur de quacumque præscriptione. Hoc mirum videtur tibi? Cur igitur Pontifex hoc constituit? Nunquid malitijs hominum voluit occurrere? Nunquid vitijs frænum iniicere? Huic rationi consentaneum est, præscriptiones omnes pares facere. Quis enim magis peccat, is qui decem, viginti, triginta, quadraginta annis alienum sciens possedit, an verò qui diutius?

l. c. ult. de
præscript. c.
possessor. de
regul. iur. in
6. c. vigilantibus
eod. tit.

tius? Procul dubio qui diutius. Crescit enim perseueratione improbitas, & quò longius fertur, magis intumescit, nec ante desinit, quàm mala fides dimittatur. Quid ergo hac in parte differt, longissima præscriptio ab immemoriali? Nihil inuenies. Putas tamen hanc cum malâ fide posse currere, illam non posse. Quid hoc est aliud, inquit Didacus noster *m*, quàm fomentum quoddam sceleribus adijcere? præsidium promittere alienum inuadentibus? quos tamen lex adeo odit, & execratur, vt plectere potius velit, quàm tueri, & plenam præstare securitatem.

m Tom. I.
relect. c. pos-
sessor de re-
gul. iur. in 6.
part. 2. §. 8. n. 5

Sed quoniam iure videris contendere, & nobis obijcis legum auctoritatem, necesse est paucis respondeam. Scæuola, inquis, dixit, *qui iurisdictioni præsumt, tueri debent possessiones, quibus auctoritatem vetustas daret: tametsi ius non probaretur.* Quasi diceret, non esse quærendum quo titulo habeantur, iusto an iniusto, bonâ an

n. l. si quis
diuturno D si
feruit vindic.
o. l. hoc iure
§. ductus. D
de aqua quot.
tid. & æstiu.

p. d. §. du-
ctus.

q. Molinæ ad
consuetud.
Parif. tit. 1. §
12. in verb.
præscription.
n. 17.

malâ fide: sed tantum, an diuturno usu
nacti sint possessionem n. Cur ita? Quia
inquit Pomponius o, *iure constituti loco*
habetur. hoc est, loco tituli & priuilegij.
Sed hoc secundum eundem Pomponium,
p. ita accipiendum est, si origo memoriam
excessit. Illa demum possessio præsum-
ptione iuris subnixa est, & perinde habe-
tur, ac si ab initio fuisset legitimè consti-
tuta. Ergo in supradictis iuris locis non
est quæstio de præscriptione q. Quomo-
do enim potest esse locus præscriptioni, vbi
non constat rem esse alienam? Præscriptio
est adiectio rei alienæ. Vbi res aliena non
est, ibi non est præscriptio. Aliæ sunt
partes defensoris in re suâ: aliæ in re alie-
nâ. In re suâ, dicit possessor suam esse
iure dominij. in alienâ, fatetur ipso iure
ad alium spectare; sed exceptione diutur-
ni temporis aduersarium submouet. At
verò si contendat se esse dominum: ius ta-
men suum probare non possit, iusto titu-
lo possedisse præsumitur, dummodo tan-

to tempore possederit, vt origo eius memoriam excedat. Et hoc est quod traditur in supradictis iuris locis. Quæstio est ibi de tituli præsumptione. Quoties enim non constat de initio possessionis, constituti loco habetur, & legitimus titulus præcessisse intelligitur *r.* Sed hæc mera est præsumptio. Ideoque si de origine appareat, aliter dicendum est. Præsumptio enim ex temporis vetustate introducta cedit veritati *s.* Et tunc, non habet aliud quo se tueatur possessor, nisi recurrat ad opem præscriptionis. Sed præscriptio est exceptio, quæ non datur malæ fidei possessori. An etiam si memoriam hominum excesserit possessio? Ita dico etiam si excesserit, secundum veram & communem sententiam, vt inquit Alexander *t.* Præscriptio enim illa cuius origo in lucem prodijt, non est immemorialis propriè dicta *u.* Immemorialem propriè dicimus, cuius origo obscura est. Si non sit obscura origo, tametsi excedat memoriam

r. Andr. de Iserni. & Matt. de Afflict. ad constitut. Neapolit. quadragenalem tit. de præscript. *s.* c. veritati distinct. 8. Molinæ. de vsur quæst. 18. n. 192.

r. Adl. cum alijs C. iure delib.

u. Philipp. Francus n. 15. & Doct. ad c. 1. de præscrip. in 6. Balb. de præscrip. 2. part. 3. part. principal.

quæst. 6. n.
24. Crauetta
de antiquit.
tempor. part.
4. § materia
n. 4. VVesen-
bech. confil.
103. n. 34.

* l. 4. C. de
præscript. 30.
vel 40. annor.

viuentium, memorialis est præscriptio,
non immemorialis. Eodem igitur loco
habenda est quo cæteræ præscriptiones:
quarum nulla ad exitum venit, cum à bo-
nâ fide seiungitur. Tuetur prætor vetu-
stissimam possessionem ope præsumptio-
nis cum de origine non apparet: nec re-
fragatur ei Pontifex hac in parte. Sed si
appareat de origine, nec tuetur Prætor ope
præsumptionis, nec Pontifex ope præscri-
ptionis quories cum malâ fide possessio
coniuncta est; tametsi ius ciuile ei refra-
getur x. Cedat enim necesse est ius ciui-
le Canonum sanctitati, vbi de peccato
quæritur. In summâ igitur, vetustas tem-
poris valet ad præsumptionem iusti tituli,
si de eo non constet: non valet sine bonâ
fide ad præscriptionem. Quid ergo? Po-
test'ne Bauarorum ius elisum esse tempo-
ris vetustate? Age verò, responde si tibi
videtur: vis vti vetustate temporis ad ti-
tuli præsumptionem, an ad præscriptio-
nem? Non potes ad præsumptionem, cum
de

de vitiosâ vestrâ origine constet. Non potes etiam ad præscriptionem, cum mala vestra fides palam arguatur.

Sed tu non curas malam fidem. Videntur tibi bardi & stupidi, qui dixerunt præscriptionem immemoriam non procedere cum malâ fide. Tolerabile utcumque esset, si diceres iurisperitorum auctoritati credere non oportere. Illud verò nullo modo ferre possum, quod clarissimos viros inscitiae atque stultitiae accuses. Quid? annon hæc sententia communi calculo recepta est? Scio quidem non deesse qui contradicant. Quid enim apud nos tam certum, ut omnibus placeat? quandoquidem ita comparatum sit, ut Academia unicuique liberum fecerit, exercere ingenium suum, vel ostentare. Eorum tamen neque tantus est numerus, neque tanta auctoritas, ut cum cæteris conferri possit. Paucos ego ad confutandam arrogantiam tuam in medium proferam. Dixit Panormitanus ⁊, idem quod nos dici-

⁊ Ad c. ult.
de constit.

a Ad c. cum
nobis de præ-
script.

b Ad c. i. de
præscript.

c Ad §. furti-
uæ Instit. de
actionib.

d Consil. 13.
n. 14.

e Consil. 146.

f De præscri.
2. part. 3. part.
princ. quæst. 6

g Loco supr.
citat.

h Loco supr.
citat.

i Decis Nea-
pol. 368. n. 10.

l Decis Nea-
pol. 4.

m Consil. 148
n. 183. consil.

267. n. 6. & 62.
consil. 279.

n. 12.

n Consil. 16.
n. 51. vol. 2.

o Consil. 9.
volum. 1. n. 8.

p Obseruat.
6. cent. 4. &
consil. 48. n. 17

q Consil. 55.
n. 117.

r Consil. 91.
n. 5.

s Commun.
opinion. lib.

5. tit. de præ-
script. con-

clus. 1. n. 55.

mus. Dixit Felimus *a* post glossogra-
phum *b*: Dixit Aretinus *c*, Antonius
Rubeus *d*, Crauetta *e*, Franciscus Bal-
bus *f*, Alexander *g*, Didacus Couuar-
ruuias *h*, Matthæus de Afflictis *i*, Ca-
pucius *l*, VVesenbechius *m*, Zasius.
n. Vulteius *o*, Mynsingerus *p*, Pa-
risius *q*, Guido Papa *r*, Antonius Ga-
briel *s*: dixerunt alij innumeri, & ta-
men omnes nomen sibi iurisconsulti vin-
dicant. Sunt ergo omnes bardi iudicio
tuo. Hoc quidem omnino non dicis: sed
quod dicis idem valet. Non possunt e-
nim indigni esse hoc titulo, nisi vt infani-
re dixeris, quod hunc sibi titulum imme-
ritò adscripserint. Iterum dico, quæ est
ista arrogantia? quæ temeritas, & impu-
dentia? Immo quæ est ista infania? Sed
ignoscamus hoc tibi, qui tam insignem te
iurisconsultum ostendis, quàm histori-
cum. Redeo ad tuum argumentum. Si
per errorem, inquis, de alienis fundis quasi de
communibus, iudicio communi diuidundo ac-
cepto,

cepto, ex adiudicatione possidere cœperim;
 longo tempore vsucapere possum t. Peracu-
 tum hoc tibi videtur. Sed isto argumento
 capiantur imperiti. Cum per errorem ar-
 biter communi diuidundo alienum mihi
 fundum adiudicauit, possum vsucapere.
 Quidni? habeo, inquit Accursius, titulum
 adiudicationis, & per errorem possideo
 tanquam meum, ignorans alienum esse.
 Quid igitur ad rem pertinet hoc argumen-
 tum? Potes nobis ostendere ex sententiâ
 arbitri vsucapi posse fundum alienum
 cum malâ fide? Hoc est quod quærimus.
 Negamus sine bonâ fide currere vsucapio-
 nem u, negamus currere præscriptionem.

l. si perer-
 rorem D. de
 vsucap.

* Instit de
 vsucap. in
 princ.

At subiicis; non sequitur Comites Pa-
 latini habuerunt scientiam illorum pactorum,
 quibus conuentum erat, ut ius eligendi Re-
 gem Romanorum utrique & Bauarica &
 Palatina familia esset commune, & euenien-
 te casu alternatim nunc Palatinus, nunc
 Bauarus solus eligeret: Ergo Palatini Co-
 mites contrarium vsurpantes, sunt in malâ
 fide.

*fide, nec ullâ etiam longissimi temporis præ-
scriptione sese tueri possunt. Quid ais non
sequitur? nonne illud in primis sequitur,
fuerunt in malâ fide: ergo non potuerunt
præscribere? cum supra à nobis effectum
sit, præscriptionem à bonâ fide non posse
disiungi? Aut malam fidem diluas necesse
est; aut non potuisse præscribere concedas.
Non fuerunt, inquis, in malâ fide quam-
uis habuerint scientiam supradictæ trans-
actionis. Quid ita? an quia non animad-
uerterunt pactum alternationis in transa-
ctione comprehensum? animaduverterunt,
& sæpius, & diligenter. An quia pactum
illud est obscurum vel ambiguum? fateris
esse clarissimum. Quare igitur? Quia, in-
quis, Comitibus Palatinis vitio verti non
debet, quod scientes prudentesq; publicam le-
gem, hoc est, Bullam Auream, private pactio-
ni postposuerunt. Hæc est defensio tua, quâ
malam fidem conaris abscondere. Verun-
tamen concessisti nobis, omnes eiusdem
Electoralis familiæ Principes habuisse ius
ad*

ad Electoratum ex promiscuâ Germaniæ consuetudine. Fateris esse de Electoratu transactum, eâ lege vt alternatim eligerent. Fuit igitur Bauarorum ius ante Bullam Auream radicatum: fuit auctoritate publicâ confirmatum: fuit priuatâ partitione stabilitum. Quomodo nunc excusabis Palatinos Comites à vitio, Bullæ Aureæ prætextu? cum nemo sit, qui nesciat tantam non esse Principis potestatem, vt ius suum alicui detrahare possit sine iustâ & publicâ causâ? Quæro an Palatini Comites hoc sciuerint, necne? si sciuerint, fuerunt in verâ, & vt ita dicam, positiuâ malâ fide. Si ignorauerint, laborauerunt errore iuris resistentis, & proinde in eâ fuerunt causâ, vt malæ fidei possessoribus pares habeantur. Regula enim iuris est, ignorantiam suam cuique nocere *x*: non prodesse acquirere volentibus *z*: in compendijs neminem excusare *a*: nunquam in vsucapionibus possessori assistere *b*. Quid ergo interest, sciuerint Palatini Comites,

x l. regula D. de iur. & fact. ignor.

z l. iuris D. eod.

a l. error D. eod.

b l. nunquã 32. in princ. D. de vsucap.

mites, an ignorauerint, non potuisse Principem Bauaris aliquid abstrahere, quod ipsis adijceret cum alieno incommodo; cum æquè veniam non mereantur? Debuerunt scire summam hanc esse legem, quam non populus iussit, non plebs sciuit, non prætor edixit, non senatus consuluit, non prudentes respondere, non princeps constituit, decreuit, vel præcepit; sed quæ à naturâ ipsâ profecta, à ratione dictata, à iure gentium propagata, omnium hominum animis suâ sponte se insinuat. Quid ais? non habuerunt Palatini Comites conscientiam rei alienæ? Quare igitur semper vixerunt in illâ animi anxietate, vt nihil magis formidarent, atque expauescerent, quàm ne Bauari ad repetendum ius suum aliquando excitarentur? Quare semper fuerunt tam solliciti, vt non solum vias omnes adituque præcluderent; sed etiam rimas omnes diligentissimè obstruerent, ne vllus amplius Bauaris pateret ad Electoratum accessus? Quid omnino non egerunt,

runt, quas non admouerunt machinas, vt ab introitu Bauaros excluderent? Primùm Rupertus Senior Comes Palatinus, cum nepote suo Ruperto Iuniore Adolphi fratris filio, de legitimâ Palatinorum tutelâ curâque conuenit, & à Carolo Quarto confirmationem postulauit. Quid sibi vult hæc conuentio? Quid? à legitimâ tutelâ excludit Bauaros. Quid ita? ne ad tutelam admissi reseruarent Electoratum iure retentionis. Quid actum deinde? Ludouicus Comes Palatinus Ruperti Imperatoris filius, à Sigismundo Cæsare possessionis suæ confirmationem postulauit. Et quorsum obsecro hæc confirmatio? ad excludendos Bauaros ab Electoratu; quamdiu superesset aliquis è Palatinorum familiâ. Breuiter; *hæc omnia*, inquit Freherus tuus c, *eò tenderunt, vt quamdiu illa Rudolphi & Ruperorum duraret progenies, Ludouicianis (hoc est, Ludouici Cæsaris successoribus) neque ad successionem Electoratus, neque ad tutelam legitimam ullus esset accessus.*

c in epistola
de suscepta.

sus. Nega iam si potes, Palatinos caruisse malâ fide, qui nusquam tuti, nusquam securi, tot artibus, tot machinis supplantare conati sunt Papiensem transactionem. Dico gradatim omnes fuisse in malâ fide, & ostendam. De Ruperto Seniore Rudolphi filio nemo dubitat. Ille enim cum Ludouico Cæsare Papiæ transegit, & sacramento suo sanxit. Successorem habuit in Electoratu Rupertum Iuniorem Adolphi fratris filium. Hic autem, nonne malam suam fidem palam prodidit, cum de legitimâ tutelâ cum patruo conuenit? Quis verò ei successit? filius eius Rupertus Imperator. Sed & hic vnâ cum patre patruoque supradictæ pactioni interuenisse traditur. Ponamus tamen non interuenisse: nonne paterna mala fides descendit in successorem vniuersalem? Quis deinde Electoratum excepit? filius eius Ludouicus Palatinus. Et hic ille est, qui à Sigismundo Imperatore confirmationem postulauit. Potuisset ne planiora malæ fidei vestigia

stigia imprimere? Electoratum postea filius eius suscepit Ludouicus nomine; sed & ad eum paterna mala fides cum hereditate deuoluta est. Illi ergo omnes, vt de sequentibus sileam, in quibus adhuc clariora emicant indicia, illi tamen omnes, vel suo vel paterno vitio continenter laborant, vsque ad Maximiliani Cæsaris ætatem. Quomodo igitur potuerunt præscribere? Scilicet Bullam Auream postposuerunt Papiensi transactioni. Quasi verò nesciamus quando Bulla Aurea in vsum venerit. Nego Bullam Auream Ruperti Imperatoris tempore firmatam fuisse. Audis quid dicam? Ruperti Imperatoris tempore Bullam Auream firmatam nego. Quæris vnde id acceperim? A Cuspiniano accepi, qui non dicit tantum; sed etiam asserit. Et sanè si rata fuerit eius auctoritas, quæ, malum, stultitia fuit, quod ad tot deinceps cautiones Palatini conuolauerint? Ignoraueruntne Bullam Auream? an de viribus illius dubitauerunt?

si ignorauerint, non sunt hoc titulo sub-
nixa ad fundandam suam præscriptionem.
Si de viribus eius dubitauerint, habuerunt
conscientiam rei alienæ, & malæ fidei
possessores fuerunt.

Denique ut veniamus ad argumentum
decimum octauum, nunquid Bauari assi-
duò vociferati sunt atque obtestati, suas
esse vices electionis secundum Papiensem
transactionem? Quid respondes ad ista?
Quid? opponis nobis sanctionem Bullæ
Auræ, quæ disertis verbis bonorum pu-
blicationem his minatur qui venirent con-
tra illas constitutiones. Hoc fulmine nos
deterres à querelâ, hoc metu proposito
auellere te posse confidis aculeum nostræ
persecutionis. At Bone Vir, nescis, non
venire eum contra leges, qui de iure suo
disputat? Repono tibi breuiter quod de
testamenti Papinianus respondit q: Si
testamentum, inquit, patris iure factum fi-
lius negauerit, quoniam de iure suo disputa-
uit, non iudicium impugnauit, retinet defun-

Eti

q. l. testamen-
tum 24. D. de
his quib. ut
indig.

Eti voluntatem. Eodem modo, qui non iure factam constitutionem contendit, poenâ legis non tenetur, nec amittit quod habet: quia legem non impugnat qui de iure suo disputat. Itaque oro te, atque obsecro, hanc curam nostri deponere. Noli pro Bauaris esse sollicitus. Responde tantum quid de his obtestationibus sentias. Paucis concede, aut nega. Nam si concesseris, malam fidem vestram habebimus in confesso. Si negaueris, instruemus nos ad probationem. Quid dicis tandem? *Nullum, ais, actum probari posse, per quem Palatinorum Comitum possessio fuerit interrupta.* Non hoc requiro, vtrum possessio vestra interrupta fuerit. Scimus vos hactenus vsurpasse ius electionis, non quia noluerunt Bauari licentiam illam interrumpere: sed quia multis ætatibus non potuerunt. Quomodo enim interrupissent? Vi & armis? Fas non erat. Iure & legibus? Quis modus? Quæ via? Quis iudex competens? Camera Spirensis? Nam

Nam vt demus cognitionem illam eò spectare: Necdum tamen supra Principes caput extulerat: necdum composita erant iudicia ad hodierni sæculi tranquillitatem. Illam Curiam, illud commune asylum Maximilianus Cæsar demum aperuit, vt haberet populus, vbi securè & confidenter stare, iusque suum deuoluere posset: Vbi legum administri & interpretes, sine metu potentiorum, sine respectu personarum, apertis ianuis vnumquemq; ad querelam admitterent. Antehac longè alia fuit iustitiæ facies. Principum controuersia ad Imperatorem deferrebantur. Hic causæ cognitionem suscipiebat, hic arbitrabatur, hic iudicabat. Sed à quo Imperatore ius suum Bauari sperare poterant? A Carolo Quarto? Non poterant. Hostis erat. In perniciem eorum inflammatus, omnem suam iram contulisset in iudicium. A VVenceflao? Non poterant. Multò deterior fuit patre, & hereditario odio Bauarorum imbutus. A Ruperto? Non poterant.

rant. Palatinus erat: aduersarius erat: causa eius agebatur: contra se nunquam tulisset sententiam. A Sigismundo igitur? Non poterant. Paterna acta erubuisset rescindere: cognatis suis Palatinis confirmationem indulerat: hoc præiudicio Bauaros damnauerat. Haftenus certè nihil æquè Bauaris proderat, quàm quiescere, cum nulli iudici non ad nocendum satis animi videretur. Et ideo, si nihil aliud præscriptionem vestram remoraretur, vel hoc solum impedimentum ad cursum eius retinendum sufficeret.

Superuenit quidem postea Fredericus Imperator, & post eum Maximilianus. Sed tunc Bauari (vt decimo nono loco vobis opponitur) discussâ formidine, intra protestationum cancellos se non continuere. Quid enim? progressi sunt longè vltèrius. Voluerunt admitti ad inuestituram Electoratus: simul etiam admissi sunt. Sed tu dicis inuestituram hanc simultaneam continere in se taci-

tam conditionem, vt tunc demum vocarentur Bauari ad Electoratum, si deficeret Palatinorum linea. Nego, nego. Pura est, & simplex. Conditionem istam non agnoscimus. Noster est Electoratus æquè ac vester. Communis est vtrique absque vllâ exceptione. Quis nos à communione distraxit? Quis nos Palatinis postposuit? Quis hanc vobis prærogatiuam dedit? Quis? *ius commune*, inquis, *Iste enim subalternus ordo succedendi, in maioribus dignitatibus lege vel consuetudine seruari solet: in quibus sic vicissim succeditur, vt quamdiu existit aliquis descendens ex primogenito, etiam si centesimo gradu distet ab ultimo defuncto, cæteris tamen agnatis præferatur.* Audio. Dicis descendentes à primogenito anteponi cæteris consuetudine vel lege. Recte, quando ipsi primogeniti lege vel consuetudine secundogenitis præponuntur. Aliàs si par sit conditio liberorum omnium, si cum primogenitis ipsi quoque secundogeniti succedant in dignitate, non possunt primo-

primogeniti plus iuris in successores trans-
mittere quàm ipsi habuerint. nec econtra,
plus iuris successores vindicare, quàm à
defuncto acceperunt. Quæro abs te,
vtrum Electoralis hæc dignitas ita delata
sit primogenitis, vt secundogenitis non
communicaretur? Quid dicis? fuit hoc
introduc-tum consuetudine vel lege? Si di-
cas consuetudine, tuo te gladio iugulas.
Afferuisti enim supra, ius Electoratus ante
Bullam Auream commune fuisse Principi-
bus omnibus eiusdem familiæ Electoralis,
ex promiscuâ Germaniæ consuetudine.
Si dicas lege: iterum quæro, quâ lege? Nam
ad ius commune confugere non potes,
quod iam consuetudo sustulerat. Legem
aliquam des oportet quæ derogauerit huic
consuetudini, quæ vim eius infregerit, &
ad ius commune successiones reduxerit.
Quæ est igitur ista lex? Bulla'ne Aurea?
Quomodo? Potuit'ne Bulla Aurea Bauaris
eripere, quod promiscua consuetudo eis
detulerat? Nihil igitur leges valent, quæ

¶ l. nec impe-
riale C. si per
vim vel alio
modo.

¶ Nouella io
de referenda-
rijs §. i. versic.
propterea.

¶ Menoch.
remed. recu-
perand. 8 n.
50. Crauett.

de antiquit.
temp. part. 1.

in princip. n.
50. cum seq.

¶ Doct. ad l.
unic. C de
prohib. se-
quest.

auctoritate Imperiali absentem de suâ
possessione deijci vetant? *r* Quæ negant
esse proprium Maiestatis alicui eripere
quod prius habuit *s*? Quæ ius suum ne-
mini auferri permittunt, ne absolutâ qui-
dem Principis potestate *t*, sine iustâ cau-
sâ, causæque cognitione *u*? Quæ fuit
hic iusta vel publica causa, vt eriperetur
Electoratus Bauaris? Quasi verò publicè
interfit, vtrum Palatini eligant Imperato-
rem, an Bauari. Quasi verò ex commu-
nitione Electoratus, scandalum aliquod pu-
blicum, aut comitiorum impedimentum
oriri possit, cum ex Papiensi transactione
vnus tantum suffragium conferat. Qua-
re noli mihi opponere auctoritatem
Bullæ Auræ priusquam ostenderis iu-
stam causam. Nec dicas conceptam ef-
se in concilio Principum, nisi id quo-
que docueris, factam esse cum causæ
cognitione. Hæc omnino necessaria est,
vt quis detrudi possit de suâ possessione.
Quin immo, non sufficit strictim atque
cursim;

cursum, & vt ita dicam, de plano interpo-
 sitam. Plena & sufficiens exigitur. &
 Nec præsumitur ex temporis vetustate:
 sed probanda est legitimis testibus z, vel
 constare debet ex actis a. Cum ergo ni-
 hil horum à vobis doceri possit, iustè ac
 legitimè fecerunt Fredericus & Maximi-
 lianus Imperatores, quod hac in parte Ba-
 uaros Bullæ Aureæ non alligauerint, libe-
 rosque esse iusserint, ex quo admiserunt
 ad inuestituram.

At enim, ais, per inuestituram non tra-
ditur possessio. Esto. Nunquid tamen in an-
 tiquis feudis ius confirmat b, licet alius
 incumbat iniustæ possessioni c? Fateor
 vos possessionem nostram per iniuriam
 interuertisse. Quid inde? non contendi-
 mus hîc de recuperandâ possessione: sed
 de remouendâ præscriptione. Dicimus
 diuturnam istam possessionem hac in re
 prodesse vobis non posse: quia mala vestra
 fides tam plana & perspicua est, vt nullo
 colore, nullo titulo, nullo prætextu queat

x Ias. ad l. iu-
 dices n. 2. & 3.
 C. de iudic.
 Dec. ad l. non
 videtur §. qui
 iussu D. de re-
 gul. iur.

z Panormit.
 ad c. 2. n. 22.
 de sequestr.
 possess. Alciat.
 de præsumpt.
 reg. 1. præ-
 sumpt. 9. Me-
 noch. remed.
 recuperand.
 15. n. 405.

a Panormit.
 loc. cit. n. 8.
 Menoch. re-
 med. recupe-
 rand. 8. n. 26.
 27. & 50.

b zas. consil.
 1. n. 24. lib. 1.
 c Tiraq. n. 15.
 & 16. declarat.
 7. part. 5. in
 tract. le mort.
 saisit. le vis.
 VVesemb.
 consil. 1. n. 49.
 volum. 1.

adumbrari. Habuistis semper in potestate, semper in manibus, semper ante oculos Papiensem transactionem. Hæc animum vestrum perpetuò lancinauit, hæc conscientiam vestram continenter vellicauit & pupigit. Maiori tormento possedistis Electoratum, quàm intraistis. Cum audiretis ex aduerso interpellantes atque obtestantes Bauaros, suas esse vices in electione, ista vox, iste clamor, ista vociferatio noua semper vulnera conscientia vestrae inflixit: vsque adeo, vt arbitraremini, has maculas, has cicatrices, hæc vlcera non aliter quàm Sigismundi Cæsaris confirmatione potuisse sanari. Vidistis deinde Fredericum Cæsarem, vidistis Cæsarem Maximilianum, Bauarorum ius confirmasse per inuestituram: & per consequens hac in parte irritasse Bullam Auream, fundamentum vestrae defensionis. Quomodo igitur alieni iuris ignorantiam potestis obtendere? Quomodo à malâ fide excusabimini?

Hæc

Hæc quidem strictim, atque obiter à me dicuntur, prætermisâ illâ morositate disputationis in vtramque partem, quod satis sollicitè, satisque accuratè, atque enucliatè ante me fecerunt, quibus propositum fuit hoc in negotio consilium præscribere. Paucis verbis malam vestram fidem notaui, quod satis esse putarem, si argumentorum impetum frangerem.

Progrediamur igitur ad vigesimum argumentum, vt sciamus quæ consecuta sint postea. Carolus Quintus Maximiliano successit. Forte eâ tempestate Comes Palatinus in comitijs Spirensibus anno MDXLIV. inuestituram petebat. Sed Guilielmus Bauariæ Dux se opposuit, & ius suum acerrimè vindicauit. Acta res est magnâ contentione: nulloque modo componi poterat: propterea quod hic nolebat iuris sui iacturam facere: ille alternatiuâ electione contentus non erat. Carolus Quintus publicis negotijs distractus, cognitioni causæ vacare non poterat. Itaque

Itaque vtrumque sic à se dimisit, vt Palatino quidem inuestituram traderet: Bauaro autem publico rescripto pollicitaretur ius eius mansurum saluum & integrum, nullumque inde damnum aut præiudicium sensurum. Bone Vir quid tibi videtur? Non putas frænatum fuisse cursum præscriptionis? Prudentes sanè credunt præscriptionem interrumpi per quemlibet actum, siue realem, siue verbalem ex quo colligi potest nostra contradictio *d.* Quid contradictione Bauari manifestius? Non importat conscientiam rei alienæ? Quomodo excusari potest Palatinus Comes, qui in potestate habuit Papiensem transactionem, ex quâ iustitiam contradictionis intelligere poterat? Sed omittamus paullisper malam istam fidem, quæ nunquam adeo aliena & remota fuit à Palatinorum animis, vt memoriam eius Papiensis transactio non reuocauerit: Nonne tamen Imperiale hoc rescriptum præscriptionem impedit? Potuistisne præscribere

f. Balb. de præscript. 3. part. 6. & ult. part. quæst. 4. n. 40. per c. auditis & ibi Innocent. n. 5. de præscrip. & idem fufius inc. cum Ecclesia futrina post gloss. de caus. possess. & propriet.

bere vbi Princeps præscriptionem inhi-
buit? Quis est qui neget, posse Principem
tollere præscriptionem, & actiones tem-
pore exituras, perpetuas facere? Constans
est interpretum sententia *e*, Principi
non permitti derogare iuri, quod natu-
ralis ratio; hoc est, ius gentium alicui de-
tulit, veluti iustus & legitimus contractus:
ne quidem absolutâ potestate, nisi fortè
id extorserit necessitas publica, cui leges
omnes seruire necesse est. Controuer-
sum est, an derogare possit iuri, quod
per ciuiles actus; hoc est, sententiam,
vsucapionem & similes alicui competit.

e Ad ultim.
C. si cont. ius
vel utilit. pub.

f At verò in eo ferè omnes consentiunt,
auferre posse ius futurum atque alteri nec-
dum acquisitum *g*. Et proinde ex solâ
& liberâ voluntate, absque aliâ causâ im-
pedire posse cursum præscriptionis *h*.
Quid ergo adhuc confugis ad hanc exce-
ptionem, cum disertis verbis rescripti sub-
latam videas?

f Doct. ad l.
ult. C. si cont.
ius vel utilit.
publ Couuar.
tom. 1. relect.
c. possessor.
part. 3. §. 1.
g Doct. ad l.
leges & con-
stitut. C. de
legib. Decia.
consil. 269.
colum. 14. Sa-
uell. consil.
135. n. 7
h l. præscript.
C. de operib.
public. Georg
Eurard. consil.

At tu negas, illud rescriptum.

Oo

Non
miror

60. volum. 1.
n. 37. Angel.
ad l. Lucius D
de cuius &
ante cum Al-
ber. & Odo-
fred. ad l.
quoties C. de
precib. Imper
offer. Panor-
mit. consil. 84.
quod refert &
sequitur Pa-
ris. in c. 1. n.
25. de præ-
script. Paul.
de Castro ad
l. cum here-
des in princ.
D. de acquir.
poss. Alber.
Brun. consil. 1.
vers. 2. ad
prædicta.
Curt. Iuni.
latissime con-
sil. 1. n. 18 &
19. & consil.
157. n. 18. De-
ciu. ad c. quæ
in Ecclesiarum
n. 25. de con-
stit. Bart. ad
auth. quas
actiones C. de
sacrosanct.
Eccles. n. 11. &
ibidem Bald.
Fulgos. & Iaf.
n. 31.

§. sed &
quod Institut.
de iure gent.
natur. & civil.

miror. Hunc enim morem tibi solem-
nem video, ut omnia nostra rescripta infi-
cieris, à quibus causam tuam premi exi-
stimas. Securus esto, quærendum non
est è Germaniâ. Extat in Archiuo Baua-
rico, copiam eius in promptu esse, nec ipse
ignoras.

Et ideo deinde addis, *si forte proferri
possit, non esse rescriptum publicum.* Quid
dicis? non est publicum? Cur non est pu-
blicum? *Quia, inquis, non est emanatum
sedente iudice pro tribunali, auditis partibus,
& causâ cognitâ.* Egregia sanè ratio, &
iurisconsulto digna. Adeone legum pra-
xim stilumque ignoras, ut nescias quo-
modo Imperialia rescripta emanare so-
leant? Quis vnquam in rescripti impe-
tratione cognitionem causæ pro tribuna-
li exegit? Esetne hoc rescriptum, an
decretum? Nihil putas interesse inter
rescriptum & decretum? Iustinianus ta-
men hæc separauit 1. Rescriptum, in-
quit, est, quod Princeps per epistolam con-
stituit:

stituit: decretum, quod cognoscens decreuit. In decreto igitur exigitur cognitio causæ *l.*: in rescripto autem nequaquam: sed sola Principis epistola, nutusue sufficit. Iudex verò ad quem dirigitur, vel coram quo in litem profertur, admittere potest, vel refutare *m.* ex iustâ causâ, auditis his quorum interest. Quid ergo est, inquires, rescriptum publicum? Dicam. Quod munitum est sigillo Principis *n.* Quare publicum? Quia maiorem habet quàm tabellionis instrumentum auctoritatem *o.*

l. *l.* ult. C. de legib.

m. *l.* 2. C. si contr. ius vel utilitat. publ.

n. Felin. ad c. post cessionē n. 9. de prob. VVesenbech. consil. 331. n. 94. volum. 7.

o. Crauett. de antiquit. temp. §. 2. n. 27.

Sit ita. Veruntamen ais; *hoc rescripto nihil aliud datum esse, quàm ut Duces Bavaria iudicio agant cum Comitibus Palatinis, si quod ius sibi competere putauerint.* Noli obsecro delitescere in tam frigida & ieiuna exceptione. Non vides quàm sit hoc absurdum? Dicis concessam tantum esse Bauaris agendi facultatem. Quasi non potuerint agere sine rescripto. Non habebant igitur actionem iure constitutam?

Tam meherculè, quàm vos possessionem. Quid ergo fuit opus principali rescripto, ut ius suum iudicio experirentur? Crede mihi, longè aliud actum fuit. Institerat Bauarus, ut cognitionem causæ Cæsar susciperet, ne si differretur, euanesceret actio tempore exitura. Rescripsit Cæsar ius ei saluum manere & integrum. Quid hoc est aliud, quàm præscriptionem tollere? Nonne perinde est, ac si dixisset, ne sis sollicitus de præscriptione, actionem ego tuam perpetuo? Aut hoc sensisse fatearis necesse est, aut circumscripsisse Bauaros, aliudque egisse, aliud simulasse. Sed isti mores in Cæsarem non cadunt, qui beneficium nemini suum vult esse captiosum.

¶ I. Paulus
D de stipulat
prætor.
¶ Specul. de
rescrip. præ-
sent. §. ratio-
ne n. 12.
¶ Clem. vnic.
derer per-
mutat.

p Adiuuari enim nos beneficio Principis, non decipi conuenit *q*: Nec eo uten-
tibus oportet illudere *r*. Quid aliud
dicis, quàm illufum esse Bauarum à Cæ-
sare, cum rescriptum hoc, relictâ præscri-
ptione, nescio quò transfers, nec consilium
eius qui rescripsit, nec rationem intueris.

Sed

Sed tu sententiam Principum non expendis: & ideo nobis etiam obijcis, quod Imperator Anastasius *s, nullum rescriptum, nullam pragmaticam sanctionem, nullam sacram annotationem, quæ generali iuri aduersa esse videntur, in disceptationem litigij patiatur proferri.* Nescis profectò quid sibi voluerit hac constitutione. Quid enim? Nulla igitur priuilegia Princeps concedere potest? Si hoc ei liceat, vt sanè licet, quomodo in litem legitimè proferentur? cum sint introducta contra tenorem iuris generalis? *t* Quare iudices non reijciunt, si Anastasiana lex rescripta omnia generali iuri aduersa, reijcere iubeat? Dices priuilegia excepta esse ab istâ constitutione? Atqui rescriptum Bauaricum merum est priuilegium. Quid ergo? Dices cætera priuilegia in litem proferri posse, hoc non posse? Quæ est ratio differentia? Quid interest inter hoc & cætera priuilegia? Iterum dico, nescis quid sibi voluerit hac constitutione Anastasius Imperator. Vis

In l. ult. C. si cont. ius vel vtilit. public.

l. ius generale C. de legib.

scire quid voluerit? Rescripta contra ius generale reijci iubet, ex quibus non apparet generali iuri Principem derogare. At verò si adiecta sit rescripto clausula, non obstante lege *u*, vel si ex facto ipso constet, petatum esse contra tenorem iuris generalis *x*: Breuiter, si manifestum sit, scientem & prudentem Principem contra legem voluisse rescribere, & generali iuri derogare, vt singulari locum faceret, non est in potestate iudicis, non dico superbè, & contumeliosè reijcere; sed ne leniter quidem, & quàm posset mollissimè ac verècundè repudiare: nisi aliquo fortasse vitio laboret, vel ius naturæ conuellat, aut potestatis limites egrediatur. Parendum aliàs, & obsequendum est. Haftenus tamen, vt magistratui liceat certiozem Principem facere, damnosum esse quod præstitit, & alteram expectare iussionem *z*. Quid sentis de hoc rescripto? dices irritum esse, cum nullum vitium possis exprimere? Dices ius gentium infringere, cum

u Docto. ad l. ult. C. si cont. ius vel vtilit. public. *x* Cyn. & alij add. l. ult. Innocent. ad c. præsentis de rescrip. in 6. Ioa. Andreas ad. c. nonnulli *x* de rescript. Panor. mit. ad c. adhæc. sumus n. 7. *x* cod.

z Nonell. 17. cap. 4. Nonell. 137. §. 6. Bald. ad l. puniri C. si cont. ius vel vtilit. public. Castr. i. aliet. & Iaf. ad l. ult. C. cod.

cum nemini suum auferat? Dices Principis potestatem excedere, cum præscriptio iure permittente tolli possit? Dices non derogare iuri generali, cum ex ipsâ facti circumstantiâ appareat, eo fine petitum, vt sisteret cursum præscriptionis? Atqui hoc peti non potest, nisi & illud implicite petatur, vt remoueatur obstaculum iuris generalis, ex quo ipsa præscriptio profiscitur. Quid ergo dubitas remotam esse in futurum præscriptionem?

Nam de præterito tempore non laboro. Affatim textum illum præscriptionis retexui, tibi que, ni fallor, abundè satisfeci. Et si quo adhuc scrupulo tenearis, adijce nunc si placet, quod Palatini Comites pacto cum Bauariæ Duce anno MDXXIV. conuento, purè & simpliciter comprobauerint Papiensem transactionem. Ex quo certè illud sequitur ministerio eius sublatam esse omnem præscriptionem: quemadmodum vigesimo primo argumento vobis opponitur. At hic
statim

statim nobis occurris, ac respondes, confirmationem illam non complecti pactum alternatiuæ electionis in transactione comprehensum: & causam adfers, quod Bullæ Aureæ; hoc est, legi publicæ priuatis pactationibus non potuerit derogari. Desine obsecro hoc dicere. Neminem puto deinceps inuenies tam dementem, qui arbitraturus sit, Bullam Auream hac in parte inter leges publicas stare posse, quam tot telis eo loco deiecimus, cui argumenta omnia detraximus, & nullam ab initio fuisse ostendimus. Aut aliud adfer, aut concedas, non posse quidquam exemptum videri in generali confirmatione, de quo nominatim non conuenit.

Hæc tandem sunt argumenta, quibus Electoratum Bauaris Gevvoldus asseruit, tam mehercule vera & solida, quàm falsa & futilia omnia quæ contra blaterasti. Noster igitur est Electoratus, nostra est hæc hereditas, nostrum patrimonium. Et ideo Carolus Quintus anno MDXLVI. cum
Acatho-

Acatholicis Principibus decernere coactus, & pectus eunti Imperio fortunam suam opponere, pollicitus est restitutum se Bauaris Electoratum sine causæ cognitione. Ita inquis, sed addidit exceptionem, nisi Palatinus ad religionem Catholicam, & obedientiam reuerteretur: atqui Palatinus ad obedientiam reuersus est. Respondemus hanc exceptionem tantum respicere modum restitutionis. Dixit se restitutum sine causæ cognitione eueniente conditione: tacite insinuans, restitutum etiam se conditione deficiente; sed cum causæ cognitione. Impetrauerit igitur veniam Palatinus, in gratiam cum Cæsare redierit: iudicauit tamen Cæsar Electoratum deberi Bauaro, tametsi essent, qui proximiori lineâ agnationis Palatinum attingerent. Spectandum est, non quid Cæsar fecerit; sed quid eueniente conditione æquum esse iustumque duxerit: & vt tanquam iurisconsultus loquar, attendenda est mens, non euentus: quæ vtique non

alia fuit, quàm præferendum esse Bauarum cæteris omnibus. Consequenter cum Fredericus Comes Palatinus in maiorum mores relapsus, atque etiam atrocius aliquid ausus, iure suo exciderit: dicendum est, iure meritoque fecisse Augustissimum Cæsarem Ferdinandum Secundum, quod dilatum, quasi promissum, tandem impleuerit, & Caroli Quinti iudicium secutus, Electoratum eò restituerit, vnde publicus error olim abstulerat. Quamuis aliàs ex enormi crimine aduersus dominum commisso, reuertatur feudum pleno iure ad ipsum dominum: ita vt de eo pro arbitrio suo possit disponere (quâ de re extat vberima & doctissima Dissertatio, ad confirmandum ius nostrum anno 1632. in lucem missa) hîc tamen, si verum volumus, nihil Bauaro Cæsar dedit. Rem domino suam restituit, vacantem possessionem proprietario assignauit. Dic enim quidquid potes, & quantum potes, & quàm eloquenter ac magnificè potes, nostra

nostra tamen hæc est gemma, quam Otto Tertius Bauariæ inseruit. Ex illo in possessionem venimus, ex illo incumbimus. Frustra laborauit Carolus Quartus inde eximere. Quidquid fecit, efficere non potuit. Stabat secura & immota supra culmen potestatis. Eò usque suprema potentia manus porrigere non poterat. Nihil legitime, nihil solemniter, nihil ordine factum est. Non fuit illud iudicium, vis fuit. Summâ cum iniuriâ Bauaros eiecit, vt nullo iure Palatinos induceret. Flagitiosum est vestrum initium, iniustus progressus, tota denique vitiosa possessio.

F I N I S.

CENSURA

ELECTORATVS Bauaricus à Nobili Clarissimo & Amplissimo Viro ac Domino, NICOLAO BURGVNDIO Iuris Vtriusque Doctore, Cæsareæ Maiestatis, Serenissimique Electoris Bauariæ MAXIMILIANI Consiliario & Historiographo, Comite Palatino necnon Codicis in hac Alma Vniuersitate nostra Ingolstadiana, Professore Ordinario conscriptus, nihil Catholicæ Religioni aduersum, nihil bonis moribus contrarium: Sed multum antiquitatis curiositatis, venustatis & doctrinæ complectitur, scrupulosque omnes discutit, qui suspectum hætenus Electoratum facere poterant, ideoque dignissimus mihi videtur, qui prælo committatur, & ad manus doctissimorum Virorum perferatur.

IOANNES FORNERVS SS^x. Theologiae, & Canonum Doctor, Professor & pro tempore Rector, nec non Theologicæ Facultatis Decanus.

NICOLAI BURGUNDI

EXPLICATIO L. LEGES ET CONSTITUTIONES VII. C. DE LEGIBVS ALLEGATÆ
suprà pagin. 249. ex prælectionibus
desumpta.

THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA.
Cyro præfecto prætorio & consuli designato.

*Leges & constitutiones futuris certum est
dare formam negotijs, non ad facta præterita
reuocari: nisi nominatim & de præterito tem-
pore, & adhuc pendentibus negotijs cautum
sit. Dat. Non. April. Constantinop. Valen-
tiniano AV. & Anatolio coff.*

Separantur hîc, vt videtis, negotia à factis. Spec-
tandum est igitur in primis quid sint negotia,
quid facta: & rursus quid sint præterita, quid pen-
dencia, quid futura. Negotij verbum aliquando gene-
raliter accipitur, vt complectatur & facta: aliquando
specialiter, & factis opponitur. In titulo de negotijs
gestis, quilibet actus alieno nomine gestus negotium
dicitur: hætenus scilicet, vt sciamus, vtrùm eo no-
mine detur actio. Sed cùm in diuerso iure quæritur,
vtrùm sit locus legi priori, an posteriori; distinguitur
negotium in præteritum, pendens, & futurum: & fit
relatio ad extrema, complectiturque suo ambitu plu-
res actus, qui totum aliquod negotium constituunt.

QQ

Ita

Ita ut negotium hoc loco nihil aliud sit, quam congregatio plurium actuum omnibus suis partibus ad finem spectans. Isti actus hoc loco appellantur facta, & constituunt partem negotij. Exemplo res fiet illustrior. Negotium mutui constat pecuniâ creditâ & usurarum præstatione; atq; hæc sunt facta. Quin immo tot præterea sunt facta, quot usurarum cessiones. Plerumque incipit hoc negotium per factum stipulationis, finitur per factum solutionis. Si quis autem usuras cessas soluerit nomine debitoris sine mandato, negotium eius gessisse dicitur, atque illi competit ex eâ causâ negotiorum gestorum, *a*. si tamen superueniens lex nouum modum usuris præstituat, non dicemus esse peractum negotium: sed factum. Et ideo usuræ cessæ ante legem moderationi legis non subsunt: futuræ subsunt: *b* quia illud est factum præteritum, hoc futurum. Hæc sunt igitur negotia, hæc facta. Præterita negotia dicuntur, quæ ante nouam legem sunt finita. Finiuntur autem varijs modis, pro naturâ cuiusq; negotij: utputa contractus solutione, lites iuramento, transactione, & sententiâ, iudicia conclusionem causæ, *c* adiiciunt alij relationem superiori factam *d*, & sic de cæteris. Pendentia negotia dicuntur, quæ coepta sunt ante legem, & non finita. Verbum autem *coepta* cum effectu accipimus. Requirit enim præcedens factum: & quidem tale, ex quo aliquod ius oriatur. *e* Si actus sit coeptus, necdum tamen perfectus, negotium magis meditatum, quam coeptum dicitur: quia vires adhuc non habet *f*, & tota eius essentia in futurum differtur. Pendere igitur negotium dicemus, si contractus sit formatus, necdum

a l. qui pecuniam 45. §. de negot. gest.

b l. de usuris 17. C. de usur.

c Nouell. 115. cap. 1.
d Io. Imol. c. ult. de constit.

e Bart. ad l. omnes populi D. de iustit. & iur. Io. Imol. ad c. ult. de constitut. n. 13.

hec dum tamen executus: si delata sit hereditas, nec-
 dum adita. *g* Contractus & delatio negotium præpa-
 rant, executio & aditio consummant. Futurum verò
 negotium quid sit, ex his satis intelligitur. Facta au-
 tem alia sunt præterita, alia futura, nec hîc datur ali-
 ud medium. Præterita dicimus, quæ sunt finita ante
 legem: futura, quæ post legem. In negotio emptio-
 nis, quamprimum ex consentientium voluntate con-
 tracta est conuentio, factum hoc præteritum dicitur.
 solutio deinde aliud factum: sed priusquam fiat, fu-
 turum habetur. Et tot sunt facta in illo negotio, quot
 separati actus.

Proximum est, ut videamus quid hoc loco con-
 stituant Imperatores. Constituunt autem duas re-
 gulas: Vna est, *Leges & constitutiones formam dare
 futuris negotijs.* Quod idem valet ac si dicerent, le-
 ges futuris negotijs præscribere modum, siue regulam,
 ex quâ scire licet, quid in ijsdem negotijs sequen-
 dum, quid fugiendum sit. Et hoc est certum. Pro-
 inde si de præterito negotio nascatur quæstio, spe-
 ctandum est ius quod retrò obtinuit: Consequenter
 si id quod iam factum est nullum, ante legem non
 fuerit nullum, nullitas superueniens non efficiet quò-
 minus præteritum negotium validum dicamus, quod
 secundum leges priores factum est. *h* Quippe lex ex
 naturâ suâ in futurum dirigitur. Quamvis autem de
 præteritis negotijs nihil apertis verbis tradatur in hac
 constitutione: ex sententiâ tamen satis colligimus,
 formam ijs non dare. Nam etsi de præterito tempore
 nominatim caueatur in lege: cautio tamen ista ad
 præterita negotia non pertinet: sed tantum perti-

f l. contra-
 ctus. C. de fid.
 instrum. &
 ibi Doct.
g Bart. ad d.
 l. omnes po-
 puli. & ibi.
 Alexand. in
 apostill. 10.
 Imol. ad d. d.
 ult. n. 10.

h. Bart. ad
 d. l. omnes
 populi. Bald.
 Saly. Castr. &
 alij hoc lo-
 co,

i. Bart. ad d.
 l. omnes po-
 puli. Bald. Sa-

ly. Castr. &
alij hoc loc.
gloss. ad c. li-
cet ad verb.
de cætero de
elect. in 6.
But. Felin.
Panormit. Io.
Imol. ad c. ult.
de constitut.

l. Nouell. 115.
cap. 1. Cyn.
hoc loc.

m. ad d. c. ult.

n. l. diuæ me-
moræ in fin
C. de decu-
rionib. lib. 10.
o Bart. ad l.
ultim. C. si
contr. ius vel
utilit. public.
Panormit.
loc. cit.

p. l. Sanci-
mus 21. C. de
sacrosan. Ec-
cles. l. unic. C.
de cōtractib.
iudic. Moli-
næ. ad l. quo-
ties C. de pre-
cib. Imperat.
offer.

q. l. contra-
ctus C. de
fid. instrum.
d. l. unic. C.
de contract.
iudic. Ias. &
alij ad l. cau-

net ad præterita facta pendente negotio, quemadmo-
dum disertis verbis subiiciunt Imperatores hoc loco :
ita vt conditio hæc, si negotium adhuc pendeat,
semper intelligatur in eiusmodi cautione. / Ergo si
negotium amplius non pendeat; sed sit finitum, ad
nullum eius factum lex reuocatur. Ex quo etiam in-
telligimus, non reuocari ad negotia finita. Facta enim
sunt partes negotij, & simul sumpta negotium con-
stituunt. Sed quare cautio ista ad præterita negotia
non pertinet? Ratio à Panormitano m traditur: quòd
per eiusmodi verba generalia legislator non præsuma-
tur voluisse resuscitare negotia finita, cùm futuris le-
gem ponere conueniat n. Sed hæc est mera præsum-
ptio, vt videtis. Igitur si lex nominatim ad præterita
negotia reuocetur, aliud dicendum est. At quæritur,
an Princeps hoc facere possit? Et certum est posse o,
duobus casibus: vno, si negotia præterita fundata
sint super iure erroneo, & iniquo, necdumque satis
definito. p Rectè tum quidem lex eò porrigi potest:
Oportet tamen nominatim fiat. Sed & hoc cir-
cumspectè faciendum est, ne vel compositus turbe-
tur status, vel nimijs litibus impleatur respublica.
Et ideo Princeps prudenter fecerit, si adiecerit con-
gruum moderamen & rerum, & temporis. Romani
certè acta Sullæ, quamuis iniustissima rescindere ti-
muerunt, ne proscriptorum bona possessoribus auul-
sa, nouorum motuum semina excitarent. Quoties-
cunque tamen lex nominatim trahitur ad præterita
negotia, non complectitur illa, quæ sunt finita per
sententiam vel transactionem q. Quia composita iur-
gia imperiali rescripto resuscitare non oportet r nec
præ-

præteritas calumnias legibus excitare. *s* Alter casus est, si iusta causa id exegerit. Causam iustam nostri appellant, quæ principaliter respicit utilitatem publicam *t*: vtpote, si regi, aut regno consulatur, si tranquillitas aliter haberi nequeat. *u* Alias Princeps facere non potest, nisi vt egrediatur limites suæ potestatis, auferendo ius alteri plenè & perfectè acquisitum, quod sine iusta causâ non permittitur. *x* Repugnat enim iuri naturali *z*, quod non est subiectum Principis arbitrio & potestati. Sed hæc accipienda sunt de legibus, vt vocant, dispositiuis. Declaratiuæ enim leges tam præterita, quàm futura negotia ex æquo respiciunt. *a* Et ideo non continentur hac regulâ. Aiunt enim Imperatores, *formam dare*. Qui autem declarat, nihil dat; sed datum esse significat *b*: nihil noui introducit; sed introductum esse manifestat. *c*

Altera regula est, *leges non reuocari ad præterita facta*. Eadem ratione, quâ ad negotia præterita non reuocantur: quia scilicet & facta præterita formam suam acceperunt à lege priori. Quod autem formatum est, & in esse deductum, inquit Baldus, formam amplius non desiderat. De futuris factis hoc quoque loco nominatim non cauetur. Quid tamen de his sentiendum sit, tacitè etiam Imperatores insinuant. Nam cum dicunt, leges non reuocari ad præterita facta, satis indicant in futura dirigi. Notandum est hoc verbum, *reuocari*. Significat enim retrorsum vocari, & à proposito abstrahi, quod instituerant. Leges in futura vergunt naturâ suâ. Si igitur non reuocentur inde ad præterita facta, satis intelligimus in futura

fas. C. de transact. Bart. ad d. l. omnes populi.

r. d. l. causas. C. de transact.

s l. diuæ memoriæ. C. de decurio. lib.

10.

t. Felin. ad c. quæ in Ecclesiarum. de constit. las. ad l. Barbarius D. de offic.

prætor. Paul. de Castr. consil. 178. consil. 229. consil.

287. lib. 1. Deciu. consil. 361. consil.

588.

u Afflict. decis. Neapolit. 361.

x Cyn. Salyc. las. & alij ad d. l. vlt. C. si cont. ius vel utilit. publ. Bart. ad l.

quoties C. de precib. imper. offer. Innoc. & canonist. d. c. quæ in ecclesiarum.

Paul. de Castr. consil. 317. lib. 1. Crauet.

consil. 5. n. 3 &

4. item con-
fil. 172. n. 3.
Socin. consil.
164. & consil.
266. lib. 2.
2. Panormit.
ad c. 2. de reb.
eccl. nō alien.
Fel. ad d. c.
quæ in eccle-
siarū. Bart. &
Fulgo ad d. l.
ult. C. si cont.
ius vel utilit.
publ. Io. Fa-
ber ad §. sed
& naturalia.
Instit. de iur.
nat. Bart. &
Alex. ad l. si
verberatū §.
si quis. D. de
rei vindicat.
Bald. & An-
gel. ad l. 2. C.
de quadrien.
prescrip. Cyn.
& Alber. ad l.
neminem C.
de sacrosanct.
eccles. Alex.
consil. 89. &
consil. 92. lib.
5. Paris de Pu-
reo in syndi-
cat. tit. de reg.
excell.
& Ias. ad l. nō
dubium C. de
legib. Bart. ad
d. l. omnes
populi. Salyc.
& alij hoc
loc.

semper procedere. Neque ea res difficultatem habet. Sed inter consultos frequentissima quæstio est, quando facta dicantur præterita, quando futura, & pars magna controuersiarum hinc pendet. Illud igitur breuiter explanandum est. Atque ut à notissimo exemplo, quo res sit lucidior, incipiam: Testator suum condidit testamentum. Alia deinde introducitur forma testamentaria. Iubetur is qui testatur suâ manu scribere nomen heredis. Hoc testator non fecit, quia cum testaretur, non erat necessarium. Quæritur an testamentum sit validum? Et constat validum esse. l. iubemus C. de testam. ordin. Ius enim erat ante legem testatori natum, ut eâ formâ suum posset testamentum facere. Testamentum igitur eius à posteriori lege affici non potest, cum sit factum præteritum. Elegans ratio à Iustiniano subiicitur in d. l. iubemus. *Nihil, inquit, peccauit testator, qui pristinam secutus est observationem: quia id quod futurum erat, prævidere non poterat.* Notanda est hæc ratio diligenter. Quippe ad dijudicandas quæstiones huius generis plurimum valet. ut hîc: iubetur debitor solutionem probare aduersus debitum in scriptis redactum, per apocham, vel quinque idoneos testes. Solutum est debitum ante legem. Post legem controuersia mouetur de solutione. Vult debitor probare se soluisse per duos testes. Quia factum illud est præteritum ex quo lis orta est. Contendit sibi ius natum ex solutione, quæ formam suam accepit à lege præcedente. E contra verò creditor nititur, futurum esse factum: quia probatio facienda est post legem, & pars iudicij habetur. Iudicium autem negotium est separatum ab eo, ex quo lis orta

orta est. Formam igitur suam accipere debet à lege sub quâ incidit. Statuit Iustinianus *d* probationem fieri posse secundum pristinam observationem. Et meritò, inquit. Quare meritò? Quia nihil peccauit debitor, qui pristinam secutus est observationem in solutione. Captus enim esset, si teneretur probare secundum formam legis sequentis; cum id quod futurum erat præuidere non potuerit. Lex autem nulli debet esse captiosa. *e* Hinc Cicero *f* in Verrem inuehitur, quòd edictum quoddam in præteritum composuisset. *Quis enim, inquit, edicto unquam proposuit, quod neque post edictum, neque ante edictum prævideri potuit?* Econtra verò cauetur, instrumenta publica mandari posse executioni ante libellum. Scriptum est instrumentum ante legem. Tradunt nostri *g*, illud etiam mandari posse executioni secundum legem. Quoniam executio factum est futurum, & distinctum prorsus ab obligatione. Et hîc nulla est captio debitoris. Nam etsi præuidisset, non ideo abstinuisset à contractu. Contraxit enim eâ mente ut solueret, non ut creditori controuersiam faceret. Eodem modo, edictum est, possessores bonæ fidei cum iusto titulo post quinquennium inquietari non posse. Titius ante edictum, fundum meum triennio possedit, biennio autem post edictum: Quæstio est, an sit præscriptus. Si coniungamus hæc tempora, verum erit, fundum meum quinquennio possessum à Titio. Dicendum tamen est, non esse præscriptum. *h* Separanda enim sunt hæc tempora quæ effluxerunt ante legem, ita ut in computationem non veniant. Quia sunt facta præterita. Præscriptio est quædam exceptio. Hæc autem exceptio

b l. heredes palam §. 1. & ibi Barr. Io. Imol. Francis. Aretin. D. de testam. c. inter dilectos & ibi felin. de fid. instrum. Panormit. ad c. ult. de constit. l. ad d. l. nō dubiū. Oldr. consil. 164. Roman. consil. 45.
c Bald. hoc loc.
d in l. testimonium C. de testib.
e arg. l. 2. C. de iureiur. propter calum.
f act. 3.
g Bart. ad d. l. omnes populi. Castr. hoc loc. Io. Imol. n. 13. & Panormit. n. 11. ad d. c. ult. de constit. Anto. Buer. ad c. cum tamen de usur.
h Bart. ad d. l. omnes populi. Castr. & alij hoc loc. Io. Imol. ad d. c. ultim.

ptio nascitur post completum legitimum tempus propter negligentiam domini. Ego verò negligentiae accusari non possum, quòd prius non egerim : cùm sciuerim durare ius meum in decem annos. Aliàs lex esset captiosa, quia successuram eam praeuidere non poteram. Quid si tamen post edictum, fundum meum Titius quinquennio possederit ? Dicemus esse legitime praescriptum. Quippe factum post legem incidit requisitum ad praescriptionem.

¶ I. bene à Zennone §. quod autem C. de quadrienn. prescrip. Bart. ad d. l. omnes populi. Bald. & Castr. hoc loc. Archidiaconus ad e. deliberatione de offic. iudic. deleg. in 6. Felin. & Io. Imol. ad d. c. ult. de const. l. Bart. ad d. l. omnes populi. n. 47. m. Bart. ad d. l. omnes populi. Salyc. ad l. cunctos populos. C. de summ. trinit.

Sed & hoc generaliter obseruandum est, quotiescunque controuersia nascitur de iure, quod per legem priorem purè non acquiritur; sed praeterea ministerium alicuius facti desiderat, spectandum esse tempus, in quod factum incidit : & si inciderit ante posteriorem legem, ius illud ab eadem lege non afficitur : si post legem, rectè afficitur. / Cauetur ecce, maritum lucrari dimidium dotis vxore moriente in matrimonio. Ante legem, trientem tantum lucrari poterat : nunc ex lege lucratur dimidium. Dote ante legem datâ, vxore post legem mortuâ, lucraturus est maritus dimidium. m Quia hoc ius marito purè non acquiritur datione dotis : sed morte vxoris. Ante mortem delatum ei lucrum tantum fuit sub hac conditione, si vxor praecederet : & incertum erat, an esset extitura conditio. Poterat enim maritus praemori. Post mortem demum purè acquisitum fuit. Factum igitur est futurum : quia vxoris mortem desiderauit, vt transiret in actionem. Eodem modo, relegati liberabantur à poenâ soluendo quinquaginta : Titio relegato, iubentur postea praestare centum, qui se se volunt liberare. Quæritur quid praestandum sit Titio

tio vt liberetur, vtrum quinquaginta, an centum. Dicendum est, centum præstare debere. *n* Quoniam futurum est factum: solutionem enim desiderat, vt ius illud purè acquiratur & in actionem transeat. Ante posteriorem legem delatum ei fuit sub hac conditione, si quinquaginta præstaret. Sed fuit ei delatum tantum. Nam sine ministerio solutionis purè acquirere non poterat.

n. Bart. ad d.
l. omnes po-
puli. Cyn.
hic loc. quā-
uis hic Bald.
vacillet.

Quod autem diximus, leges ad præterita facta non reuocari, accipiendum est cum exceptione quæ hoc loco traditur, *nisi nominatim de præterito tempore & adhuc pendentibus negotijs cautum sit*. Duo igitur exiguntur, vt in facta præterita lex reuocetur: vnum, vt hoc ipsum nominatim exprimatur, etiam porrigi in præteritum: alterum, vt negotium adhuc pendeat. Ergo ad præterita negotia cautio hæc non porrigitur: ad præterita facta non aliter porrigitur, quàm si negotia adhuc pendeant. Facta enim pendente negotio sine graui incommodo retractari possunt: finita autem negotia sine graui partium iniuriâ retractari non possunt. Sit igitur hæc lex, Masculi præferantur foeminis in successione ab intestato. Hereditas delata est ante legem: post legem adhuc iacet. foemina tamen cum masculis succedet æqualiter *o*. Quia delatio hic est factum præteritum, & ius adeundi foeminæ retrò purè acquisitum fuit per mortem eius de cuius hereditate agitur. *p* Sed si cautum sit in eadem lege de tempore præterito, foemina excludetur à masculis. *q* Quoniam negotium adhuc pendet iacente hereditate, quod demum consummatur per aditionem. Ergo si hereditas ante legem adita fuerit, à foeminâ auelli

o. Bart. ad d.
l. omnes po-
puli. & ibid.
Alexand. in
Apostill. Io.
Imol. & Pa-
normit. ad d.
c. ult. de con-
stit.
p. l. ultim. C.

de boni. quæ
liber.

9. Bartol. A.
lex. Imol. &
Panormit.
loc. citat.
r. l. contra-
ctus. C. de fi-
de instru-
ment.

s. canon. ad
d. c. quæ in
Ecclesiarum
& ibi latè Fe-
linus. Gloss.
Bart. & alij
ad l. delegati
D. de pæn.
Cyn. & alij
ad d. l. quoti-
es. & ad l. re-
scripta C. de
precib. imper.
off. & ad l. ult.
C. si cont. ius
vel util. dubl.

non poterit : quia tunc totum negotium erit præteri-
tum. Cautio autem ista ad præterita negotia non por-
rigitur : sed tantum ad præterita facta : ita tamen , si
non sint sopita per sententiam vel transactionem. *r*
Ius enim , quod ex præterito facto oritur , facilius au-
fertur. Quia cum negotium necdum sit executum ,
imperfectum adhuc esse intelligitur. Non debet ta-
men Princeps id facere , nisi publica aliqua utilitas
suaserit : nempe ut conseruet familias , quæ iam de-
clinare cœperant , vel ut multitudini litium occurrat ,
vel propter aliquam eiusmodi causam. Quotiescun-
que tamen de præterito tempore nominatim cauet ,
iustâ causâ motus præsumitur. *s* Sed & hîc modum
aliquem adhibere oportet , quem Iustinianus quoque
prudentissimè seruauit in d. l. contractus C. de fid. in-
strum. Nam quod ibi statuit , contractus , quos in scri-
ptis fieri placuit , non aliter vires habere , quàm si in-
strumentum in mundum redactum , & ab vtraque
parte subscriptum fuerit ; vult etiam locum habere in
contractibus scriptis , necdum tamen subscriptis ante
suam constitutionem , præter emptionem. Cauet , ut
videtis , de præterito tempore : ab eâ tamen cautione
excipit contractum emptionis , tum propter eius fre-
quentiam , ut voluit Baldus , cum etiam maximè quod
emptio secundum veteres leges perficiebatur nudâ
conuenientium voluntate. Nec enim desunt , qui
non verentur extendere hanc exceptionem ad omnes
obligationes , quæ solo consensu contrahuntur.

Pag. 1. lin. ult. *celebritate* pag. 49. lin. penult. *futuri* pag. 167. lin.
15. dele *Rudolphum VVelphum* pag. 172. lin. 3. *per eos* pag. 233. in marg.
extat pag. 255. lin. 1. *sigillari* pag. 259. *Euerhardus* pag. 270. lin. 1. *Felintus*
pag. 286. lin. 6. *pupugit*.

Bourgogne, Nicolas <<de>>,

Nicolai Burgundi[i]. I.C. ... Electoratus Bavaricus Sive Apologia
Christophori Gewoldi De Septemviratu Adversus Anonymum Subiecta est
explicatio l. leges & constitutiones. 7. C. de legib

Ingolstadii 1634

4 Ded. 25#Beibd.1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10349512-7

VD17 12:125519Q